

श्रीशिक्षापत्री

तथा

नित्यनियम ।

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૦૩૨૩ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ શિ.દ્વિ.પત્રી

વિષય પ૨૨૩૪:૨

॥ श्रीस्वामिनारायणो विजयते ॥

श्रीशिक्षापત્રी,

तथा

नित्यनियम.

ध० ध्रू० आचार्यमहाराज

श्री श्रीपतिप्रसादमहाराजनी संभतिथी

छपावी प्रकट करनार,

ॐ कल्याणु करमशी दामल.

संवत् १९७६, सन १९२२.

कीमत ३. ०-६-०.

ગ્રજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગ્રજરાતી ગોપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૦૩૨૩

પ૨૨૧૪:૨

Printed by Ramchandra Yesu Shedge at the
Nirnaya-Sagar Press, 23, Kolbhat Lane, Bombay.

Published by Kalyanji Karamsi Damji, Kalyanji
House, Girgaum Back Road, Bombay.

નિવેદન.

શ્રીસ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં શિક્ષાપત્રી એ એક સર્વમાન્ય લગવદ્વપ પવિત્ર પુસ્તક છે, એ તો સર્વ કોઇને સુવિદિત છે. આ શિક્ષાપત્રી ગ્રંથ પૂર્ણ પુર-ષોત્તમ શ્રીસહજનંદ સ્વામિ મહાપ્રભુએ ૧૮૮૨ માં પોતાના આશ્રિતોને ઉદ્દેશીને સર્વ જીવોના હિતાર્થે સર્વશાસ્ત્રના સારરૂપ રચીને પ્રકાશ કર્યો છે. આ શિક્ષાપત્રી સાક્ષાત્ શ્રીમુખનોજ સદ્બોધ હોવાથી શ્રીહરિનું સ્વરૂપ છે. આ શિક્ષાપત્રીનું નિત્ય પઠન, પાઠન અને પૂજન કરવાને શ્રીહરિએ પોતેજ શિક્ષા-પત્રીમાં અને વચનામૃતમાં ખાસ આજ્ઞા કરી છે. આપણા સંપ્રદાયમાં આવો અતિમાન્ય અને શ્રવણ મનન કરવા યોગ્ય આ શિક્ષાપત્રી ગ્રંથ જો કે આજ સુધીમાં ઘણીવાર મુદ્રિત થઈ પ્રકાશ થઈ ચુક્યો છે. પણ એક એવી આવૃત્તિ બાહર પડી નથી કે જે વિદ્વત્ સત્સંગી જનોને વાંચતાં આનંદ થાય. કારણ કે મૂળ શ્લોક તથા ભાષાંતર વારંવાર અશુદ્ધ

છપાયા કર્યું છે. આ દોષને દૂર કરવા માટેજ આ છપાવવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

આ સાથે સત્સંગી જનોને નિત્યનિયમોનું પણ મનન થાય તે માટે અગત્યના કેટલાક નિયમો યોજ્યા છે આમાં શિક્ષાપત્રીના ભાષાંતર શિવાયના દરેકના ભાષાંતર પુરાણી વામુદેવચરણદાસજીએ મહેનત લઈ નવાંજ કરેલાં છે તથા આ પુસ્તક તેમની પ્રેરણાથી તથા સહાયતાથી તૈયાર થયું છે. તે માટે તેમનો અતી આભારી છું. .

આશા છે કે આ શિક્ષાપત્રીનું પુસ્તક સમગ્ર સત્સંગી વર્ગને અતિ અનુકૂળ તેમજ ઉપયોગી થશે તો એને છપાવવાનો ઉદ્દેશ અને શ્રમ સફળ થશે.

ગીરગામ બેક રોડ,

મુંબાઈ નં. ૪.

તા. ૨૧-૧૦-૨૨

}

લિ. પ્રકાશક.

अनुक्रम णेका.

विषय.	पृष्ठ.
श्रीविष्णुगायत्री. सार्था.	५-८
शिक्षापत्रीध्यान. सार्थ.	९-१४
श्रीशिक्षापत्री. सार्था.	१-७८
श्रीजनमंगलस्तोत्र. सार्थ.	७९-१०२
श्रीप्रार्थनास्तोत्र. सार्थ.	१०३-११६
श्रीसंकटहरस्तोत्र. सार्थ.	११७-१२४
श्रीप्रातःस्मरण. सार्थ.	१२५-१२९
श्रीराधिकाकृष्णाष्टक. सार्थ....	१२९-१३१
प्रार्थना—गोडीपद्य.	१३२-१३५
भारती—धुन्यपद्य.	१३५-१३६
श्रीलीलाचिंतामणि.	१३७-१४८
श्रीध्यानचिंता—थाल.	१४९-१५३
श्रीवचनामृत.	१५४-१६०
श्रीनारायणकवच. सार्थ.	१६१-१७९
श्रीहनुमत्स्तोत्र.	१७९-१८९
श्रीस्तोत्रसंग्रह.	१८९-१९०
श्रीएकादशीपद्य.	१९१-१९२

અથ શ્રીવિષ્ણુ ગાયત્રી ।

અસ્ય શ્રીવિષ્ણુગાયત્રીમંત્રસ્ય નારદ ઋષિઃ । ગાયત્રી
છન્દઃ । શ્રીવિષ્ણુઃ પરમાત્મા દેવતા । જ્ઞાનં बीजम् ।
ધ્યાનં શક્તિઃ । આજ્ઞા કીલકમ્ । શ્રીવિષ્ણુદેવતાપ્રીત્યર્થે
જપે વિનિયોગઃ ।

આ વિષ્ણુગાયત્રીમંત્રના ઋષિ ‘ નારદ ’ છે. ‘ ગા-
યત્રી ’ નામનો છંદ છે. ‘ શ્રીવિષ્ણુઃ પરમાત્મા ’ દેવતા
કહ્યા છે. ‘ જ્ઞાન ’ બીજ છે. ‘ ધ્યાન ’ શક્તિ છે. ‘ આજ્ઞા ’
કીલક છે. શ્રીવિષ્ણુદેવતા પ્રીત્યર્થે જપમાં વિનિયોગ છે.

અથ ઋચ્યાદિકાલ્પઃ ।

(હવે ઋચ્યાદિકનાં ન્યાસ કહેછે)

ૐ નારદઋષયે નમઃ શિરસિ । ૐ ગાયત્રીછન્દસે નમો
મુખે । ૐ શ્રીવિષ્ણુપરમાત્મદેવતાયૈ નમો હૃદયે । ૐ
જ્ઞાનબીજાય નમો નાભૌ । ૐ ધ્યાનશક્તયે નમઃ પા-
દયોઃ । ૐ આજ્ઞાકીલકાય નમઃ સર્વાંગે । (ઉપર પ્રમાણે
બોલીને મસ્તક આદિક અંગમાં હાથ અડકાડવો.)

અથ કરન્યાસઃ ।

(હવે કરન્યાસ કહેછે)

ૐ નારાયણાયેતિ અજુષ્ટાભ્યાં નમઃ । ૐ વિષ્ણુદેવે હિતિ

तर्जनीभ्यां नमः । ॐ वासुदेवायेति मध्यमाभ्यां नमः ।
 ॐ धीमहि इत्यनामिकाभ्यां नमः । ॐ तन्नो विष्णुरिति
 कनिष्ठिकाभ्यां नमः ॐ प्रचोदयादिति करतलकरपृष्ठाभ्यां
 नमः ।

अथ षडङ्गन्यासाः ।

(७५ ७६ यादि षडङ्ग न्यास उद्देशे)

ॐ नारायणायेति हृदयाय नमः । ॐ विश्वहे इति
 शिरसे नमः । ॐ वासुदेवायेति शिखायै नमः ।
 ॐ धीमहीति कवचाय नमः । ॐ तन्नो विष्णुरिति ने-
 त्राभ्यां नमः । ॐ प्रचोदयादिति भस्त्राय नमः ।

अथ ध्यानम् ।

श्रीविष्णुवामपार्श्वस्थां सर्वकालमनुव्रताम् ।

कोटिशरदपूर्णेन्दुप्रभैकैकाङ्गसुन्दराम् ॥ १ ॥

कौसुम्भवसनां गौरीं नानालङ्कारशोभनाम् ।

शान्तां सहासवदनां महापुरुषलक्षणाम् ॥ २ ॥

कमलं दक्षणे पाणौ वामेऽमृतघटं करे ।

दधतीं देवदेवीभिर्वन्दितां पूजितां मुहुः ॥ ३ ॥

मुक्तिमेकान्तिकीं तूर्णं भक्तेभ्यो ददतीं श्रियम् ।

ध्यायामि हृदये नित्यं गायत्रीं वैष्णवीमहम् ॥ ४ ॥

શ્રીવિષ્ણુ ભગવાનના વામ પાર્શ્વભાગમાં સદા રહેલી, સર્વકાળમાં શ્રીવિષ્ણુની મરજી પ્રમાણે વર્તનારી કોટાનકોટિ શરદ ઋતુના પૂર્ણ ચંદ્રમાની પ્રભા જેવાં શોભાયમાન એક એક (પ્રત્યેક) અંગથી સુંદર, કસુંબલ વસ્ત્રોને ધારણ કરનારી, ગૌર વર્ણવાલી, નાના પ્રકારના અલંકારોથી શોભાયમાન, શાંત આકારવાલી, મંદમંદ હાસયુક્ત મુખ કમળ જેનું છે, મહાપુરુષ શ્રીવિષ્ણુનાં સત્ય શૌર્યાદિક જે લક્ષણો તે જેનામાં છે, જમણા હાથમાં લીલામાટે કમળને ધારણ કરનારી, ડાબા હાથમાં અમૃતના ઘટને ધારણ કરનારી, દેવ દેવીઓએ વારંવાર નમસ્કાર કરેલી અને કુંકુમાદિકથી પૂજા કરેલી, પોતાના ભક્તોને એકાંતિકી મુક્તિ તત્કાળ આપનારી આવી લક્ષ્મીરૂપ વૈષ્ણવી ગાયત્રીનું હું હૃદયમાં નિત્ય ધ્યાન કરુંછું. ૧-૪

શ્રીવિષ્ણુગાયત્રીમંત્રઃ

ૐ નારાયણાય વિશ્વહે વાસુદેવાય ધીમહિ, તન્નો વિષ્ણુઃ પ્રચોદયાત્ ।

નારાયણને અમો જાણીએ છીએ, વાસુદેવનું ધ્યાન કરીએ છીએ, તે ધ્યાનમાં શ્રીવિષ્ણુ ભગવાન

અમોને પ્રેરણા કરો. અથવા નારાયણમાટે જાણીએ છીએ, વાસુદેવ માટે ધ્યાન કરીએ છીએ એટલે અમો કાયિક વાચિક માનસિક આદિક જે જે ધ્યાનાદિ ક્રિયાઓ કરીએ છીએ તે નારાયણ વાસુદેવની પ્રસન્નતા માટે કરીએ છીએ, (ખીજ ઐહિક ફળ માટે નહિ) તેવી બુદ્ધિ થાય તેને માટે શ્રીવિષ્ણુ ભગવાન્ અમોને પ્રેરણા કરો. (એટલી પ્રાર્થના છે.)

ઉપર કહેલા ગાયત્રીમંત્રનો હજારવાર જપ કરવો તે શ્રેષ્ઠ છે, શતવાર જપ કરવો તે મધ્યમ છે, દશવાર જપ કરવો તે કનિષ્ઠ છે. પોતાની શક્તિપ્રમાણે જપ કર્યા પછી તે જપ ભગવાનને નિવેદન કરવો કે—
અનેન યથાશક્તિકૃતેન શ્રીવિષ્ણુગાયત્રીમંત્રજપેન ભગવાન્ શ્રીલક્ષ્મીનારાયણઃ પ્રીયતામ્ ।

મેં યથાશક્તિ કરેલા આ-શ્રીવિષ્ણુગાયત્રીમંત્રના જપે કરીને ભગવાન્ શ્રીલક્ષ્મીનારાયણ મારીઉપર પ્રસન્ન થાવ, એમ ખોલી મનસા નિવેદન કરવું.

इति श्रीविष्णुगायत्री ।

શ્રી: ।

શ્રીશાસ્ત્રારાયણો વિજયતેતરામ્ ।
(શિક્ષાપત્રીધ્યાન શ્લોકાઃ)

વિજ્ઞાને વિલયં ગતે પ્રસરતિ ક્ષોણ્યાં તમસ્યાન્તરે
દિશ્ચમૂઢેષુ ભવાધ્વગેષુ પરિતઃ પીઢૈકશેષે વિધૌ ।
કારુણ્યાદવતીર્ય મુક્તિજનનીં શિક્ષામદાધ્યામિમાં
સાક્ષાદક્ષરદિવ્યધામનિલયસ્તામન્વહં ચિન્તયે ॥ ૧ ॥

જ્યારે જગત્માં વિજ્ઞાનનો વિલય થયો અને અંતરના
અજ્ઞાનરૂપ અંધકારનો પ્રસાર થયો અને સંસારમાર્ગમાં
ભ્રમણ કરનારા પ્રાણીઓ દિડ્-મૂઢ થયા એટલે કર્તવ્યા-
કર્તવ્યમાં ભ્રાન્ત થયા અને વૈદિક કર્મમાત્રનું સર્વપ્રકારે
કેવલ પ્રાણીઓને પીડા કરવામાંજ પર્યવસાન થયું ત્યારે
કેવલ કર્ણાથીજ સાક્ષાત્ અક્ષરધામાધિપતિ સ્વયં શ્રી-
હરિ અવતાર ધારણ કરીને મોક્ષ કરનારી જે શિક્ષાને
આપતા હવા. તે આ શિક્ષાપત્રીનું હું પ્રતિદિન ધ્યાન
કરું છું. ૧

સંસારકર્દમવિવર્તનપક્કિલાનાં નૈર્મલ્યમાકલયિતું
રચિતાવતારામ્ । આવિદ્યસંતમસનિર્હરણે સમર્થા-
માદેશપત્રિ ! ભવતીમનુચિન્તયામિ ॥ ૨ ॥

સંસારરૂપી કાદવમાં ચારે તરફ આળોટાણુથી કાદવ-
વાલા થયેલા મનુષ્યોને તેમનો મળ ઘોઘને નિર્મળ
કરવા માટે જોનો અવતાર થયો છે અને અવિદ્યારૂપી
ગાઠ અંધકારને ટાળવામાં સમર્થ એવી હે શિક્ષાપત્રિ !
તારે હું ચિંતવન કરુંછું. ૨

કાઽપ્યજ્ઞનશલાકેયમન્તસ્તિમિરહારિણી ।

પ્રજ્ઞાદૃષ્ટિપ્રકાશાય શિક્ષાપત્ર્યુપસેવ્યતામ્ ॥ ૩ ॥

આ શિક્ષાપત્રી અંતરના તિમિર (અજ્ઞાનરૂપદોષ)
ને હરનારી કોઈ અપૂર્વ અંજન શલાકા (અંજન કર-
નારી શલી) છે માટે પ્રજ્ઞારૂપી દૃષ્ટિના પ્રકાશમાટે સર્વ
કોઈએ ઉપસેવન કરવા યોગ્ય છે. ૩

નાનાદેશનિવાસિશિષ્યજનતામુદ્દિશ્ય યાઽઽવિષ્કૃતા

સાક્ષાદક્ષરવાસિના નૃવપુત્રા નારાયણેન સ્વયમ્ ।

સા ત્વં સજ્જથિતાસિ પાવનિ ! શતાનન્દર્ષિણા ગ્રન્થતઃ

શિક્ષાપત્રિ ! ભવાપહત્ત્રિ ! ભવતીમમ્બાન્વહં ચિન્તયે ૪

જે આ શિક્ષાપત્રી નાના પ્રકારના દેશમાં રહેલા શિષ્યસમૂહોને ઉદ્દેશીને સાક્ષાત્ અક્ષર ધામનિવાસી મનુષ્યમૂર્તિ શ્રીસ્વામિનારાયણ ભગવાને પોતે આવિષ્કાર કરેલી છે તે તું હે પાવનિ ! શતાનંદમુનિએ અન્યમાં અચિત કરેલી છું, સંસારને નિવૃત્તિ કરનારી હે શિક્ષાપત્રી ! માતા તમને હું પ્રતિદિન ચિંતવન કરું છું. ૪

શતાનન્દેન મુનિના મધ્યે સત્સન્નિજીવનમ્ ।

અચિતાં ભગવત્પ્રોક્તાં શિક્ષાપત્રીમહં શ્રયે ॥ ૫ ॥

શ્રીસ્વામિનારાયણ ભગવાને કરેલી અને શ્રીશતાનંદમુનિએ શ્રીસત્સંગિજીવનના મધ્યમાં અચિત કરેલી શિક્ષાપત્રીનો હું આશ્રય કરું છું. ૫

સમસ્તશાસ્ત્રદુગ્ધાભિધમધ્યોદ્ધૃતમનુત્તમમ્ ।

શિક્ષાપત્ર્યમૃતં કિંચિદમૃતત્વાય કલ્પતે ॥ ૬ ॥

સમસ્ત શાસ્ત્રરૂપી ક્ષીરસાગર સમુદ્રના મધ્યમાંથી ઉદ્ધાર કરેલું સર્વોત્તમ શિક્ષાપત્રીરૂપી કોઈ અપૂર્વ અમૃત મનુષ્યાના અમૃત (મોક્ષ) માટે કલ્પાય છે અર્થાત્ જે પાન કરે તે સર્વને મોક્ષ આપનાર થાય છે. ૬

શિક્ષાપત્ર્યમૃતં યદેવ સહજાનન્દઃ શરણ્યઃ સતાં

દેવઃ પ્રાણયદાશ્રિતાનિહ મુકુન્દાનન્દમુખ્યાન્ પુરા ।

ચત્પીત્વા પ્રભવન્તિ સમ્પદમનાયાસેન તામાસુરી-

મુષ્છેતું તદુપાસાદે ભવભયપ્રધ્વંસનૈકૌષધમ્ ॥ ૭ ॥

સત્પુરુષોના શરણ્ય (રક્ષક) એવા શ્રીસહજનંદ-
સ્વામી દેવ જે શિક્ષાપત્રીરૂપી અમૃત આ લોકમાં
મુકુંદાનંદાદિક આશ્રિતોને પ્રથમ પાન કરાવતા હતા, જે
શિક્ષાપત્રી અમૃતને પાન કરીને દૈવી મનુષ્યો અનાયા-
સથી પ્રસિદ્ધ એવી આસુરી સંપત્તિને ઉચ્છેદ કરવાને
માટે સમર્થ થાય છે. સંસારરૂપી રોગને નાશ કરવામાં
મુખ્ય ઔષધરૂપ એવું તે શિક્ષાપત્રીરૂપી અમૃતનું અમે
ઉપાસન કરીએ છીએ. ૭

સંસારસાગરગતાન્સ્વયમુદ્ધિધીર્ષુઃ શ્રેયસ્તદેકમલિ-

લેખ્વમિકાઙ્ક્ષમાણઃ । આદેશમાલિખિતુમાદતપત્ર-

લેખો નારાયણઃ સ્ફુરતુ મે હૃદિ વર્ણિવેષઃ ॥ ૮ ॥

સંસારસાગરમાં પડેલા પ્રાણીઓને ઉદ્ધાર કરીને
તેમનું આત્યંતિક શ્રેય કરવાની ઈચ્છાથી ઉપદેશ લખવા-
માટે જેમણે પત્રલેખનો સ્વીકાર કર્યો છે એવા વર્ણિ-
વેષ શ્રીનારાયણ મુનિ મારા હૃદયમાં સદા સ્ફુરણાય-
માન રહેા. ૮

વ્યજ્જયન્નાશ્રિતસ્ત્રેહં મુગ્ધસ્મિતમુલ્લામ્બુજઃ ।

આદેશમાલિખન્નસ્ત્વ હૃદિ મે ધર્મનન્દનઃ ॥ ૯ ॥

આશ્રિતોની ઉપર રનેહને સૂચવતા અને સુંદર મંદહાસવાણું મુખકમળ જેનું છે અને શિક્ષાપત્રીને લખનારા ધર્મનંદન એવા શ્રીહરિ મારા હૃદયમાં સદા રહેા. ૯

સ્વામિનારાયણસ્યૈતત્સ્વરૂપમપરં હરેઃ ।

શિક્ષાપત્ર્યાત્મના ભૂમૌ ચકાસ્ત્યસ્થિલમન્ગલમ્ ॥૧૦॥

શ્રીસ્વામિનારાયણ ભગવાન્ શ્રીહરિનું સર્વ કોઈનું મંગળ કરનાર આ બીજું સ્વરૂપ શિક્ષાપત્રીરૂપે પૃથ્વી ઉપર પ્રકાશે છે એટલે વર્તે છે. ૧૦

શિક્ષાપત્રિ ! સમસ્તશિષ્યનિવૈરમ્યર્થિતેનાદરાત્,
દેવેનાસ્થિલકારણેન સહજાનન્દેન યાઽઽવિષ્કૃતા ॥

તાં ત્વાં સર્વફલપ્રદાં ભગવતો દેવસ્ય તસ્યાપરાં,
મૂર્તિં દેવિ ! વિભાવયન્નુદિનં સેવે મુહુઃ પ્રેમતઃ ॥૧૧

હે શિક્ષાપત્રિ ! સમસ્ત શિષ્ય સમૂહોએ આદર-તાથી પ્રાર્થના કરેલા સર્વના કારણુ દેવદેવ એવા શ્રીસ-હજનંદસ્વામીએ જેનો આવિષ્કાર કરેલો છે, સર્વ ક્ષણે આપનારી તે તને દેવ એવા ભગવાનની બીજી મૂર્તિ છે એવી ભાવના કરીને હે દેવિ ! પ્રતિદિન પ્રેમથી વારં-વાર સેવુછું. ૧૧

શિક્ષાપત્ર્યમૃતં હિતાય જગતામાવિષ્કૃતં યન્મયા,
મન્નકૈરિદમાદરાદનુદિનં સેવ્યં સમસ્તૈરપિ ॥

હ્યાદિષ્ટમનુસ્મરન્ ભગવતઃ પ્રેમ્ણાન્વહં યઃ પઠેત્,
શિક્ષાપત્રમિદં સ યાતિ પરમં ધામાક્ષરં શાશ્વતમ્ ॥૧૨

જગત્ના હિતમાટે મેં જે શિક્ષાપત્રીરૂપી અમૃત
પ્રકટ કર્યું છે તે આ અમૃત સમસ્ત મારા ભક્તોએ
પ્રતિદિન આદરતાથી સેવવા યોગ્ય છે આવી ભગવાનની
આજ્ઞાને અનુસ્મરણ કરીને જે પુરૂષ પ્રેમથી આ શિક્ષા-
પત્રીને પાઠ કરે છે તે સનાતન પરમ અક્ષર ધામને
પામેછે. ૧૨

इति.

भगवन् जगतः पते! विभो! सहजानन्द! गिरामगोचर! ।

क्षरतोऽक्षरतः परः प्रभो ! पुरुषाय प्रकटाय ते नमः ।

धर्मप्रियं धर्मभुवं धर्मस्थं धर्मपोषकम् ।

धर्मारिध्वान्ततरणिं श्रीकृष्णं प्रणमाम्यहम् ॥

यो भूमेरुદડીઢયત્સ્વમહસા વાત્યેવ તૂલં સુરા-

માંસપ્રાશમયોપધર્મમમિતઃ કાર્ણં વૃષં પોષયન્ ॥

સ્વૈશ્વર્યં સમપપ્રથલ્લઘુનૃણાં સ્વાન્તાસુરોધાદ્ધરૌ

શ્રીસ્વામી જયતીશ્વરઃ સ સહજાનન્દો મમાનન્દદઃ ॥

શ્રીસ્વામિનારાયણો વિજયતેતરામ્ ।

॥ શિક્ષાપત્રી ॥

વામે યસ્ય સ્થિતા રાધા શ્રીશ્ચ યસ્યાસ્તિ વક્ષસિ ।
વૃન્દાવનવિહારં તં શ્રીકૃષ્ણં હૃદિ ચિન્તયે ॥

શ્રીસહજનંદસ્વામી જેતે પોતાના સત્સંગી પ્રત્યે
શિક્ષાપત્રીને લિખતાથકા પ્રથમ પોતાના ઇષ્ટદેવ જે
શ્રીકૃષ્ણભગવાન્ તેનું ધ્યાનરૂપ મંગલાચરણ કરેછે.

હું જેતે મારા હૃદયને વિષે શ્રીકૃષ્ણભગવાનનું ધ્યાન
કરુંધું તે શ્રીકૃષ્ણ કેવા છે તો જેના ડાબા પડખાને
વિષે રાધિકાજી રહ્યાંછે અને જેના વક્ષઃસ્થલને વિષે
લક્ષ્મીજી રહ્યાંછે અને વૃન્દાવનને વિષે વિહારના
કરનારા છે. ॥ ૧ ॥

લિખામિ સહજાનન્દસ્વામી સર્વાંગિજાશ્રિતાન્ ।
નાનાદેશસ્થિતાન્ શિક્ષાપત્રીં વૃત્તાલયસ્થિતઃ ॥

અને વૃત્તાલય ગામનેવિષે રહ્યા એવા સહજાનન્દ
સ્વામી જેઅમે તેઅમે જેતે નાનાપ્રકારના જે સર્વે
દેશ તેમનેવિષે રહ્યા એવા જે, અમારાઆશ્રિત સર્વે
સત્સંગી તેપ્રત્યે શિક્ષાપત્રીને લખિએ છીએ. ॥ ૨ ॥

ભ્રાત્રો રામપ્રતાપચ્છારામધર્મજન્મનોઃ ।
યાવયોધ્યાપ્રસાદાખ્યરઘુવીરાભિધૌ સુતૌ ॥

શ્રીધર્મદેવથકી છે જન્મ જેમનો એવાજે અમારા
ભાઈ રામપ્રતાપજી તથા ઇચ્છારામજી તેમના પુત્ર
જે અયોધ્યાપ્રસાદ નામે અને રઘુવીર નામે જેને અમે
અમારા દત્તપુત્ર કરીને સર્વે સત્સંગિના આચાર્ય-
પણાને વિષે સ્થાપન કર્યા છે. ॥ ૩ ॥

મુકુન્દાનન્દમુખ્યાશ્ચ નૈષ્ઠિકા બ્રહ્મચારિણઃ ।
ગૃહસ્થાશ્ચ મયારામમટ્ટાદ્યા યે મદાશ્રયાઃ ॥

તથા અમારા આશ્રિત એવા જે મુકુંદાનન્દ આ-

દિક નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારિ તથા અમારા આશ્રિત જે
મયારામ ભટ્ટ આદિક ગૃહસ્થ સત્સંગિ. ॥ ૪ ॥

સધવા વિધવા યોષા યાશ્ચ ગચ્છિષ્યતાં ગતાઃ ।
મુક્તાનન્દાદયો યે સ્યુઃ સાધવશ્ચાશ્વિલા અપિ ॥

તથા અમારે આશ્રિત જે સુવાસની અને વિધવા
એવી સર્વે આઈયો તથા મુક્તાનંદ આદિક જે સર્વે
સાધુ. ॥ ૫ ॥

સ્વધર્મરક્ષિકા મે તૈઃ સર્વૈર્વાચ્યાઃ સદાશિષઃ ।
શ્રીમન્નારાયણસ્મૃત્યા સહિતાઃ શાસ્ત્રસમ્મતાઃ ॥

એ સર્વે તેમણે પોતાના ધર્મની રક્ષાના કરનારા
અને શાસ્ત્રનેવિષે પ્રમાણરૂપ અને શ્રીમન્નારાયણની
સ્મૃતિયે સહિત એવા જે અમારા રૂડા આશિર્વાદ
તે વાંચવા. ॥ ૬ ॥

एकाग्रैणैव मनसा पत्रीलेखः सहेतुकः ।
अवधार्योऽयमखिलैः सर्वजीवहितावहः ॥

અને આ શિક્ષાપત્રી લખ્યાનું જે કારણ છે તે
સર્વે તેમણે એકાગ્રમને કરીને ધારવું અને આ શિક્ષા-

પત્રી જે અમે લખીછે તે સર્વેના જીવને હિતની કરનારી છે. ॥ ૭ ॥

ये पालयन्ति मनुजाः सच्छास्त्रप्रतिपादितान् ।
सदाचारान् सदा तेऽत्र परत्र च महासुखाः ॥

અને શ્રીમદ્ભાગવત પુરાણ આદીક જે સત્શાસ્ત્ર તેમણે જીવના કલ્યાણને અર્થે પ્રતિપાદન કર્યા એવા જે અહિંસા આદિક સદાચાર તેમને જે મનુષ્ય પાલેછે તે મનુષ્ય જેતે આ લોકને વિષે મહાસુખિયા થાયછે. ॥ ૮ ॥

तानुल्लङ्घ्याऽत्र वर्तन्ते ये तु स्वैरं कुबुद्धयः ।
त इहामुत्र च महल्लभन्ते कष्टमेव हि ॥

• અને તે સદાચારનું ઉલ્લંઘન કરીને જે મનુષ્ય પોતાના મનમાં આવે તેમ વર્તેછે તેતો કુબુદ્ધિ વાલા છે અને આલોક ને પરલોકને વિષે નિશ્ચય મોટા કષ્ટનેજ પામેછે. ॥ ૯ ॥

अतो भवद्भिर्मच्छिष्यैः सावधानतयाऽखिलैः ।
प्रीत्यैतामनुमृत्यैव वर्तितव्यं निरन्तरम् ॥

તે માટે અમારા શિષ્ય એવા જે તમે સર્વે તેમણે
તો પ્રીતિયે કરીને આ શિક્ષાપત્રીને અનુસરીનેજ
નિરંતર સાવધાનપણે વર્તવું પણ આ શિક્ષાપત્રીનું
ઉલ્લંઘન કરીને વર્તવું નહિ. ॥ ૧૦ ॥

**कस्यापि प्राणिनो हिंसा नैव कार्याऽत्र मामकैः ।
सूक्ष्मयूकामत्कुणादेरपि बुद्ध्या कदाचन ॥**

હવે તે વર્ત્યાની રીત કહિએ છીએ જે અમારા
જે સત્સંગિ તેમણે કોઇ જીવ પ્રાણિમાત્રની પણ હિંસા
ન કરવી અને જાણિને તો જીણા એવા જી માંકડ
આંચડ આદિક જીવ તેમની પણ હિંસા ક્યારેય ન
કરવી. ॥ ૧૧ ॥

**देवतापितृयागार्थमप्यजादेश्च हिंसनम् ।
न कर्त्तव्यमांसैव धर्मः प्रोक्तोऽस्ति यन्महान् ॥**

અને દેવતા અને પિતૃ તેના યજ્ઞને અર્થે પણ
બકરા મૃગલા શશલા માછલા આદિક કોઇ જીવની
હિંસા ન કરવી કેમજે અહિંસા છે તેજ મોટો ધર્મ
છે એમ સર્વ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે. ॥ ૧૨ ॥

સ્ત્રિયા ધનસ્ય વા પ્રાપ્ત્યૈ સામ્રાજ્યસ્ય ચ વા ક્વચિત્
મનુષ્યસ્ય તુ કસ્યાપિ હિંસા કાર્યા ન સર્વથા ॥

અને સ્ત્રી ધન અને રાજ્ય તેની પ્રાપ્તિને અર્થે પણ
કોઈ મનુષ્યની હિંસા તો કોઈ પ્રકારે ક્યારેય પણ
નજ કરવી. ॥ ૧૩ ॥

આત્મઘાતસ્તુ તીર્થેઽપિ ન કર્તવ્યશ્ચ ન ક્રુધા ।
અયોગ્યાચરણાત્ ક્વાપિ ન વિષોદ્ધન્ધનાદિના ॥

અને આત્મઘાત તો તીર્થને વિષે પણ ન કરવો
ને ક્રોધે કરીને ન કરવો અને ક્યારેક કોઈ અયોગ્ય
આચરણ થઈ જાય તેથી મુંઝાઈને પણ આત્મઘાત
ન કરવો અને ઝેર ખાઈને તથા ગણેદુંપો ખાઈને
તથા કુપે પડીને તથા પર્વત ઉપરથી પડીને ઇત્યા-
દિઠ કોઈ રીતે આત્મઘાત ન કરવો. ॥ ૧૪ ॥

ન ભક્ષ્યં સર્વથા માંસં યજ્ઞશિષ્ટમપિ ક્વચિત્ ।
ન પેયં ચ સુરામદ્યમપિ દેવનિવેદિતમ્ ॥

અને જે માંસ છે તેતો યજ્ઞનું શેષ હોય તોપણ
આપતકાલમાં પણ ક્યારેય ન ખાવું અને ત્રણ પ્રકારની

મુરા અને અગીયાર પ્રકારનું મધ તે દેવતાનું નૈવેદ્ય
હોય તોપણ ન પિવું. ॥ ૧૫ ॥

અકાર્યાચરણે કાપિ જાતે સ્વસ્ય પરસ્ય વા ।

અક્લચ્છેદો ન કર્તવ્યઃ શસ્ત્રાદૈશ્વ ક્રુધાપિ વા ॥

અને ક્યારેક પોતાવતે કાંઈક અયોગ્ય આચરણ
થઈ ગયું હોય અથવા કોઈ ખિન્નવતે અયોગ્ય આચ-
રણ થઈ ગયું હોય તો શસ્ત્રાદિકે કરીને પોતાના અંગનું
તથા ખિન્નના અંગનું છેદન ન કરવું અથવા ક્રોધે
કરીને પણ પોતાના અંગનું છેદન ન કરવું. ॥ ૧૬ ॥

સ્તેનકર્મ ન કર્તવ્યં ધર્માર્થમપિ કેનચિત્ ।

સસ્વામિકાષ્ઠપુષ્પાદિ ન ગ્રાહ્યં તદનાજ્ઞયા ॥

અને ધર્મ કરવાને અર્થે પણ અમારા સત્સંગિ
કોઈએ ચોરનું કર્મ ન કરવું અને ધણિયાતું જે કાષ્ઠ
પુષ્પ આદિક વસ્તુ તે તેના ધણિની આજ્ઞા વિના ન
લેવું. ॥ ૧૭ ॥

વ્યભિચારોન કર્તવ્યઃ પુમ્ભિઃ સ્ત્રીભિશ્ચ માં શ્રિતૈઃ

દ્યૂતાદિ વ્યસનં ત્યાજ્યં નાદ્યં મજ્જાદિ માદકમ્ ॥

અને અમારા આશ્રિત જે પુરુષ તથા સ્ત્રિયો તેમણે વ્યભિચાર ન કરવો અને જુગટુ આદીક જે વ્યસન તેનો ત્યાગ કરવો અને લાંગ્ય મફર માજમ ગાંજો એ આદીક જે કેફ કરનારાં વસ્તુ તે ખાવાં નહિ અને પિત્રાં પણ નહિ. ॥ ૧૮ ॥

अग्राह्यान्नेन पकं यदन्नं तदुदकं च न ।

जगन्नाथपुरोऽन्यत्र ग्राह्यं कृष्णप्रसाद्यपि ॥

અને જેના હાથનું રાંધેલ અન્ન તથા જેના પાત્રનું જલ તે ખપતું ન હોય તેણે રાંધેલ અન્ન તથા તેના પાત્રનું જલ તે શ્રીકૃષ્ણજગવાનની પ્રસાદી ચરણા-મૃતના માહાત્મ્યે કરીને પણ જગન્નાથપુરી વિના અન્યસ્થાનકને વિષે ગ્રહણ ન કરવું અને જગન્નાથ-પુરીને વિષે જગન્નાથજીનો પ્રસાદ લેવાય તેનો હોય નહિ. ॥ ૧૯ ॥

मिथ्यापवादः कस्मिंश्चिदपि स्वार्थस्य सिद्धये ।

नारोप्यो नापशब्दाश्च भाषणीयाः कदाचन ॥

અને પોતાના સ્વાર્થની સિદ્ધિને અર્થેપણ કોઇને

વિષે મિથ્યા અપવાદ આરોપણ ન કરવો અને ક્રોધને ગાલતો ડ્યારેય ન દેવી. ॥ ૨૦ ॥

દેવતાતીર્થવિપ્રાણાં સાધ્વીનાં ચ સતામપિ ।

વેદાનાં ચ ન કર્ત્તવ્યા નિન્દા શ્રવ્યા ન ચ ક્વચિત્

અને દેવતા તીર્થ શ્રાદ્ધણુ પતિવ્રતા સાધુ અને વેદ એમની નિંદા ડ્યારેય ન કરવી અને ન સાંભ-
લવી. ॥ ૨૧ ॥

દેવતાયૈ ભવેદ્યસ્યૈ સુરામાંસનિવેદનમ્ ।

યત્પુરોઽજાદિર્હિંસા ચ ન ભક્ષ્યં તન્નિવેદિતમ્ ॥

અને જે દેવતાને સુરા અને માંસનું નૈવેદ્ય થતું
હોય અને વલી જે દેવતાને આગલ બકરા આદિક
જીવની હિંસા થતી હોય તે દેવતાનું નૈવેદ્ય ન
ખાતું. ॥ ૨૨ ॥

દૃષ્ટ્વા શિવાલયાદીનિ દેવાગારાણિ વર્ત્મનિ ।

પ્રણમ્ય તાનિ તદ્દેવદર્શનં કાર્યમાદરાત્ ॥

અને માર્ગને વિષે ચાલતે શિવાલયાદીક જે દેવ-
મંદીર આવે તેને જોઈને તેને નમસ્કાર કરવો અને
આદરથક્રી તે દેવનું દર્શન કરવું. ॥ ૨૩ ॥

સ્વર્ણાશ્રમધર્મો યઃ સ હાતવ્યો ન કેનચિત્ ।
પરધર્મો ન ચાચર્યો ન ચ પાલ્લવકલ્પિતઃ ॥

અને પોતપોતાના વર્ણાશ્રમનો જે ધર્મ તે કોઈ સત્સંગિએ ત્યાગ ન કરવો અને પરધર્મનું આચરણ ન કરવું તથા પાખંડ ધર્મનું આચરણ ન કરવું તથા કલ્પિત ધર્મનું આચરણ ન કરવું. ॥ ૨૪ ॥

કૃષ્ણભક્તેઃ સ્વધર્માદ્વા પતનં યસ્ય વાક્યતઃ ।
સ્યાત્તન્મુશ્વાન્ન વૈ શ્રવ્યાઃ કથાવાર્તાશ્ચ વા પ્રભોઃ

અને જેના વચનને સાંભલવે કરીને શ્રીકૃષ્ણભગવાનની ભક્તિ ને પોતાનો ધર્મ એ જે થકી પડી જવાય તેના મુખથકી ભગવાનની કથા વાર્તા ન સાંભલવી. ॥ ૨૫ ॥

સ્વપરદ્રોહજનનં સત્યં ભાષ્યં ન કર્હિચિત્ ।

કૃતમ્નસઙ્ગસ્ત્યક્તવ્યો લુશ્ચા ગ્રાહ્યા ન કસ્યચિત્ ॥

અને જે સત્યવચન બોલવેકરીને પોતાનો દ્રોહ થાય તથા પારકો દ્રોહ થાય એવું જે સત્યવચન તે ક્યારેય ન બોલવું અને જે કૃતમ્નિ હોય તેના સંગનો

ત્યાગ કરવો અને વ્યવહારકાર્યને વિષે ક્રોધની લાંચ ન લેવી. ॥ ૨૬ ॥

**ચોરપાપિવ્યસનિનાં સઙ્ગઃ પાશ્વણ્ડિનાં તથા ।
કામિનાં ચ ન કર્તવ્યો જનવશ્ચનકર્મણામ્ ॥**

અને ચોર પાપી વ્યસની પાખંડી કામી તથા કિમિયા આદિક ક્રિયાએ કરીને જનનો ઠગનારો એ છ પ્રકારનાં જે મનુષ્ય તેમનો સંગ ન કરવો. ॥ ૨૭ ॥

**ભક્તિ વા જ્ઞાનમાલમ્બ્ય સ્ત્રીદ્રવ્યરસલોલુભાઃ ।
પાપે પ્રવર્તમાનાઃ સ્યુઃ કાર્યસ્તેષાં ન સઙ્ગમઃ ॥**

અને જે મનુષ્ય ભક્તિનું અથવા જ્ઞાનનું આલંબન કરીને સ્ત્રી દ્રવ્ય અને રસાસ્વાદ તેને વિષે અતિશે લોલુપથકા પાપને વિષે પ્રવર્તતા હોય તે મનુષ્યનો સમાગમ ન કરવો. ॥ ૨૮ ॥

**કૃષ્ણકૃષ્ણાવતારાણાં સ્વણ્ડનં યત્ર યુક્તિભિઃ ।
કૃતં સ્યાત્તાનિ શાસ્ત્રાણિ ન માન્યાનિ કદાચન ॥**

અને જે શાસ્ત્રને વિષે શ્રીકૃષ્ણભગવાન્ તથા શ્રીકૃષ્ણભગવાનના જે વરાહાદિક અવતાર તેમનું યુક્તિએ

કરીને ખંડન કર્યું હોય એવાં જે શાસ્ત્ર તે ક્યારેય
ન માનવાં અને ન સાંભળવાં. ॥ ૨૯ ॥

અગાલિતં ન પાતવ્યં પાનીયં ચ પયસ્તથા ।
સ્નાનાદિ નૈવ કર્તવ્યં સૂક્ષ્મજન્તુમયામ્મસા ॥

અને ગાદ્યા વિનાનું જે જલ તથા દુધ તે ન
પીવું અને જે જલને વિષે ઝીણા શ્વ ઘણાક હોય તે
જલે કરીને સ્નાનાદિક ક્રિયા ન કરવી. ॥ ૩૦ ॥

યદૌષધં ચ સુરયા સમ્પૃક્તં પલલેન વા ।
અજ્ઞાતવૃત્તવૈધેન દત્તં ચાદ્યં ન તત્ કચિત્ ॥

અને જે ઔષધ દારુ તથા માંસ તેણેયુક્ત હોય તે
ઔષધ ક્યારેય ન ખાવું અને વહી જે વૈદનાં આચ-
રણને જાણતા ન હોઈએ તે વૈદે આપ્યું જે ઔષધ
તે પણ ક્યારેય ન ખાવું. ॥ ૩૧ ॥

સ્થાનેષુ લોકશાસ્ત્રાભ્યાં નિષિદ્ધેષુ કદાચન ।
મલમૂત્રોત્સર્જનં ચ ન કાર્યં છીવનં તથા ॥

અને લોક અને શાસ્ત્ર તેણે મલમૂત્ર કરવાને અર્થે
વરજ્યાં એવાં સ્થાનક જે છૂર્ણ દેવાલય તથા નદી

તલાવના આરા તથા માર્ગ તથા વાવેલું ખેતર તથા
વૃક્ષની છાયા તથા કુલવાડી ખગિયા એ આદિક જે
સ્થાનક તેમને વિષે ક્યારેય પણ મલમૂત્ર ન કરવું તથા
થુંકવું પણ નહિ. ॥ ૩૨ ॥

અદ્વારેણ ન નિર્ગમ્યં પ્રવેષ્ટવ્યં ન તેન ચ ।

સ્થાને સસ્વામિકે વાસઃ કાર્યોઽપૃષ્ઠા ન તત્પતિમ્

અને ચોરમાર્ગે કરીને પેસવું નહિ અને નિસરવું
નહિ અને જે સ્થાનક ધણીયતું હોય તે સ્થાનકને
વિષે તેના ધણીને પુછ્યા વિના ઉતારો ન કરવો. ॥૩૩॥

જ્ઞાનવાર્તાશ્રુતિર્નાર્યા મુખાત્ કાર્યા ન પૂરુષૈઃ ।

ન વિવાદઃ સ્ત્રિયા કાર્યો ન રાજા ન ચ તઞ્જનૈઃ ॥

અને અમારા સત્સંગિ જે પુરુષમાત્ર તેમણે બાઈ-
માણસના મુખથકી જ્ઞાનવાર્તા ન સાંભેલવી અને
સ્ત્રિયો સાથે વિવાદ ન કરવો તથા રાજા સંઘાથે
તથા રાજાના માણસ સંઘાથે વિવાદ ન કરવો. ॥૩૪॥

અપમાનો ન કર્તવ્યો ગુરુણાં ચ વરાંયસાઃ ।

લોકે પ્રતિષ્ઠિતાનાં ચ વિદુષાં શસ્ત્રધારિણામ્ ॥

અને ગુરુનું અપમાન ન કરવું તથા જે અતિ-
શય શ્રેષ્ઠ મનુષ્ય હોય તથા જે લોકને વિષે પ્રતિષ્ઠિત
મનુષ્ય હોય તથા જે વિદ્વાન મનુષ્ય હોય તથા
જે શસ્ત્રધારી મનુષ્ય હોય તે સર્વેનું અપમાન
ન કરવું. ॥ ૩૫ ॥

**कार्यं न सहसा किञ्चित् कार्यो धर्मस्तु सत्त्वरम् ।
पाठनीयाऽधीतविद्या कार्यः सङ्गोऽन्वहं सताम् ॥**

અને વિચાર્યા વિના તત્કાલ કાંઈ કાર્ય ન કરવું
અને ધર્મસંબન્ધી જે કાર્ય તેતો તત્કાલ કરવું અને
પોતે જે વિદ્યા ભણ્યા હોઈએ તે બીજાને ભણાવવી
અને નિત્ય પ્રત્યે સાધુનો સમાગમ કરવો. ॥૩૬॥

**गुरुदेवनृपेक्षार्थं न गम्यं रिक्तपाणिभिः ।
विश्वासघातो नो कार्यः स्वश्लाघा स्वमुखेन च ॥**

અને ગુરુ દેવ અને રાજા એ ત્રણના દર્શનને
અર્થે જ્યારે જવું ત્યારે ઠાલે હાથે ન જવું અને
કોઈનો વિશ્વાસઘાત ન કરવો અને પોતાને મુખે
કરીને પોતાનાં વખાણુ ન કરવાં. ॥ ૩૭ ॥

યસ્મિન્ પરિહિતેઽપિ સ્પૃશ્યાન્યજ્ઞાનિ ચાત્મનઃ
તદ્દૂષ્યં વસનં નૈવ પરિધાર્યં મદાશ્રિતૈઃ ॥

અને જે વસ્ત્ર પહેર્યે થકે પણ પોતાનાં અંગ
દેખાય તેવું જે શુંડું વસ્ત્ર તે અમારા સત્સંગિ
તેમણે ન પહેરવું. ॥ ૩૮ ॥

ધર્મેણ રહિતા કૃષ્ણભક્તિઃ કાર્યા ન સર્વથા ।
અનિન્દાભયાન્નૈવ ત્યાજ્યં શ્રીકૃષ્ણસેવનમ્ ॥

અને શ્રીકૃષ્ણભગવાનની જે ભક્તિ તે ધર્મે રહિત
એવી કોઈ પ્રકારે ન કરવી અને અજ્ઞાની એવાં જે
મનુષ્ય તેમની નિંદાના ભયથી શ્રીકૃષ્ણભગવાનની
સેવાનો ત્યાગ કરવોજ નહિ. ॥ ૩૯ ॥

ઉત્સવાદેષુ નિત્યં ચ કૃષ્ણમાન્દરભાગતૈઃ ।

પુમ્મિઃ સ્પૃશ્યા ન વનિતાસ્ત્ર તામિશ્ચ પૂરુષાઃ ॥

અને ઉછવના દિવસને વિષે તથા નિત્ય પ્રત્યે
શ્રીકૃષ્ણના મંદિરમાં આવ્યા એવા જે સત્સંગિ
પુરુષ તેમણે તે મંદિરને વિષે સ્ત્રિયોનો સ્પર્શ ન કરવો
તથા સ્ત્રિયો તેમણે પુરુષનો સ્પર્શ ન કરવો અને મંદિ-
રમાંથી નિસર્ચા પછી પોતપોતાની રીતે વર્તવું. ॥૪૦॥

કૃષ્ણદીક્ષાં ગુરોઃ પ્રાપ્તૈસ્તુલસીમાલિકે ગલે ।
ધાર્યે નિત્યં ચોર્ધ્વપુણ્ડ્રં લલાટાદૌ દ્વિજાતિભિઃ

અને ધર્મવંશી ગુરુથકી શ્રીકૃષ્ણની દીક્ષાને પામ્યા
એવા જે બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય એ ત્રણ
વર્ણના અમારા સત્સંગિ તેમણે કંઠને વિષે તુલસીની
ખેવડી માલા નિત્યે ધારવી અને લલાટ હૃદય અને
જે હાથ એ ચારે ઠેકાણે ઉર્ધ્વ પુંડ્ર તિલક કરવું. ॥૪૧॥

તત્તુ ગોપીચન્દનેન ચન્દનેનાઽથવા હરેઃ ।
કાર્યં પૂજાઽવશિષ્ટેન કેશરાદિયુતેન ચ ॥

અને તે તિલક જેતે ગોપીચંદને કરીને કરવું
અથવા ભગવાનની પૂજા કરતાં બાકી રહ્યું અને
ઠશરકુંકુમાદિકે યુક્ત એવું જે પ્રસાદિ ચંદન તેણે
કરીને તિલક કરવું. ॥ ૪૨ ॥

તન્મધ્ય એવ કર્ત્તવ્યઃ પુણ્ડ્રદ્રઘ્યેણ ચન્દ્રકઃ ।
કુઙ્કુમેનાઽથવા વૃત્તો રાધાલક્ષ્મીપ્રસાદિના ॥

અને તે તિલકના મધ્યને વિષેજ ગોલ એવો જે
ચાંદલો તેજેતે ગોપીચંદને કરીને કરવો અથવા

રાધિકાજી અને લક્ષ્મીજી તેનું પ્રસાદિ એવું જે
હુંકુમ તેણે કરીને તે આંદણો કરવો. ॥ ૪૩ ॥

સચ્છદ્રાઃ કૃષ્ણમક્તા યે તૈસ્તુ માલોર્ધ્વપુણ્ડ્રકે ।
દ્વિજાતિવદ્ધારણીયે નિજધર્મેષુ સંસ્થિતૈઃ ॥

અને પોતાના ધર્મને વિષે રહ્યા અને શ્રીકૃષ્ણના ભક્ત
એવા જે સત્શૂદ્ર તેમણે તો તુલસીની માલા અને
ઉર્ધ્વપુંડ્ર તિલક તે બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય વૈશ્યની પેઠે
ધારવાં. ॥ ૪૪ ॥

મક્તૈસ્તદિતરૈર્માલે ચન્દનાદીન્ધનોઙ્ગવે ।
ધાર્યે કળ્થે લલાટેઽથ કાર્યઃ કેવલચન્દ્રકઃ ॥

અને તે સચ્છદ્રથકી બીજા જે જાતિયે કરીને
ઉતરતા એવા ભક્તજન તેમણે તો ચંદનાદિક કાષ્ઠની
જે બેવડી માલા તે ભગવાનની પ્રસાદિ કરાવીને
કંઠને વિષે ધારવી અને લલાટને વિષે ઠેવલ આંદણો
કરવો પણ તિલક ન કરવું. ॥ ૪૫ ॥

ત્રિપુણ્ડ્રરુદ્રાક્ષધૃતિર્યેષાં સ્યાત્સ્વકુલાગતા ।
તૈસ્તુ વિપ્રાદિભિઃ કાપિ ન ત્યાજ્યા સા મદાશ્રિતૈઃ

અને જે બ્રાહ્મણાદિકને ત્રિપુંડ્ર જે આડું તિલક કરવું તથા રુદ્રાક્ષની માલા ધારવી એ બે વાનાં પોતાની કુલપરંપરાએ કરીને ચાલ્યાં આવ્યાં હોય અને તે બ્રાહ્મણાદિક અમારા આશ્રિત થયા હોય તોપણ તેમણે તે ત્રિપુંડ્ર અને રુદ્રાક્ષનો ક્યારેય ત્યાગ ન કરવો. ॥૪૬॥

ऐकात्म्यमेव विज्ञेयं नारायणमहेशयोः ।

उभयोर्ब्रह्मरूपेण वेदेषु प्रातिपादनात् ॥

અને નારાયણ અને શિવજી એ બેનું એકાત્માપણું જ બાણવું કેમજે વેદને વિષે એ બેનું બ્રહ્મરૂપે કરીને પ્રતિપાદન કર્યું છે. ॥ ૪૭ ॥

शास्त्रोक्त आपद्धर्मो यः स त्वल्पापदि कर्हिचित् ।

मदाश्रितैर्मुख्यतया ग्रहीतव्यो न मानवैः ॥

અને અમારા આશ્રિત જે મનુષ્ય તેમણે શાસ્ત્રે કહ્યો જે આપદ્ધર્મ તે અદ્ય આપતકાલને વિષે મુખ્યપણે કરીને ક્યારેય બ્રહ્મણ ન કરવો. ॥ ૪૮ ॥

प्रत्यहं तु प्रबोद्धव्यं पूर्वमेवोदयाद्रवेः ।

विधाय कृष्णस्मरणं कार्यः शौचविधिस्ततः ॥

અને અમારા સત્સંગિ તેમણે નિત્ય સૂર્ય ઉગ્યાથી

પ્રથમજ ભગવું અને શ્રીકૃષ્ણભગવાનનું સ્મરણ કરીને
પછી શૌચવિધિ કરવા જવું. ॥ ૪૯ ॥

उपविश्यैव चैकत्र कर्त्तव्यं दन्तधावनम् ।

સ્નાત્વા શુચ્યન્ના ધૌતે પરિધાર્યે ચ વાસસી ॥

અને પછી એક સ્થાનને વિષે બેસીને દાતાણુ કરવું
અને પછી પવિત્ર જલેકરીને સ્નાન કરીને પછી
ધોયણુ બદલ એક પહેરવું અને એક ઓઢવું. ॥૫૦॥

उपविश्य ततः शुद्ध आसने शुचिभूतले ।

असङ्कीर्ण उपस्पृश्यं प्राशुखं वोत्तरामुखम् ॥

અને તે વાર પછી પવિત્ર પૃથ્વિને વિષે પાથર્યું
અને શુદ્ધ ને કોઈ ખીજ આસનને અણ્યું ન હોય
અને જે ઉપરથી સારિપેઠે બેસાય એવું જે આસન
તેને વિષે પૂર્વમુખે અથવા ઉત્તરમુખે બેસીને આચમન
કરવું. ॥ ૫૧ ॥

कर्त्तव्यमूर्ध्वपुण्ड्रं च पुम्भिरेव सचन्द्रकम् ।

कार्यः सधवनारीभिर्माले कुङ्कुमचन्द्रकः ॥

અને પછી સત્સંગિ પુરુષભાત્રને આંદલે સહિત

ઉર્ધ્વપુંડ્ર તિલક કરવું અને સુવાસની જે સ્ત્રિયો તેમણે તો પોતાના બાલનેવિષે હુંકુમનો ચાંદલો કરવો. ॥ ૫૨ ॥

**પુણ્ડ્રં વા ચન્દ્રકો ભાલે ન કાર્યો મૃતનાથયા ।
મનસા પૂજનં કાર્યં તતઃ કૃષ્ણસ્ય ચાંચિલૈઃ ॥**

અને તે વિધવા સ્ત્રિયો માત્રને પોતાના બાલનેવિષે તિલક ન કરવું ને ચાંદલો પણ ન કરવો અને તે પછી તે સર્વે જે અમારા સત્સંગિ તેમણે મનેકરીને કદખ્યાં જે ચંદન પુષ્પાદિક ઉપચાર તેમણે કરીને શ્રીકૃષ્ણભગવાનની માનસિપૂજા કરવી. ॥ ૫૩ ॥

**પ્રણમ્ય રાધાકૃષ્ણસ્ય લેખ્યાર્ચાં તત આદરાત્ ।
શક્ત્યા જપિત્વા તન્મન્ત્રં કર્ત્તવ્યં વ્યાવહારિકમ્**

અને તે પછી શ્રીરાધાકૃષ્ણની જે ચિત્ર પ્રતિમા તેનું આદરથકી દર્શન કરીને નમસ્કાર કરીને પછી પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે શ્રીકૃષ્ણનો જે અષ્ટાક્ષર-મંત્ર તેનો જપ કરીને તે પછી પોતાનું વ્યવહારિક કામકાજ કરવું. ॥ ૫૪ ॥

ये त्वन्मोक्षदत्ताः स्युरिहात्मनिवेदिनः ।

तैश्च मानसपूजान्तं कार्यमुक्तक्रमेण वै ॥

અને જે અમારા સત્સંગિમાં અંબરિષ રાજની
પેઠે આત્મનિવેદિ એવા ઉત્તમ ભક્ત હોય તેમણે
પણ પ્રથમ કહ્યું તેવી રિતે અનુક્રમે કરીને માનસિ-
પૂજા પર્યન્ત સર્વે ક્રિયા કરવી. ॥ ૫૫ ॥

शैली वा धातुजा मूर्तिः शालग्रामोऽर्च्य एव तैः ।

द्रव्यैर्यथाप्तैઃ કૃષ્ણસ્ય જપ્યોઽથાષ્ટાક્ષરો મનુઃ ॥

અને તેજે આત્મનિવેદિ ભક્ત તેમણે પાષાણની
અથવા ધાતુની જે શ્રીકૃષ્ણભગવાનની પ્રતિમા અથવા
શાલગ્રામ તેની જે પૂજા તે દેશકાલને અનુસરીને
પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે પ્રાપ્ત થયાં જે ચંદન પુષ્પ
ફલાદિક વસ્તુ તેણે કરીને કરવી અને પછી શ્રીકૃષ્ણ-
ભગવાનનો જે અષ્ટાક્ષરમંત્ર તેનો જપ કરવો. ॥ ૫૬ ॥

स्तोत्रादेरथ कृष्णस्य पाठः कार्यः स्वशक्तिः ।

तथाऽनधीतगीर्वाणैઃ कार्यं તન્નામકીર્તનમ્ ॥

અને તે પછી શ્રીકૃષ્ણભગવાનનાં જે સ્તોત્ર

અથવા અંથ તેનો જે પાઠ તે પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે કરવો અને જે સંસ્કૃત ન બણ્યા હોય તેમણે શ્રીકૃષ્ણભગવાનનું નામકીર્તન કરવું. ॥ ૫૭ ॥

હરેર્વિધાય નૈવેદ્યં મોજ્યં પ્રાસાદિકં તતઃ ।

કૃષ્ણસેવાપરૈઃ પ્રીત્યા ભવિતવ્યં ચ તૈઃ સદા ॥

અને પછી શ્રીકૃષ્ણભગવાનને નૈવેદ્ય કરીને પછી તે પ્રસાદિ એવું જે અન્ન તે જમવું અને તે જે આત્મનિવેદિ વૈષ્ણવ તેમણે સર્વકાલને વિષે પ્રીતિયે કરીને શ્રીકૃષ્ણભગવાનની સેવાપરાયણ થાવું. ॥ ૫૮ ॥

પ્રોક્તાસ્તે નિર્ગુણા ભક્તા નિર્ગુણસ્ય હરેર્યતઃ ।

સમ્બન્ધાત્તત્ક્રિયાઃ સર્વા ભવન્ત્યેવ હિનિર્ગુણાઃ ॥

અને નિર્ગુણ કેતાં માયાના જે સત્વાદિક ત્રણ ગુણ તેણે રહિત એવા જે શ્રીકૃષ્ણભગવાન તેના સંબન્ધ થકી તે આત્મનિવેદિ ભક્તની જે સર્વે ક્રિયા તે નિર્ગુણ થાયછે તે હેતુમાટે તે આત્મનિવેદિ ભક્ત જેતે નિર્ગુણ કહ્યાછે. ॥ ૫૯ ॥

ભક્તૈરેતૈસ્તુ કૃષ્ણાયાઽનર્પિતં વાર્યપિ કચિત્ ।

મ પેયં નૈવ ભક્ષ્યં ચ પત્રકન્દફલાદ્યપિ ॥

અને એ જે આત્મનિવેદિ ભક્ત તેમણે શ્રીકૃષ્ણ-
ભગવાનને અર્પણ કર્યા વિનાનું જલપણ ક્યારેય
ન પિવું અને પત્ર કંદ દલાદિક જે વસ્તુ તેપણ શ્રીકૃ-
ષ્ણભગવાનને અર્પણ કર્યા વિનાનું ન ખાવું. ॥૬૦॥

सर्वैरशक्तौ वार्धक्याद्भ्रातृयस्यापदाऽथवा ।

भक्ताय कृष्णमन्यस्मै दत्त्वा वृक्ष्यं यथाबलम् ॥

અને વળી સર્વે જે અમારા સત્સંગી તેમણે વૃક્ષ-
પણાથકી અથવા કોઈ મોટા આપતકાલે કરીને અસ-
મર્થપણું થઇ ગયે સતે પોતે સેવવાનું જે શ્રીકૃષ્ણનું
સ્વરૂપ તે બીજા ભક્તને આપિને પોતે પોતાના સામ-
ર્થ્યપ્રમાણે વર્તવું. ॥ ૬૧ ॥

आचार्येणैव दत्तं यद्यच्च तेन प्रतिष्ठितम् ।

कृष्णस्वरूपं तत्सेव्यं वन्द्यमेवेतरत्तु यत् ॥

અને જે શ્રીકૃષ્ણનું સ્વરૂપ પોતાને સેવવાને અર્થ
ધર્મવંશના જે આચાર્ય તેમણેજ આપ્યું હોય અથવા
તે આચાર્ય જે સ્વરૂપની પ્રતિષ્ઠા કરી હોય તેજ
સ્વરૂપને સેવવું અને તે વિના બીજું જે શ્રીકૃષ્ણનું

સ્વરૂપ તે તો નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે પણ સેવવા
યોગ્ય નથી. ॥ ૬૨ ॥

ભગવન્મન્દિરં સર્વેઃ સાયં ગન્તવ્યમન્વહમ્ ।
નામસંકીર્તનં કાર્યં તત્રોચ્ચૈ રાધિકાપતેઃ ॥

અને અમારા જે સર્વે સત્સંગી તેમણે નિત્ય
પ્રત્યે સાયંકાલે ભગવાનના મંદિર પ્રત્યે જવું અને
તે મંદિરને વિષે શ્રીરાધિકાજીના પતિ એવા જે શ્રીકૃ-
ષ્ણભગવાન તેના નામનું ઉચ્ચસ્વરે કરીને કીર્તન
કરવું. ॥ ૬૩ ॥

કાર્યાસ્તસ્ય કથાવાર્તાઃ શ્રવ્યાશ્ચ પરમાદરાત્ ।
વાદિત્રસહિતં કાર્યં કૃષ્ણકીર્તનમુત્સવે ॥

અને તે શ્રીકૃષ્ણની જે કથા વાર્તા તે પરમઆ-
દરથકી કરવી ને સાંભળવી અને ઉચ્છવને દિવસે
વાદિત્રસહિત શ્રીકૃષ્ણનાં કીર્તન કરવાં. ॥ ૬૪ ॥

પ્રત્યહં કાર્યમિત્થં હિ સર્વૈરપિ મદાશ્રિતૈઃ ।
સંસ્કૃતપ્રાકૃતગ્રન્થાભ્યાસશ્ચાપિ યથામતિ ॥

અને અમારા આશ્રિત જે સર્વે સત્સંગી તેમણે

જે પ્રકારે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારે કરીનેજ નિત્ય પ્રત્યે કરવું અને સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત એવા જે સદ્ગ્રંથ તેમનો અભ્યાસ પણ પોતાની યુક્તિને અનુસારે કરવો. ॥ ૬૫ ॥

यादृशैर्यो गुणैर्युक्तस्तादृशे स तु कर्मणि ।

યોજનીયો વિચાર્યેવ નાન્યથા તુ કદાચન ॥

અને જે મનુષ્ય જેવા ગુણે કરીને યુક્ત હોય તે મનુષ્યને તેવા કાર્યને વિષે વિચારીનેજ પ્રેરવો પણ જે કાર્યને વિષે જે યોગ્ય ન હોય તે કાર્યને વિષે તેને ક્યારેય ન પ્રેરવો. ॥ ૬૬ ॥

अन्नवस्त्रादिभिः सर्वे स्वकीयाः परिचारकाः ।

सम्भावनीयाः सततं यथायोग्यं यथाधनम् ॥

અને પોતાના જે સેવક હોય તે સર્વની પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે અન્નવસ્ત્રાદિકે કરીને યથાયોગ્ય સંભાવના નિરંતર રાખવી. ॥ ૬૭ ॥

यादृग्गुणो यः पुरुषस्तादृशा वचनेन सः ।

देशकालानुसारेण भाषणीयो न चान्यथा ॥

અને જે પુરુષ જેવા ગુણવાળો હોય તે

પુરુષને તેવા વચને કરીને દેશકાલાનુસારે યથાયોગ્ય
બોલાવવો પણ એથી બીજી રીતે ન બોલાવવો. ॥૬૮॥

ગુરુભૂપાલવર્ષિષ્ઠત્યાગિવિદ્વત્તપસ્વિનામ્ ।

અભ્યુત્થાનાદિના કાર્યઃ સન્માનો વિનયો નિવૃત્તૈઃ

અને વિનયેકરીને યુક્ત એવા જે અમારા આશ્રિત
સત્સંગિ તેમણે ગુરુ રાજ અતિશુદ્ધ ત્યાગી વિદ્વાન્ અને
તપસ્વી એ છ જણા આવે ત્યારે સન્મુખ ઉઠવું તથા
આસન આપવું તથા મધુરે વચને બોલાવવું ઇત્યા-
દિક ધિયાયે કરીને એમનું સન્માન કરવું. ॥ ૬૯ ॥

નોરૌ કૃત્વા પાદમેકં ગુરુદેવનૃપાન્તિકે ।

ઉપવેશ્યં સમાયાં ચ જાનૂં વદ્ધ્વા ન વાસસા ॥

અને ગુરુ દેવ ને રાજ એમને સમીપે તથા
સલાને વિષે પગ ઉપર પગ ચઢાવીને ન બેસવું તથા
વસ્ત્રે કરીને ઢિયાણુને બાંધીને ન બેસવું. ॥ ૭૦ ॥

વિવાદો નૈવ કર્તવ્યઃ સ્વાચાર્યેણ સહ ક્વચિત્ ।

પૂજ્યોઽન્નધનવસ્ત્રાદ્યૈર્યથાશક્તિ સ ચાશ્વિલૈઃ ॥

અને અમારા આશ્રિત જે સર્વે સત્સંગી તેમણે

પોતાના આચાર્ય સંઘાથે ક્યારેય પણ વિવાદ ન કરવો અને પોતાના સામર્થ્યપ્રમાણે અન્ન ધન વસ્ત્રાદિકે કરીને તે પોતાના આચાર્યને પૂજવા. ॥ ૭૧ ॥

તમાયાન્તં નિશમ્યાશુ પ્રત્યુદ્ગન્તવ્યમાદરાત્ ।
તસ્મિન્ યાત્યનુગમ્યં ચ ગ્રામાન્તાવધિ મચ્છિતૈઃ

અમારા જે આશ્રિતજન તેમણે પોતાના આચાર્યને આવતા સાંભળીને આદરથકી તત્કાલ સન્મુખ જવું અને તે આચાર્ય પોતાના ગામથી પાછા પધારે ત્યારે ગામની લાગોલસુધી વલાવવા જવું. ॥ ૭૨ ॥

અપિ ભૂરિફલં કર્મ ધર્માપેતં ભવેદ્યદિ ।

આચર્ય તર્હિ તન્નૈવ ધર્મઃ સર્વાર્થદોઽસ્તિ હિ ॥

અને ઘણુંક છે ફલ જેને વિષે એવું પણ જે કર્મ તે જે ધર્મે રહિત હોય તો તેનું આચરણ વળ કરવું કેમજે ધર્મ છે તેજ સર્વ પુરૂષાર્થનો આપનારો છે માટે કોઈક ફલના લોભે કરીને ધર્મનો ત્યાગ ન કરવો. ॥ ૭૩ ॥

પૂર્વેર્મહઙ્ગિરપિ યદધર્માચરણં કચિત્ ।

કૃતં સ્યાત્તત્તુ ન ગ્રાહ્યં ગ્રાહ્યો ધર્મસ્તુ તત્કૃતઃ ॥

અને પૂર્વે થયા જે મોટા પુરૂષ તેમણે પણ જે
અ્યારેક અધર્માચરણ કર્યું હોય તો તેનું ચહણુ ન કરવું
અને તેમણે જે ધર્માચરણ કર્યું હોય તો તેનું ચહણુ
કરવું. ॥ ૭૪ ॥

गुह्यवार्त्ता तु कस्यापि प्रकाश्या नैव कुत्रचित् ।
समदृष्ट्या न कार्यश्च यथार्हार्चाव्यतिक्रमः ॥

અને કોઈની પણ જે ગુહ્યવાર્તા તેતો કોઈ ઠકાણે
પણ પ્રકાશ કરવીજ નહિ અને જે જીવનું જેવી
રીતે સન્માન કરતું ઘટતું હોય તેનું તેવી રીતેજ
સન્માન કરવું પણ સમદૃષ્ટિયે કરીને એ મર્યાદાનું
ઉલ્લંઘન કરવું નહિ. ॥ ૭૫ ॥

विशेषनियमो धार्यश्चातुर्मास्येऽखिलैरपि ।
एकस्मिन् श्रावणे मासि स त्वशक्तैस्तु मानवैः ॥

અને અમારા જે સર્વે સત્સંગી તેમણે આતુર્મા-
સને વિષે વિશેષ નિયમ ધારવો અને જે મનુષ્ય
અસમર્થ હોય તેમણે તો એક શ્રાવણમાસને વિષે
વિશેષ નિયમ ધારવો. ॥ ૭૬ ॥

**વિષ્ણોઃ કથાયાઃ શ્રવણં વાચનં ગુણકીર્તનમ્ ।
મહાપૂજા મન્ત્રજપઃ સ્તોત્રપાઠઃ પ્રદક્ષિણાઃ ॥**

અને તે વિશેષ નિયમ તે ક્રિયા તો ભગવાનની કથાનું શ્રવણ કરવું તથા કથા વાંચવી તથા ભગવાનના ગુણનું કીર્તન કરવું તથા પંચામૃત સ્નાનેકરીને ભગવાનની મહાપૂજા કરવી તથા ભગવાનના મંત્રનો જપ કરવો તથા સ્તોત્રનો પાઠ કરવો તથા ભગવાનને પ્રદક્ષિણાઓ કરવી. ॥ ૭૭ ॥

**સાષ્ટાંગપ્રણતિશ્ચેતિ નિયમા ઉત્તમા મતાઃ ।
એતેષ્વેકતમો ભક્ત્યા ધારણીયો વિશેષતઃ ॥**

તથા ભગવાનને સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કરવો એ જે આઠ પ્રકારના નિયમ તે અમે ઉત્તમ માન્યા છે તે માટે એ નિયમમાંથી કોઈ એક નિયમ જેતે ચોમાસાને વિષે વિશેષપણે ભક્તિયે કરીને ધારવો. ॥ ૭૮ ॥

**एकादशीनां सर्वासां कर्त्तव्यं व्रतमादरात् ।
कृष्णजन्मदिनानां च शिवरात्रेश्च सोत्सवम् ॥**

અને સર્વ જે એકાદશીયો તેમનું વ્રત જેતે આદર-

થકી કરવું તથા શ્રીકૃષ્ણભગવાનના જે જન્માષ્ટમી
આદિક જન્મદિવસ તેમનું વ્રત જેતે આદરથકી કરવું
તથા શિવરાત્રિનું વ્રત જેતે આદરથકી કરવું અને તે
વ્રતના દિવસને વિષે મોટા ઉત્સવ કરવા. ॥ ૭૯ ॥

ઉપવાસદિને ત્યાજ્યા દિવાનિદ્રા પ્રયત્નતઃ ।

ઉપવાસસ્તયા નશ્યેન્મૈથુનેનેવ યન્નૃણામ્ ॥

અને જે દિવસે વ્રતનો ઉપવાસ કર્યો હોય તે
દિવસે અતિશય યત્ને કરીને દિવસની નિદ્રાનો ત્યાગ
કરવો કેમ જે જેમ મૈથુનેકરીને મનુષ્યના ઉપવાસનો
નાશ થાયછે તેમજ દિવસની નિદ્રાએ કરીને મનુ-
ષ્યના ઉપવાસનો નાશ થઈ જાયછે. ॥ ૮૦ ॥

સર્વવૈષ્ણવરાજશ્રીવલ્લભાચાર્યનન્દનઃ ।

શ્રીવિઠ્ઠલેશઃ કૃતવાન્ યં વ્રતોત્સવનિર્ણયમ્ ॥

અને સર્વ વૈષ્ણવના રાજ એવા જે શ્રીવલ્લભા-
ચાર્ય તેના પુત્ર જે શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી તે જેતે જે
વ્રત અને ઉત્સવના નિર્ણયને કરતા હવા. ॥ ૮૧ ॥

કાર્યાસ્તમનુસૃત્યૈવ સર્વ એવ વ્રતોત્સવાઃ ।

સેવારીતિશ્ચ કૃષ્ણસ્ય ગ્રાહ્યા તદુદિતૈવ હિ ॥

અને તે વિકૃલનાથજીએ ક્યોં જે નિર્ણય તેનેજ
અનુસરીને સર્વે વ્રત ને ઉચ્છવ કરવા અને તે વિકૃલ-
નાથજીએ કહી જે શ્રીકૃષ્ણની સેવારીતિ તેનુંજ
ગ્રહણ કરવું. ॥ ૮૨ ॥

**કર્તવ્યા દ્વારિકામુખ્યતીર્થયાત્રા યથાવિધિ ।
સર્વૈરપિ યથાશક્તિ ભાવ્યં દીનેષુ વત્સલૈઃ ॥**

અને સર્વે જે અમારા આશ્રિત તેમણે દ્વારિકા
આદિક જે તીર્થ તેમની યાત્રા જેતે પોતાના સામર્થ્ય
પ્રમાણે યથાવિધિએ કરીને કરવી અને વળી પો-
તાના સામર્થ્ય પ્રમાણે દીન જનનેવિષે દયાવાન
થાવું. ॥ ૮૩ ॥

**વિષ્ણુઃ શિવો ગણપતિઃ પાર્વતી ચ દિવાકરઃ ।
ઐતાઃ પૂજ્યતયા માન્યા દેવતાઃ પશ્ચ મામકૈઃ ॥**

અને અમારા જે આશ્રિત તેમણે વિષ્ણુ શિવ
ગણપતિ પાર્વતી અને સૂર્ય એ પાંચ દેવ જેતે પૂજ્ય-
પણે કરીને માનવા. ॥ ૮૪ ॥

**મૂતાણુપદ્રવે કાપિ વર્મ નારાયણાત્મકમ્ ।
જપ્યં ચ હનુમન્મન્ત્રો જપ્યો ન ક્ષુદ્રદૈવતઃ ॥**

અને જે ક્યારેક ભૂતપ્રેતાદિકનો ઉપદ્રવ થાય તારે તો નારાયણ કવચનો જપ કરવો અથવા હનુમાનના મંત્રનો જપ કરવો પણ એવિના બીજા કોઈ ક્ષુદ્ર દેવના સ્તોત્ર અને મંત્રનો જપ ન કરવો. ॥ ૮૫ ॥

**સ્વેરિન્દોશ્ચોપરાગે જાયમાનેઽપરાઃ ક્રિયાઃ ।
હિત્વાઽઽશુ શુચિભિઃ સર્વૈઃ કાર્યઃ કૃષ્ણમનોર્જપઃ**

અને સૂર્યનું ને ચંદ્રમાનું ગ્રહણ થએસતે અમારા જે સર્વે સત્સંગી તેમણે બીજા સર્વે ક્રિયાનો તત્કાલ ત્યાગ કરીને પવિત્ર થઇને શ્રીકૃષ્ણભગવાનના મંત્રનો જપ કરવો. ॥ ૮૬ ॥

**જાતાયામથ તન્મુક્તૌ કૃત્વા સ્નાનં સચેલકમ્ ।
દેયં દાનં ગૃહિજનૈઃ શક્ત્યાઽન્યૈસ્ત્વર્ચ્યં ઈશ્વરઃ ॥**

અને તે ગ્રહણ મુકાઇ રહ્યા પછી વસ્ત્રસહિત સ્નાન કરીને જે અમારા ગૃહસ્થ સત્સંગી હોય તેમણે પોતાના સામર્થ્યપ્રમાણે દાન કરવું અને જે ત્યાગી હોય તેમણે ભગવાનની પૂજા કરવી. ॥ ૮૭ ॥

પાલનીયં મૃતાશૌચં સ્વસમ્બન્ધાનુસારતઃ ।
પાલનીયં યથાશાસ્ત્રં ચાતુર્વર્ણ્યજનૈર્મમ ॥

અને અમારા સત્સંગિ એવા જે ચારે વર્ણના મનુષ્ય તેમણે જન્મનું સૂતક તથા મરણનું સૂતક તે પોતપોતાના સંબન્ધને અનુસારે કરીને યથાશાસ્ત્ર પાલવું. ॥ ૮૮ ॥

માઘ્યં શમદમશાન્તિઃપ્રાદિગુણાન્વિતૈઃ ।
બ્રાહ્મણૈઃ શૌર્યધૈર્યાદિગુણોપેતૈશ્ચ બાહુજૈઃ ॥

અને જે બ્રાહ્મણ વર્ણ હોય તેમણે શમ દમ ક્ષમા અને સંતોષ એ આદિક જે ગુણ તેમણે યુક્ત થવું અને જે ક્ષત્રિય વર્ણ હોય તેમણે શૂરવીરપણું અને ધીરજ એ આદિક જે ગુણ તેમણે યુક્ત થવું. ॥ ૮૯ ॥

વૈશ્યૈશ્ચ કૃષિવાણિજ્યકુસીદમુલ્લસાદિભિઃ ।
ભવિતવ્યં તથા શૂદ્રૈર્દ્વિજસેવાદિદૃષ્ટિભિઃ ॥

અને વૈશ્ય વર્ણ હોય તેમણે કૃષિકર્મ તથા વાણિજ્ય વ્યાપાર તથા વ્યાજવટો એ આદિક જે

વૃત્તિયો તેમણે કરીને વર્તવું અને જે શુદ્ધ વર્ણ હોય તેમણે બ્રાહ્મણાદિક ત્રણ વર્ણની સેવા કરવી એ આદિક જે વૃત્તિયો તેમણે કરીને વર્તવું. ॥ ૬૦ ॥

**સંસ્કારાશ્વાદિકં શ્રાદ્ધં યથાકાલં યથાધનમ્ ।
સ્વસ્વગૃહ્યાસારેણ કર્તવ્યં ચ દ્વિજન્મભિઃ ॥**

અને જે દ્વિજ હોય તેમણે ગર્ભાધાનાદિક સંસ્કાર તથા આદિક તથા શ્રાદ્ધ એ ત્રણ જેતે પોતાના ગૃહ્યસૂત્રને અનુસારે કરીને જેવો જેનો અવસર હોય અને જેવી ધનસંપત્તિ હોય તે પ્રમાણે કરવાં. ॥ ૬૧ ॥

**અજ્ઞાનાજ્ઞાનતો વાઽપિ ગુરુ વા લઘુ પાતકમ્ ।
કાપિ સ્યાત્તર્હિ તત્પ્રાયશ્ચિત્તં કાર્યં સ્વચક્તિતઃ ॥**

અને ક્યારેક જાણે અથવા અજાણે જે નાનું મોટું પાપ થઈ જાય તો પોતાની શક્તિપ્રમાણે તે પાપનું પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું. ॥ ૬૨ ॥

**વેદાશ્ચ વ્યાસસૂત્રાણિ શ્રીમદ્ભાગવતામિથમ્ ।
પુરાણં ભારતે તુ શ્રીવિષ્ણોર્નામસહસ્રકમ્ ॥**

અને ચાર વેદ તથા વ્યાસસૂત્ર તથા શ્રીમદ્ભાગ-

વતનામે પુરાણુ તથા મહાભારતને વિષે તો શ્રીવિષ્ણુ-
સહસ્રનામ. ॥ ૯૩ ॥

તથા શ્રીભગવદ્ગીતા નીતિશ્ચ વિદુરોદિતા ।

શ્રીવાસુદેવમાહાત્મ્યં સ્કાન્દવૈષ્ણવલ્કલગમ્ ॥

તથા શ્રીભગવદ્ગીતા તથા વિદુરગુણે કહેલી જે
નીતિ તથા સ્કંદપુરાણુનો જે વિષ્ણુખંડ તેને વિષે
રહ્યું એવું જે શ્રી વાસુદેવમાહાત્મ્ય. ॥ ૯૪ ॥

ધર્મશાસ્ત્રાન્તર્ગતા ચ યાજ્ઞવલ્ક્યક્રમેઃ સ્મૃતિઃ ।

एतान्यष्ट ममेष्टानि सच्छास्त्राणि भवन्ति हि ॥

અને ધર્મશાસ્ત્રના મધ્યમાં રહી એવી જે યાજ્ઞ-
વલ્ક્યક્રમિની સ્મૃતિ એ જે આઠ સરચાસ્ત્ર તે
અમને ઇષ્ટ છે. ॥ ૯૫ ॥

स्वहितेच्छुभिरेतानि मच्छिष्यैः सकलैरपि ।

श्राव्यानि पाठ्यानि कथनीयानि च द्विजैः॥

અને પોતાના હિતને ઇષ્ટતા એવા જે અમારા સર્વે
શિષ્ય તેમણે એ આઠ સરચાસ્ત્ર જેતે સાંભળવાં અને
અમારા આશ્રિત જે દ્વિજ તેમણે એ સરચાસ્ત્ર જેતે
ભણવાં તથા ભણાવવાં તથા એમની કથા કરવી. ॥ ૯૬ ॥

તત્રાચારવ્યવહૃતિદિષ્ટાન્તાં ચ નિર્ણયે ।

ગ્રાહ્યા મિતાક્ષરોપેતા યાજ્ઞવલ્ક્યસ્ય તુ સ્મૃતિઃ ॥

અને તે આઠ સચ્છાસ્ત્રમાંથી આચાર વ્યવહાર અને પ્રાયશ્ચિત્ત એ ત્રણનો જે નિર્ણય કરવો તેને વિષે તો મિતાક્ષરાટીકાએ યુક્ત એવી જે યાજ્ઞવલ્ક્ય-ઋષિની સ્મૃતિ તેનું ગ્રહણ કરવું. ॥ ૯૭ ॥

શ્રીમદ્ભાગવતસ્યૈષુ સ્કન્ધૌ દશમપચ્ચમૌ ।

સર્વાધિકતયા જ્ઞેયૌ કૃષ્ણમાહાત્મ્યબુદ્ધયે ॥

અને વલી એ આઠ સચ્છાસ્ત્રને વિષે જે શ્રીમદ્ભાગવત પુરાણ તેના દશમ ને પંચમનામે જે એ સ્કંધ તેજેતે શ્રીકૃષ્ણભગવાનના માહાત્મ્ય જાણવાને અર્થે સર્વથી અધિકપણે જાણવા. ॥ ૯૮ ॥

દશમઃ પચ્ચમઃ સ્કન્ધો યાજ્ઞવલ્ક્યસ્ય ચ સ્મૃતિઃ

ભક્તિશાસ્ત્રં યોગશાસ્ત્રં ધર્મશાસ્ત્રં ક્રમેણ મે ॥

અને દશમસ્કંધ તથા પંચમસ્કંધ તથા યાજ્ઞવલ્ક્યની સ્મૃતિ એ જે ત્રણ તે અનુક્રમે કરીને અમારું ભક્તિશાસ્ત્ર યોગશાસ્ત્ર અને ધર્મશાસ્ત્ર છે કહેતાં દશમ-

સ્કંધ તે ભક્તિશાસ્ત્ર છે અને પંચમસ્કંધ તે યોગશાસ્ત્ર છે અને યાજ્ઞવલ્ક્યની સ્મૃતિ તે ધર્મશાસ્ત્ર છે એમ જાણવું. ॥ ૯૯ ॥

શરીરકાણાં ભગવદ્ગીતાયાશ્વાવગમ્યતામ્ ।

રામાનુજાચાર્યકૃતં ભાષ્યમાધ્યાત્મિકં મમ ॥

અને શ્રીરામાનુજાચાર્યે કર્યું એવું જે વ્યાસસૂત્રનું શ્રીભાષ્ય તથા શ્રીભગવદ્ગીતાનું ભાષ્ય એ જે બે તે અમારું અધ્યાત્મશાસ્ત્ર છે એમ જાણવું. ॥ ૧૦૦ ॥

એતેષુ યાનિ વાક્યાનિ શ્રીકૃષ્ણસ્ય વૃષસ્ય ચ ।

અત્યુત્કર્ષપરાણિ સ્યુસ્તથા ભક્તિવિરાગયોઃ ॥

અને એ સર્વે સમ્પ્રદાયોમાં વિષે જે વચન તે જેતે શ્રીકૃષ્ણભગવાનનું સ્વરૂપ તથા ધર્મ તથા ભક્તિ તથા વૈરાગ્ય એ ચારના અતિ ઉત્કર્ષપણાને કહેતાં હોય. ॥ ૧૦૧ ॥

મન્તવ્યાનિ પ્રધાનાનિ તાન્યેવેતરવાક્યતઃ ।

ધર્મેણ સહિતા કૃષ્ણભક્તિઃ કાર્યેતિ તદ્રહઃ ॥

તે વચન જેતે બીજા વચન કરતાં પ્રધાનપણે.

માનવાં અને શ્રીકૃષ્ણભગવાનની ભક્તિ તે જેતે ધર્મ-
સહિતજ કરવી એવી રીતે તે સર્વે સચ્ચાસ્રનું
રહસ્ય છે. ॥ ૧૦૨ ॥

**ધર્મો જ્ઞેયઃ સદાચારઃ શ્રુતિસ્મૃત્યુપાસિતઃ ।
માહાત્મ્યજ્ઞાનયુગ્મભૂરિત્તેહો ભક્તિશ્ચ માધવે ॥**

અને શ્રુતિ સ્મૃતિ તેમણે પ્રતિપાદન કર્યો એવો
જે સદાચાર તે ધર્મ જાણવો અને શ્રીકૃષ્ણભગવાનને
વિષે માહાત્મજ્ઞાને સહિત જે ઘણો સ્નેહ તે ભક્તિ
જાણવી. ॥ ૧૦૩ ॥

**વૈરાગ્યં જ્ઞેયમપ્રીતિઃ શ્રીકૃષ્ણોતરવસ્તુષુ ।
જ્ઞાનં ચ જીવમાયેશરૂપાણાં સુષ્ટુ વેદનમ્ ॥**

અને શ્રીકૃષ્ણભગવાન વિના અન્ય પદાર્થમાં પ્રીતિ
નહિ તે વૈરાગ્ય જાણવો અને જીવ માયા અને ઈશ્વર
તેમના સ્વરૂપને જે રૂડી રીતે જાણવું તેને જ્ઞાન
કહિયે. ॥ ૧૦૪ ॥

**હૃત્સ્યોઽણુસૂક્ષ્મશ્ચિદ્રૂપોજ્ઞાતાવ્યાપ્યાખિલાં તનુમ્
જ્ઞાનશક્ત્યા સ્થિતો જીવો જ્ઞેયોઽછેદ્યાદિલક્ષણઃ**

અને જે જીવ છે તે હૃદયને વિષે રહ્યો છે ને અણુ સરખો સૂક્ષ્મ છે ને ચૈતન્યરૂપ છે ને જાણનારો છે અને પોતાની જ્ઞાનશક્તિયે કરીને નખથી શિખાપર્યંત સમગ્ર પોતાના દેહ પ્રત્યે વ્યાપીને રહ્યો છે અને અછેદ, અભેદ, અજર, અમર ઇત્યાદિક છે લક્ષણ જેનાં એવો જીવ છે એમ જાણવો. ॥ ૧૦૫ ॥

ત્રિગુણાત્મા તમઃ કૃષ્ણશરિર્લેહ્યલીલ્યાઃ ।

જીવસ્ય ચાહંમમતાહેતુર્માયાઽવગમ્યતાઃ ॥

અને જે માયા છે તે ત્રિગુણાત્મિકા છે ને અંધકારરૂપ છે ને શ્રીકૃષ્ણભગવાનની શક્તિ છે અને આ જીવને દેહ તથા દેહના જે સંબંધી, તેમને વિષે અહંમમત્વની કરાવનારી છે એમ માયાને જાણવી. ॥ ૧૦૬ ॥

હૃદયે જીવવજ્જીવે યોઽન્તર્યામિતયા સ્થિતઃ ।

જ્ઞેયઃ સ્વતન્ત્ર ઈશોઽસૌ સર્વકર્મફલપ્રદઃ ॥

અને જે ઈશ્વર છે તે જેતે જેમ હૃદયને વિષે જીવ રહ્યો છે તેમ તે જીવને વિષે અંતર્યામિપણે કરીને રહ્યા છે ને સ્વતંત્ર છે ને સર્વ જીવને કર્મ ફલના આપનારા છે એમ ઈશ્વરને જાણવા ॥ ૧૦૭ ॥

સ શ્રીકૃષ્ણઃ પરંબ્રહ્મ ભગવાન્ પુરુષોત્તમઃ ।

ઉપાસ્ય ઇષ્ટદેવો નઃ સર્વાવિર્ભાવકારણમ્ ॥

અને તે ઈશ્વર તે ક્રિયા તો પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ એવા જે શ્રીકૃષ્ણભગવાન્ તે ઈશ્વર છે અને તે શ્રીકૃષ્ણ જે તે આપણા ઇષ્ટદેવ છે ને ઉપાસના કરવા યોગ્ય છે અને સર્વ અવતારના કારણ છે. ॥ ૧૦૮ ॥

સ રાધયા યુતો જ્ઞેયો રાધાકૃષ્ણ ઇતિ પ્રમુઃ ।

રુક્મિણ્યા રમયોપેતો લક્ષ્મીનારાયણઃ સ હિ ॥

અને સમર્થ એવા જે શ્રીકૃષ્ણ તે જેતે રાધિકાજીએ યુક્ત હોય તારે રાધાકૃષ્ણ જાણવા અને રુકમણીરૂપ જે લક્ષ્મી તેમણે યુક્ત હોય તારે લક્ષ્મીનારાયણ એવે નામે જાણવા. ॥ ૧૦૯ ॥

જ્ઞેયોઽર્જુનેન યુક્તોઽસૌ નરનારાયણામિધઃ ।

બલભદ્રાદિયોગેન તત્તન્નામોચ્યતે સ ચ ॥

અને એ શ્રીકૃષ્ણ જેતે અર્જુને યુક્ત હોય તારે નરનારાયણ એવે નામે જાણવા અને વલી તે શ્રીકૃષ્ણ જેતે બલભદ્રાદિકને યોગે કરીને તેતે નામે કહેવાય છે એમ જાણવું. ॥ ૧૧૦ ॥

एते राधादयो भक्तास्तस्य स्युः पार्श्वतः कचित् ।
कचित्तदङ्गेऽतिस्नेहात्स तु ज्ञेयस्तदैकलः ॥

અને એ જે રાધાદિક ભક્ત તે જેતે ક્યારેક તો તે શ્રીકૃષ્ણભગવાનને પડખે હોયછે અને ક્યારેક તો અતિ સ્નેહે કરીને શ્રીકૃષ્ણભગવાનના અંગને વિષે રહે છે ત્યારે તો તે શ્રીકૃષ્ણભગવાન એકલાજ હોય એમ જાણવા. ॥ ૧૧૧ ॥

अतश्चास्य स्वरूपेषु भेदो ज्ञेयो न सर्वथा ।

चतुरादिभुजत्वं तु द्विबाहोस्तस्य चैच्छिकम् ॥

એ હેતુ માટે એ શ્રીકૃષ્ણભગવાનનાં જે સ્વરૂપ તેમને વિષે સર્વ પ્રકારે કરીને ભેદ ન જાણવો અને ચતુર્ભુજપાણું અષ્ટભુજપાણું સહસ્રભુજપાણું ઇત્યાદિક જે ભેદ જાણાય છે તેતો દ્વિભુજ એવા જે તે શ્રીકૃષ્ણ તેમની ઇચ્છાએ કરીને છે એમ જાણવું. ॥ ૧૧૨ ॥

तस्यैव सर्वथा भक्तिः कर्तव्या मनुजैर्भुवि ।

निःश्रेयસકરं किञ्चित्ततोऽन्यन्नेति दृश्यताम् ॥

અને એવા જેતે શ્રીકૃષ્ણભગવાન તેની જે ભક્તિ તે જેતે પૃથ્વીને વિષે સર્વ મનુષ્ય તેમણે કરવી અને

તે લક્ષ્મીકી બીજું કલ્યાણકારી સાધન કાંઈ નથી
એમ બાણું. ॥ ૧૧૩ ॥

ગુણિનાં ગુણવત્તાયા જ્ઞેયં હેતત્ પરં ફલમ્ ।
કૃષ્ણેભક્તિશ્ચસત્સન્નોઽન્યથાયાન્તિવિદોપ્યધઃ॥

અને વિદ્યાદિક ગુણવાલા જે પુરુષ તેમના ગુણ-
વાનપણાનું એજ પરમ ફલ બાણું કિયું તો જે
શ્રીકૃષ્ણભગવાનને વિષે લક્ષ્મી કરવીને સત્સંગ કરવો
અને એમ લક્ષ્મીને સત્સંગ એ એ વિનાતો વિદ્વાન
હોય તેપણુ અધોગતિને પામે છે. ॥ ૧૧૪ ॥

કૃષ્ણસ્તદવતારાશ્ચ ધ્યેયાસ્તત્પ્રતિમાઽપિ ચ ।
ન તુ જીવા નૃદેવાદ્યા ભક્તા બ્રહ્મવિદોઽપિ ચ ॥

અને શ્રીકૃષ્ણભગવાન તથા શ્રીકૃષ્ણભગવાનના જે
અવતાર તે જેતે ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે તથા શ્રીકૃષ્ણ-
ભગવાનની જે પ્રતિમા તે પણ ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે
માટે એમનું ધ્યાન કરવું અને મનુષ્ય તથા દેવાદિક
જે જીવ તેતો શ્રીકૃષ્ણભગવાનના ભક્ત હોય અને
બ્રહ્મવેત્તા હોય તોપણુ ધ્યાન કરવા યોગ્ય નથી માટે
એમનું ધ્યાન ન કરવું. ॥ ૧૧૫ ॥

નિજાત્માનં બ્રહ્મરૂપં દેહત્રયવિલક્ષણમ્ ।

વિભાવ્ય તેન કર્તવ્યા ભક્તિઃ કૃષ્ણસ્ય સર્વદા ॥

અને સ્થૂલ સૂક્ષ્મ અને કારણ એ જે ત્રણ દેહ તેથી વિલક્ષણ એવો જે પોતાનો જીવાત્મા તેને બ્રહ્મ-રૂપની ભાવના કરીને પછી તે બ્રહ્મરૂપે કરીને શ્રીકૃષ્ણ-ભગવાનની ભક્તિ જેતે સર્વકાલને વિષે કરવી. ॥૧૧૬॥

શ્રવ્યઃ શ્રીમદ્ભાગવતદશમસ્કન્ધ આદરાત્ ।

પ્રત્યહં વા સકૃદ્વર્ષે વર્ષે વાચ્યોઽથ પण्डितैः ॥

અને શ્રીમદ્ભાગવત પુરાણનો જે દશમસ્કંધ તેજેતે નિત્યપ્રત્યે આદરથી સાંભળવો અથવા વર્ષોવર્ષ એકવાર સાંભળવો અને જે પંડિત હોય તેમણે નિત્યપ્રત્યે વાંચવો અથવા વર્ષોવર્ષ એકવાર વાંચવો. ॥૧૧૭॥

કારણીયા પુરશ્ચર્યા પુણ્યસ્થાનેઽસ્ય શક્તિતઃ ।

વિष्णुनामसहस्रादेश्चापि कार्येप्सितप्रदा ॥

અને એજે દશમસ્કંધ તેનું પુરશ્ચરણ જેતે પુણ્ય-સ્થાનકને વિષે પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે કરવું કરા-વવું અને વહી વિષ્ણુસહસ્રનામ આદિક જે સમ્પ્રદાય

તેનું પુરસ્ચરણ પણ પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે કરવું
કરાવવું તે પુરસ્ચરણ કેવું છે તો પોતાના મનવાં-
છિત ક્ષણે આપે એવું છે. ॥ ૧૧૮ ॥

**દૈવ્યામાપદિ કષ્ટાયાં માનુષ્યાં વા ગદાદિષુ ।
યથા સ્વપરરક્ષા સ્યાત્તથા વૃત્ત્યં ન ચાન્યથા ॥**

અને કષ્ટની દેનારી એવી કોઈ દેવસંબન્ધી આપદા
આવી પડે તથા મનુષ્યસંબન્ધી આપદા આવી પડે
તથા રોગાદિક આપદા આવી પડે તેને વિષે જેમ
પોતાની ને બીજાની રક્ષા થાય તેમ વર્તવું પણ બીજી
રીતે ન વર્તવું. ॥ ૧૧૯ ॥

દેશદાલ્લભ્યોદેત્તજાતિશક્ત્યનુસારતઃ ।

આચારો વ્યવહારશ્ચ નિષ્કૃતં ચાવધાર્યતામ્ ॥

અને આચાર વ્યવહાર અને પ્રાયશ્ચિત્ત એજે
ત્રણ વાંનાં તેજેતે દેશ કાલ અવસ્થા દ્રવ્ય જાતિ અને
સામર્થ્ય એટલાને અનુસારે કરીને જાણવાં. ॥ ૧૨૦ ॥

**મતં વિશિષ્ટાદ્વૈતં મે ગોલોકો ધામ ચેપ્સિતમ્ ।
તત્ર બ્રહ્માત્મના કૃષ્ણસેવા મુક્તિશ્ચ ગમ્યતામ્ ॥**

અને અમારો જે મત તે વિશિષ્ટાદ્વૈત છે એમ જાણવું. અને અમને પ્રિય એવું જે ધામ તે ગોલોક છે એમ જાણવું અને તે ધામને વિષે બ્રહ્મરૂપે કરીને જે શ્રીકૃષ્ણભગવાનની સેવા કરવી તે અમે મુક્તિ- માંની છે એમ જાણવું. ॥ ૧૨૧ ॥

एते साधारणा धर्माः पुंसां स्त्रीणां च सर्वतः ।
मदाश्रितानां कथिता विशेषानथ कीर्तये ॥

અને આજે પૂર્વે સર્વે ધર્મ કહ્યા તેજેતે અમારા આશ્રિત જે ત્યાગી ગૃહસ્થ બાઈ બાઈ સર્વે સત્સંગિ તેમના સામાન્ય ધર્મ કહ્યા છે કેતાં સર્વ સત્સંગિ માત્રને સરખા પાલવાના છે અને હવે એ સર્વેના જે વિશેષ ધર્મ છે તેમને પૃથક્ પૃથક્પણે કરીને કહિએ છઈએ. ॥ ૧૨૨ ॥

मज्ज्येनावरजभ्रातृसुताभ्यां तु कदाचन ।
स्वासन्नसम्बन्धहीना नोपदेश्या हि योषितः ॥

હવે પ્રથમ ધર્મવંશી જે આચાર્ય અને તેમની પત્નિયો તેમના જે વિશેષ ધર્મ તે કહિએ છઈએ અમારા મોટા ભાઈ અને નાના ભાઈ તેના પુત્ર જે

અયોધ્યાપ્રસાદ અને રઘુવીર તેમણે પોતાના સમીપ સંબન્ધ વિનાની જે બીજી સ્ત્રીયો તેમને મંત્ર ઉપદેશ ક્યારેય ન કરવો. ॥ ૧૨૩ ॥

**ન સ્પ્રષ્ટવ્યાશ્ચ તાઃ કાપિ ભાષણીયાશ્ચ તા નહિ ।
કૌર્યં કાર્યં ન કસિંશ્ચિક્ષ્યાસો રક્ષ્યો ન કસ્યચિત્**

અને તે સ્ત્રીયોને ક્યારેય પણ અડવું નહિ અને તે સાથે બોલવું નહિ અને કોઈ જીવને વિષે કૂરપણું ન કરવું અને કોઈની થાપણું ન રાખવી. ॥ ૧૨૪ ॥

**પ્રતિભૂત્વં ન કસ્યાપિ કાર્યં ચ વ્યાવહારિકે ।
ભિક્ષયાઽપદતિક્રમ્યા ન તુ કાર્યમૃણં કચિત્ ॥**

અને વ્યવહાર કાર્યને વિષે કેનું પણ જમાનગરું ન કરવું અને કોઈ આપતકાલ આવી પડે તો ભિક્ષા માગીને પોતાનો નિર્વાહ કરીને તે આપતકાલને ઉલ્લંઘવો પણ કોઈનું કરજતો ક્યારેય ન કરવું. ॥ ૧૨૫ ॥

**સ્વશિષ્યાર્પિતધાન્યસ્ય કર્તવ્યો વિક્રયો ન ચ ।
જીર્ણં દત્ત્વા નવીનં તુ ગ્રાહ્યં તન્નૈષ વિક્રયઃ ॥**

અને પોતાના જે શિષ્ય તેમણે, ધર્મનિમિત્ત

પોતાને આપ્યું જે અન્ન તે વેચવું નહિ અને તે અન્ન જીવું થાય તો તે જીવું કોઈકને દઈને નવું લેવું અને એવી રીતે જે જીનાનું નવું કરવું તે વેચ્યું ન કહેવાય. ॥ ૧૨૬ ॥

भाद्रशुक्लचतुर्थ्यां च कार्यं विमेशपूजनम् ।

इषकृष्णचतुर्दश्यां कार्यार्चा च हनूमतः ॥

અને ભાદરવા શુદ્ધ ચતુર્થાને દિવસે ગણપતિની પૂજા કરવી તથા આસોવદી ચતુર્દશીને દિવસે હનુમાનની પૂજા કરવી. ॥ ૧૨૭ ॥

मदाश्रितानां सर्वेषां धर्मरक्षणहेतवे । गुरुत्वे स्थापिताभ्यां च ताभ्यां दीक्षया मुमुक्षवः ॥

અને અમારે આશ્રિત જે સર્વે સત્સંગિ તેમના ધર્મની રક્ષા કરવાને અર્થે એ સર્વેના ગુરૂપણાને વિષે અમે સ્થાપન કર્યા એવા જે તે અયોધ્યાપ્રસાદ અને રઘુવીર તેમણે મુમુક્ષુ જનને દીક્ષા આપવી. ॥ ૧૨૮ ॥

यथाधिकारं संस्थाप्याः स्वे स्वे धर्मे निजाश्रिताः । मान्याः संतश्च कर्त्तव्यः सच्छास्त्राभ्यासआदरात्

અને પોતાના આશ્રિત જે સર્વે સત્સંગિ તેમને અધિકાર પ્રમાણે પોતપોતાના ધર્મને વિષે રાખવા અને સાધુને આદરથકી માનવા તથા સમ્માનનો અભ્યાસ આદરથકી કરવો. ॥ ૧૨૯ ॥

મયા પ્રતિષ્ઠાપિતાનાં મન્દિરેષુ મહત્સુ ચ ।

લક્ષ્મીનારાયણાદીનાં સેવા કાર્યા યથાવિધિ ॥

અને મોટાં જે મંદિર તેમને વિષે અમે સ્થાપન કર્યાં એવાં જે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણ આદિક શ્રીકૃષ્ણનાં સ્વરૂપ તેમની જે સેવા તે યથાવિધિએ કરીને કરવી. ॥ ૧૩૦ ॥

ભગવન્મન્દિરં પ્રાપ્તો યોઽન્નાર્થી કોઽપિ માનવઃ ।

આદરાત્સ તુ સમ્ભાવ્યો દાનેનાન્નસ્ય શક્તિઃ ॥

અને ભગવાનના મંદિર પ્રત્યે આવ્યો જે હરકોઈ અન્નાર્થી મનુષ્ય તેની પોતાના સામર્થ્યપ્રમાણે અન્નના દાને કરીને આદરથકી સંભાવના કરવી. ॥ ૧૩૧ ॥

સંસ્થાપ્ય વિપ્રં વિદ્વાંસં પાઠશાલાં વિધાપ્ય ચ ।

પ્રવર્ત્તનીયા સદ્વિદ્યા ભુવિ યત્સુકૃતં મહત્ ॥

અને વિદ્યાર્થી લણાવ્યાની શાલા કરાવીને પછી તેમાં એક વિદ્વાન બ્રાહ્મણને રાખીને પૃથ્વીને વિષે સદ્વિદ્યાની પ્રવૃત્તિ કરાવવી કેમજે વિદ્યાદાને કરીને મોટું પુણ્ય થાય છે. ॥ ૧૩૨ ॥

अथैतयोस्तु भार्याभ्यामाज्ञया पत्युरात्मनः ।

कृष्णमन्त्रोपदेशश्च कर्तव्यः स्त्रीभ्य एव हि ॥

અને હવે એ અયોધ્યાપ્રસાદ અને રઘુવીર એ બેની જે પત્નિયો તેમણે પોતપોતાના પતિની આજ્ઞાએ કરીને સ્ત્રીયોનેજ શ્રીકૃષ્ણના મંત્રનો ઉપદેશ કરવો પણ પુરુષને ન કરવો. ॥ ૧૩૩ ॥

स्वासन्नसम्बन्धहीना नरास्ताभ्यां तु कर्हिंचित् ।

न स्पृष्टव्या न भाष्याश्च तेभ्यो दश्यं मुखं न च ॥

અને વધી તે બે જણની જે પત્નિયો તેમણે પોતાના સમીપ સંબન્ધ વિનાના જે પુરુષ તેમનો સ્પર્શ ક્યારેય ન કરવો અને તેમની સાથે બોલવું નહિ ને તેમને પોતાનું મુખપણુ ન દેખાડવું એવી રીતે ધર્મવંશી આચાર્ય અને તેમની પત્નિયો તેમના જે વિશેષ ધર્મ તે કહ્યા. ॥ ૧૩૪ ॥

ગૃહાલ્યાશ્રમિણો યે સ્યુઃ પુરુષા મદુપાશ્રિતાઃ ।
સ્વાસન્નસમ્બન્ધહીના ન સ્પૃશ્યા વિધવાશ્ચ તૈઃ ॥

હવે ગૃહસ્થાશ્રમિના જે વિશેષ ધર્મ છે તે કહિએ
છઠઠએ—અમારે આશ્રિત જે ગૃહસ્થાશ્રમી પુરુષ
તેમણે પોતાના સમીપ સંબન્ધ વિનાની જે વિધવા
સ્ત્રીયો તેમનો સ્પર્શ ન કરવો. ॥ ૧૩૫ ॥

માત્રા સ્વસ્રા દુહિત્રા વા વિજને તુ વયઃસ્થયા ।
અનાપદિ ન તૈઃ સ્વેયં કાર્યં દાનં ન યોષિતઃ ॥

અને તે ગૃહસ્થાશ્રમી પુરુષ તેમણે યુવાન અવસ્થા-
એ યુક્ત એવી જે પોતાવી મા બેન અને દિકરી
તે સંઘાથે પણ આપતકાલ વિના એકાંતસ્થળને
વિષે ન રહેવું અને પોતાની સ્ત્રીનું દાન દોધને ન
કરવું. ॥ ૧૩૬ ॥

પ્રસન્નો વ્યવહારેણ યસ્યાઃ કેનાપિ ભૂપતેઃ ।
ભવેત્તસ્યાઃ સ્ત્રિયાઃ કાર્યઃ પ્રસન્નો નૈવ સર્વથા ॥

અને જે સ્ત્રીને કોઈ પ્રકારના વ્યવહારે કરીને
રાજનો પ્રસંગ હોય તેવી સ્ત્રીનો જે પ્રસંગ તે કોઈ
પ્રકારે પણ ન કરવો. ॥ ૧૩૭ ॥

અન્નાદ્યૈઃ શક્તિતોઽભ્યર્ચ્યો હ્યતિથિસ્તૈર્ગૃહાગતઃ ।
દૈવં પૈત્ર્યં યથાશક્તિ કર્ત્તવ્યં ચ યથોચિતમ્ ॥

અને તે ગૃહસ્થાશ્રમી તેમણે પોતાને ઘેર આવ્યો
એવો જે અતિથિ તેને પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે
અન્નાદિકે કરીને પૂજવો અને વલી હોમાદિક
જે દેવકર્મ અને શ્રાદ્ધાદિક જે પિતૃકર્મ તે જેતે
પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે યથાવિધિ જેમ ઘટે તેમ
કરવું. ॥ ૧૩૮ ॥

યાવજીવં ચ શુશ્રૂષા કાર્યા માતુઃ પિતુર્ગુરોઃ ।
રોગાર્ત્તસ્ય મનુષ્યસ્ય યથાશક્તિ ચ મામકૈઃ ॥

અને અમારા આશ્રિત જે ગૃહસ્થ તેમણે માતા
પિતા અને ગુરુ તથા રોગાતુર એવા જે કોઈ મનુષ્ય
તેમની જે સેવા તે જીવતપર્યંત પોતાના સામર્થ્ય-
પ્રમાણે કરવી. ॥ ૧૩૯ ॥

યથાશક્ત્યુદ્યમઃ કાર્યો નિજવર્ણાશ્રમોચિતઃ ।
મુષ્કચ્છેદો ન કર્ત્તવ્યો વૃષસ્ય કૃષિવૃત્તિભિઃ ॥

અને વલી પોતાના વર્ણાશ્રમને ઘટિત એવો જે

ઉઘમ તે પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે કરવો અને કૃષિ વૃત્તિવાલા જે ગૃહસ્થ સત્સંગિ તેમણે બલધિયાના વૃષણનો ઉછેદ ન કરવો. ॥ ૧૪૦ ॥

યથાશક્તિ યથાકાલં સઙ્ગહોઽન્નધનસ્ય તૈઃ ।

યાવદ્વથયં ચ કર્તવ્યઃ પશુમઙ્ગિસ્તૃણસ્ય ચ ॥

અને તે ગૃહસ્થ સત્સંગિ તેમણે પોતાના સામર્થ્ય-પ્રમાણે સમયને અનુસરીને જેટલો પોતાના ઘરમાં વરો હોય તેટલા અન્ન દ્રવ્યનો સંગ્રહ જેતે કરવો અને જેના ઘરમાં પશુ હોય એવા જે ગૃહસ્થ તેમણે પોતાના સામર્થ્યપ્રમાણે આર્યપુલાનો સંગ્રહ કરવો. ॥ ૧૪૧ ॥

ગવાદીનાં પશૂનાં ચ તૃણતોયાદિભિર્યદિ ।

સમ્ભાવનં ભવેત્સ્થેન રક્ષ્યાસ્તે તર્હિ નાન્યથા ॥

અને ગાય બલદ ભેશ ઘોડા આદિક જે પશુ તેમની તૃણ જલાદિકે કરીને પોતાવતે જે સંભાવના થાય તો તે પશુને રાખવાં અને જે સંભાવના ન થાય તો ન રાખવાં. ॥ ૧૪૨ ॥

સસાક્ષ્યમન્તરા લેખં પુત્રમિત્રાદિનાઽપિ ચ ।

ભૂવિત્તદાનાદાનાભ્યાં વ્યવહાર્યં ન કર્હિંચિત્ ॥

અને સાક્ષિએ સહિત લખત કર્યાવિના તો પોતાના પુત્ર અને મિત્રાદિકસાથે પણ પૃથ્વી ને ધનના લેણુ-દેણુ કરીને વ્યવહાર જેતે ક્યારેય ન કરવો. ॥૧૪૩॥

**कार्ये वैवाहिके स्वस्यान्यस्य वार्ष्यधनस्य तु ।
भाषाबन्धो न कर्त्तव्यः ससाक्ष्यं लेखमन्तरा ॥**

અને પોતાનું અથવા ખીજનું જે વિવાહ સંબન્ધી કાર્ય તેનેવિષે આપવા યોગ્ય જે ધન તેનું સાક્ષિએ સહિત લખત કર્યાવિના કેવલ બોલીજ ન કરવી. ॥ ૧૪૪ ॥

**आयद्रव्यानुसारेण व्ययः कार्यो हि सर्वदा ।
अन्यथा तु महदुःखं भवेदित्यवधार्यताम् ॥**

અને પોતાની ઉપજનું જે દ્રવ્ય તેને અનુસારે નિરંતર ખરચ કરવો પણ તે ઉપરાંત ન કરવો અને જે ઉપજ કરતાં વધારે ખરચ કરેછે તેને મોટું દુઃખ થાય છે એમ સર્વે ગ્રહસ્થોએ મનમાં જાણવું. ॥૧૪૫॥

**द्रव्यस्यायो भवेद्यावान् व्ययो वा व्यावहारिके ।
तौ संस्मृत्य स्वयं लेख्यौ स्वक्षरैः प्रतिवासरम् ॥**

અને પોતાના વ્યવહાર કાર્યને વિષે જેટલા ધનની

ઉપજ હોય તથા જેટલો ખર્ચ હોય તે એયને સંભારીને નિત્યપ્રત્યે રુડા અક્ષરે કરીને પોતે તેનું નામું લખવું. ॥ ૧૪૬ ॥

નિજવૃદ્ધમગ્રાસધનધાન્યાદિતથ તૈઃ ।

અર્પ્યો દશાંશઃ કૃષ્ણાય વિંશોઽશસ્તિવહ દુર્બલૈઃ ॥

અને તે ગૃહસ્થાશ્રમી સત્સંગિ તેમણે પોતાની જે વૃત્તિ અને ઉદ્યમ તે થકી પામ્યું જે ધન ધાન્યાદિક તેથકી દશમો ભાગ કાઢીને શ્રીકૃષ્ણભગવાનને અર્પણ કરવો અને જે વ્યવહારે દુર્બલ હોય તેમણે વિશમો ભાગ અર્પણ કરવો. ॥૧૪૭॥

एकादशीमुखानां च व्रतानां निजशक्तिः ।

उद्यापनं यथाशास्त्रं कर्त्तव्यं चिन्तितार्थदम् ॥

અને એકાદશી આદિક જે વ્રત તેમનું જે ઉદ્યાપન તેજેતે પોતાના સામર્થ્ય પ્રમાણે યથાશાસ્ત્ર કરવું તે ઉદ્યાપન કેવું છે તો મનવાંછિત ફલનું આપનાર છે. ॥ ૧૪૮ ॥

कर्त्तव्यं कारणीयं वा श्रावणे मासि सर्वथा ।

बिल्वपत्रादिभिः प्रीत्या श्रीमहादेवपूजनम् ॥

અને શ્રાવણમાસને વિષે શ્રીમહાદેવનું પૂજન જે તે બિલ્વપત્રાદિકે કરીને પ્રીતિપૂર્વક સર્વ પ્રકારે પોતે કરવું અથવા બીજા પાસે કરાવવું. ॥ ૧૪૯ ॥

**સ્વાચાર્યાન્ન ઋણં ગ્રાહ્યં શ્રીકૃષ્ણસ્ય ચ મન્દિરાત્ ।
તાભ્યાં સ્વવ્યવહારાર્થં પાત્રભૂષાંશુકાદિ ચ ॥**

અને પોતાના જે આચાર્ય તેથકી તથા શ્રીકૃષ્ણ-ભગવાનનાં જે મંદિર તેથકી કરજ ન કાઢવું અને વહી તે પોતાના આચાર્યથકી અને શ્રીકૃષ્ણના મંદિર-થકી પોતાના વ્યવહારને અર્થે પાત્ર ઘરેણાં અને વસ્ત્રાદિક જે વસ્તુ તે માગી લાવવાં નહિ. ॥૧૫૦॥

**શ્રીકૃષ્ણગુરુસાધૂનાં દર્શનાર્થં ગતૌ પથિ ।
તત્સ્થાનેષુ ચ ન ગ્રાહ્યં પરાન્નં નિજપુણ્યહત્ ॥**

અને શ્રીકૃષ્ણભગવાન્ તથા પોતાના ગુરુ તથા સાધુ એમનાં દર્શન કરવાને અર્થે ગયેસતે માર્ગને-વિષે પારકું અન્ન ખાવું નહિ તથા શ્રીકૃષ્ણભગવાન્ તથા પોતાના ગુરુ તથા સાધુ તેમનાં જે સ્થાનક તેમને વિષે પણ પારકું અન્ન ખાવું નહિ કેમ જે તે

પારકું અન્ન તો પોતાના પુણ્યને હરિશે એવું છે માટે
પોતાની ગાંઠનું ખરચ ખાવું. ॥ ૧૫૧ ॥

પ્રતિજ્ઞાતં ધનં દેયં યત્સ્યાત્તત્ કર્મકારિણે ।
ન ગોપ્યમૃણશુદ્ધ્યાદિ વ્યવહાર્યં ન દુર્જનૈઃ ॥

અને પોતાના કામકાજ કરવા તેજ્યા જે મનુર
તેમને જેટલું ધન અથવા ધાન્ય દિધાનું કહ્યું
હોય તેપ્રમાણેજ આપવું પણ તેમાંથી ઓછું ન
આપવું અને પોતાપાસે કોઈ કરજ માગતો હોય
અને તે કરજ દઈ ચુક્યા હોયએ તે વાતને છાની ન
રાખવી તથા પોતાનો વંશ તથા કન્યાદાન તે પણ
છાનું ન રાખવું અને દુષ્ટ એવા જે જન તેમની સાથે
વ્યવહાર ન કરવો. ॥ ૧૫૨ ॥

દુષ્કાલસ્ય રિપૂણાં વા નૃપસ્યોપદ્રવેણ વા ।
લજ્જાધનપ્રાણનાશઃ પ્રાપ્તઃ સ્યાદ્યત્ર સર્વથા ॥

અને જે ઠેકાણે પોતે રહેતા હોયએ તે ઠેકાણે
કોઈક કઠણ-ભુંડો કાઢ અથવા શત્રુ અથવા રાજ
તેમના ઉપદ્રવે કરીને સર્વપ્રકારે પોતાની લાજ નાશિ

હોય કે ધનનો નાશ થતો હોય કે પોતાના પ્રાણનો નાશ થાતો હોય. ॥ ૧૫૩ ॥

गृहेशांपि स स्वेषां सद्य एव विचक्षणैः ।
त्याज्यो मदाश्रितैः स्थेयं गत्वा देशान्तरं सुखम् ।

અને તે જે પોતાના મૂલ્ય ગરાસનું તથા વતનનું ગાંમ હોય તોપણ તેનો વિવેકી એવા જે અમારા સત્સંગિ ગૃહસ્થ તેમણે તત્કાલ ત્યાગ કરી દેવો અને જ્યાં ઉપદ્રવ ન હોય તેવો જે બીજો દેશ તે પ્રત્યે બાંધને સુખેથી રહેવું. ॥ ૧૫૪ ॥

आढ्यैस्तुगृहिभिःकार्या अहिंसा वैष्णवा मखाः ।
तीर्थेषु पर्वसु तथा भोज्या विप्राश्च साधवः ॥

અને ધનાઢ્ય એવા જે ગૃહસ્થ સત્સંગિ તેમણે હિંસાએ રહિત એવા જે વિષ્ણુ સંબન્ધી યજ્ઞ તે કરવા તથા તીર્થને વિષે તથા દ્વાદશી આદિક પર્વને વિષે બ્રાહ્મણ તથા સાધુ તેમને જમાડવા. ॥૧૫૫॥

महोत्सवा भगवतः कर्त्तव्या मन्दिरेषु तैः ।
देयानि पात्रविप्रेभ्यो दानानि विविधानि च ॥

તે ધનાઢ્ય એવા જે ગૃહસ્થ સત્સંગિ તેમણે
ભગવાનના મંદિરને વિષે મોટા ઉછવ કરાવવા તથા
સુપાત્ર એવા જે બ્રાહ્મણ તેમને નાનાપ્રકારનાં દાન
દેવાં. ॥ ૧૫૬ ॥

**મદાશ્રિતૈર્નૃપૈર્ધર્મશાસ્ત્રમાશ્રિત્ય ચાખિલાઃ ।
પ્રજાઃ સ્વાઃ પુત્રવત્પાલ્યા ધર્મઃ સ્થાપ્યો ધરાતલે ॥**

અને અમારે આશ્રિત એવા જે સત્સંગિ રાજા
તેમણે ધર્મશાસ્ત્રને આશરીને પોતાના પુત્રની પેઠ
પોતાની પ્રજાનું પાલન કરવું અને પૃથ્વીને વિષે ધર્મનું
સ્થાપન કરવું. ॥ ૧૫૭ ॥

**રાજ્યાઙ્ગોપાયષદ્વર્ગા જ્ઞેયાસ્તીર્થાનિ ચાઙ્ગસા ।
વ્યવહારવિદઃ સમ્યા દણ્ડ્યાદણ્ડ્યાશ્ચ લક્ષણૈઃ ॥**

અને તે રાજા તેમણે રાજ્યનાં જે સાત અંગ
તથા ચાર ઉપાય તથા છ ગુણ તેજેતે લક્ષણે કરીને
યથાર્થપણે જાણવાં અને તીર્થ જે ચાર મોકલ્યાનાં
સ્થાનક તથા વ્યવહારના જાણનારા જે સલાસદ
તથા દંડવાયોગ્ય જે માણસ તથા દંડવાયોગ્ય નહિ

એવાં જે માણસ એ સર્વેને લક્ષણે કરીને યથાર્થપણે
જાણવા. ॥ ૧૫૮ ॥

સમર્ત્વકામિર્નારીભિઃ સેવ્યઃ સ્વપતિરીશવત્ ।
અન્ધો રોગી દરિદ્રો વા શણ્ઠો વાચ્યં ન દુર્વચઃ ॥

હવે સુવાસની આધ્યોના વિશેષ ધર્મ કહિએ
છઠઠે અમારે આશ્રિત જે સુવાસની આધ્યો તેમણે
પોતાનો પતિ અંધ હોય રોગી હોય દરિદ્રી હોય
નપુંસક હોય તોપણ તેને ઇશ્વરનીપેઠે સેવવો અને
તે પતિવ્રત્યે કટુક વચન ન બોલવું. ॥ ૧૫૯ ॥

રૂપયૌવનયુક્તસ્ય ગુણિનોઽન્યનરસ્ય તુ ।
પ્રસન્નો નૈવ કર્ત્તવ્યસ્તાભિઃ સાહજિકોઽપિ ચ ॥

અને તે સુવાસની સ્ત્રીયો તેમણે રૂપ ને યૌવન
તેણે યુક્ત અને ગુણવાન એવો જે અન્ય પુરૂષ તેનો
પ્રસંગ સહજ સ્વભાવે પણ ન કરવો. ॥ ૧૬૦ ॥

નરેક્ષ્યનાભ્યૂરુકુચાઽનુત્તરીયા ચ નો ભવેત્ ।
સાધ્વી સ્ત્રી ન ચ મણ્ડેક્ષા ન નિર્લજ્જાદિસક્તિની ।

અને પતિવ્રતા એવી જે સુવાસની સ્ત્રીયો તેમણે

પોતાની નાભી સાથલ અને છાતી તેને બીજે પુરુષ દેખે એમ ન વર્તવું અને ઓઢ્યાના વસ્ત્ર વિના ઉઘાડે શરીરે ન રહેવું અને ભાંડલવાઈ જોવા ન જવું અને નિર્લજ્જ એવી જે સ્ત્રીયો તથા સ્વૈરીણી કામીની અને પુંશ્વલી એવી જે સ્ત્રીયો તેમનો સંગ ન કરવો. ॥ ૧૬૧ ॥

**ભૂષાસદંશુકઘૃતિઃ પરગેહોપવેશનમ્ । ત્યાજ્યં
હાસ્યાદિ ચ સ્ત્રીભિઃ પત્યૌ દેશાન્તરં ગતે ॥**

અને તે સુવાસની સ્ત્રીયો તેમણે પોતાનો પતિ પરદેશ ગએસતે આભૂષણ ન ધારવાં, રૂડાં વસ્ત્ર ન પહેરવાં, પારકે ઘેર બેસવા ન જવું અને હાસ્ય વિનોદાદિકનો ત્યાગ કરવો. ॥ ૧૬૨ ॥

**વિધવાભિસ્તુ યોષાભિઃ સેવ્યઃ પતિધિયા હરિઃ ।
આજ્ઞાયાં પિતૃપુત્રાદેર્વૃક્ષ્યં હસ્તસ્પર્શ ન તુ ॥**

હવે વિધવા સ્ત્રીયોના વિશેષ ધર્મ કહિએ છઈએ. અમારે આશ્રિત જે વિધવા સ્ત્રીયો તેમણે તો પતિ-બુદ્ધિએ કરીને શ્રીકૃષ્ણભગવાનને સેવવા અને પોતાના

પિતા પુત્રાદિક જે સંબન્ધી તેમની આજ્ઞાને વિષે વર્તવું
પણ સ્વતંત્રેપણે ન વર્તવું. ॥ ૧૬૩ ॥

સ્વાસન્નસમ્બન્ધહીના નરાઃ સ્પૃશ્યા ન કર્હિચિત્ ।
તરુણૈસ્તૈશ્ચ તારુણ્યે ભાષ્યં નાવશ્યકં વિના ॥

અને તે વિધવા સ્ત્રીયો તેમણે પોતાના સમીપ
સંબન્ધ વિનાના જે પુરુષ તેમનો સ્પર્શ આરેય ન
કરવો અને પોતાની યુવાવસ્થાને વિષે અવશ્ય કાર્ય
વિના સમીપ સંબન્ધ વિનાના જે યુવાન પુરુષ
તેમની સાથે આરેય પણ બોલવું નહિ. ॥ ૧૬૪ ॥

સ્તનંધયસ્ય નુઃ સ્પર્શે ન દોષોઽસ્તિ પશોરિવ ।
આવશ્યકે ચ વૃદ્ધસ્ય સ્પર્શે તેન ચ ભાષણે ॥

અને ધાવણો જે બાલક તેના સ્પર્શને વિષે તો
જેમ પશુને અડી જવાય અને દોષ નથી તેમ
દોષ નથી અને કોઈ અવશ્યનું કામકાજ પડે તેને વિષે
કોઈકે વૃદ્ધ પુરુષને અડી જવાય તથા તે વૃદ્ધ સાથે
બોલાય તેનેવિષે દોષ નથી. ॥ ૧૬૫ ॥

વિદ્યાઽનાસન્નસંબન્ધાત્તાભિઃ પાઠ્યા ન કાઽપિ
નુઃ । વ્રતોપવાસૈઃ કર્તવ્યો મુહુર્દેહદમસ્તથા ॥

અને તે વિધવા સ્ત્રીયો તેમણે પોતાના સમીપ સંબન્ધ
વિનાના જે પુરુષ તે થકી કોઈ પણ વિદ્યા ન લાણવી
અને વ્રત ઉપવાસે કરીને વારંવાર પોતાના દેહનું
દમન કરવું. ॥ ૧૬૬ ॥

धनं च धर्मकार्येऽपि स्वनिर्वाहोपयोगि यत् ।
देयं ताभिर्न तत् कापि देयं चेदधिकं तदा ॥

અને તે વિધવા સ્ત્રીયો તેમણે પોતાના ઘરમાં
પોતાના જીવતપર્યન્ત દેહનિર્વાહ થાય એટલુંજ જે ધન
હોય તો તે ધન જે તે ધર્મકાર્યને વિષે પણ ન આપવું
અને જે તેથી અધિક હોય તો આપવું. ॥ ૧૬૭ ॥

कार्यश्च सकृदाहारस्ताभिः स्वापस्तु भूतले ।
मैथुनासक्तयोर्वीक्षा कापि कार्या न देहिनोः ॥

અને તે વિધવા સ્ત્રીયો તેમણે એકવાર આહાર
કરવો અને પૃથ્વીને વિષે સુવું અને મૈથુનાસક્ત એવાં
જે પશુપક્ષી આદિક જીવ પ્રાણિમાત્ર તેમને જોવા
નહિ. ॥ ૧૬૮ ॥

वेषो न धार्यस्ताभिश्च सुवासिन्याः स्त्रियास्तथा ।
न्यासिन्या घीतरागाया विकृतश्च न कर्हिचित् ॥

અને તે વિધવા સ્ત્રીયો તેમણે મુવાસની સ્ત્રીના જેવો વેષ ન ધારવો તથા સંન્યાસણી તથા વેરાગણી તેના જેવો વેષ ન ધારવો અને પોતાનો દેશ કુલ અને આચાર તેને વિરુદ્ધ એવો જે વેષ તે પણ ક્યારેય ન ધારવો. ॥ ૧૬૯ ॥

सङ्गो न गर्भपातिन्याः स्पर्शः कार्यश्च योषितः ।
शृङ्गारवार्त्ता न नृणां कार्याः श्रव्या न वै कचित्

અને ગર્ભની પાડનારી જે સ્ત્રી તેનો સંગ ન કરવો અને તેનો સ્પર્શ પણ ન કરવો અને પુરુષના શૃંગારરસ સંબન્ધી જે વાર્તા તે ક્યારેય ન કરવી અને ન સાંભળવી. ॥ ૧૭૦ ॥

निजसम्बन्धिभिरपि तारुण्ये तरुणैर्नरैः ।

साकं रहसि न स्थेयं ताभिरापदमन्तरा ॥

અને યુવાન અવસ્થાને વિષે રહી એવી જે વિધવા સ્ત્રીયો તેમણે યુવાન અવસ્થાવાલા જે પોતાના સંબન્ધી પુરુષ તેમની સંઘાથે પણ એકાંત સ્થલને વિષે આપત્કાલ પડ્યા વિના ન રહેવું. ॥ ૧૭૧ ॥

ન હોલાઁલનં કાર્યં ન ભૂષાદેશ્ચ ધારણમ્ ।

ન ધાતુસૂત્રયુક્તમ્ સૂક્ષ્મવસ્ત્રાદેરપિ કર્હિંચિત્ ॥

અને હોલીની રમત ન કરવી ને આભૂષણાદિકનું ધારણ ન કરવું અને સુવર્ણાદિક ધાતુના તારેયુક્ત એવાં જે ઝીણાં વસ્ત્ર તેનું ધારણ પણ ક્યારેય ન કરવું. ॥ ૧૭૨ ॥

સધવાવિધવાભિશ્ચ ન સ્નાતવ્યં નિરમ્બરમ્ ।

સ્વરજાદર્શનં સ્ત્રીભિર્ગોપનીયં ન સર્વથા ॥

અને સુવાસની ને વિધવા એવી જે સ્ત્રીયો તેમણે વસ્ત્ર પહેર્યા વિના નહાવું નહિ અને પોતાનું જે રજસ્વલાપણું તે કોઈ પ્રકારે ગુપ્ત ન રાખવું. ॥ ૧૭૩ ॥

મનુષ્યં ચાંશુકાદીનિ નારી કાપિ રજસ્વલા ।

દિનત્રયં સ્પૃશેન્નૈવ સ્નાત્તા તુર્યેઽહ્નિ સા સ્પૃશેત્ ॥

અને વલી રજસ્વલા એવી જે સુવાસની અને વિધવા સ્ત્રીયો તે ત્રણ દિવસ સુધી કોઈ મનુષ્યને તથા વસ્ત્રાદિકને અડે નહિ અને ચોથે દિવસે નાહિને અડવું એવી રીતે ગૃહસ્થાશ્રમી એવા જે પુરુષ અને

સ્ત્રીયો તેમના જે આ વિશેષ ધર્મ કહ્યા તે સર્વે
ધર્મવંશી આચાર્ય અને તેમની પત્નીયો તેમણે પણ
પાળવા કેમકે એ ગૃહસ્થ છે. ॥ ૧૭૪ ॥

**નૈષ્ઠિકવ્રતવન્તો યે વર્ણિનો મદુપાશ્રયાઃ । તૈઃ સ્પૃ-
શ્યા ન સ્ત્રીયો ભાષ્યા ન ન વીક્ષ્યાશ્ચ તા ધિયા ॥**

હવે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારિના જે વિશેષ ધર્મ તે કહિએ
છછએ- અમારે આશ્રિત એવા જે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી
તેમણે સ્ત્રીમાત્રનો સ્પર્શ ન કરવો અને સ્ત્રીયો સંઘાથે
બોલવું નહિ અને જાણીને તે સ્ત્રીયો સન્મુખ જોવું
નહિ. ॥ ૧૭૫ ॥

**તાસાં વાર્તા ન કર્તવ્યા ન શ્રવ્યાશ્ચ કદાચન ।
તત્પાદચારસ્થાનેષુ નચ સ્નાનાદિકાઃ ક્રિયાઃ ॥**

અને તે સ્ત્રીયોની વાર્તા ક્યારેય ન કરવી અને
ન સાંભળવી અને જે સ્થાનકને વિષે સ્ત્રીયોનો
પગફેર હોય તે સ્થાનકને વિષે સ્નાનાદિક ક્રિયા
કરવા ન જવું. ॥ ૧૭૬ ॥

**દેવતાપ્રતિમાં હિત્વા લેખ્યા કાષ્ઠાદિજાપિ વા ।
ન યોષિત્પ્રતિમા સ્પૃશ્યા ન વીક્ષ્યા બુદ્ધિપૂર્વકમ્ ॥**

અને દેવતાની પ્રતિમા વિના ખીજી જે સ્ત્રીની પ્રતિમા, ચિત્રની અથવા કાષ્ઠાદિકની હોય તેનો સ્પર્શ ન કરવો અને જાણીને તો તે પ્રતિમાને જોવી પણ નહિ. ॥ ૧૭૭ ॥

**न स्पर्श्यादिद्विजातेः कार्या न स्पृश्यं योषितोऽशुकम्
न वीक्ष्यं मैथुनपरं प्राणिमात्रं च तैर्धिया ॥**

અને તે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી તેમણે સ્ત્રીની પ્રતિમા ન કરવી અને સ્ત્રીએ પોતાના શરીર ઉપર્ય ધારેલું જે વસ્ત્ર તેને અડવું નહિ અને મૈથુનાસક્ત એવાં જે પશુપક્ષ્યાદિક પ્રાણિમાત્ર તેમને જાણીને જોવાં નહિ. ॥ ૧૭૮ ॥

**न स्पृश्यो नेक्षणीयश्च नारीवेषधरः पुमान् ।
न कार्यं स्त्रीः समुद्दिश्य भगवद्गुणकीर्त्तनम् ॥**

અને સ્ત્રીના વેષને ધરી રહ્યો એવો જે પુરુષ તેને અડવું નહિ અને તેની સામું જોવું નહિ અને તે સાથે બોલવું નહિ અને સ્ત્રીનો ઉદ્દેશ કરીને ભગવાનની કથા વાર્તા કીર્તન પણ ન કરવાં. ॥ ૧૭૯ ॥

બ્રહ્મચર્યવ્રતત્યાગપરં વાક્યં ગુરોરપિ ।

તૈર્ન માન્યં સદા સ્થેયં ધીરૈસ્તુષ્ટૈરમાનિભિઃ ॥

અને તે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી તેમણે પોતાના બ્રહ્મ-
ચર્યવ્રતનો ત્યાગ થાય એવું જે વચન તેતો પોતાના
ગુરુનું પણ ન માનવું ને સદાકાલ ધીરજવાન રહેવું અને
સંતોષે યુક્ત રહેવું ને માને રહિત રહેવું. ॥ ૧૮૦ ॥

સ્વાતિનૈકલ્યમાયાન્તી પ્રસભં વનિતા તુ યા ।

નિવારણીયા સામાણ્ય તિરસ્કૃત્યાપિ વા દ્રુતમ્ ॥

અને બલાત્કારે કરીને પોતાને અતિશે સમીપે
આવતી એવી જે સ્ત્રી તેને બોલીને અથવા તિરસ્કાર
કરીને પણ તુરત વારવિ પણ સમીપે આવવા દેવી
નહિ. ॥ ૧૮૧ ॥

પ્રાણાપદ્યુપપન્નાયાં સ્ત્રીણાં સ્વેષાં ચ વા ક્વચિત્ ।

તદા સ્પૃષ્ટ્વાપિ તદ્રક્ષા કાર્યા સંભાણ્ય તાશ્ચ વા ॥

અને જે ક્યારેક સ્ત્રીયોનો અથવા પોતાનો પ્રાણ નાશ
થાય એવો આપત્કાલ આવી પડે ત્યારે તો તે સ્ત્રીયોને
અડીને અથવા તે સાથે બોલીને પણ તે સ્ત્રીયોની રક્ષા
કરવી અને પોતાની પણ રક્ષા કરવી. ॥ ૧૮૨ ॥

તૈલાભ્યક્તો ન કર્તવ્યો ન ધાર્યં ચાયુધં તથા ।
વેષો ન વિકૃતો ધાર્યો જેતવ્યા રસના ચ તૈઃ॥

અને તે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી તેમણે પોતાને શરીરે
તૈલમર્દન ન કરવું ને આયુધ ન ધારવું ને ભયંકર
એવો જે વેષ તે ન ધારવો અને રસના ઇન્દ્રિયને
જીતવી. ॥ ૧૮૩ ॥

પરિવેષણકર્ત્રી સ્યાદ્યત્ર સ્ત્રી વિપ્રવેશ્મનિ ।
ન ગમ્યં તત્ર ભિક્ષાર્થં ગન્તવ્યમિતરત્ર તુ ॥

અને જે બ્રાહ્મણના ઘરને વિષે સ્ત્રી પીરસનારી
હોય તેને ઘેર ભિક્ષા કરવા જવું નહિ ને જ્યાં પુરુષ
પીરસનારો હોય ત્યાં જવું. ॥ ૧૮૪ ॥

અભ્યાસો વેદશાસ્ત્રાણાં કાર્યશ્ચ ગુરુસેવનમ્ ।
વર્જ્યઃ સ્ત્રીણામિવ સ્ત્રૈણપુંસાં સઙ્ગશ્ચ તૈઃ સદા ॥

અને તે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી તેમણે વેદશાસ્ત્રનો અ-
ભ્યાસ કરવો ને ગુરુની સેવા કરવી ને સ્ત્રીઓની પેઠેજ
સ્ત્રીણુ પુરુષનો સંગ જેતે સર્વજાતે વર્જવો. ॥ ૧૮૫ ॥

ચર્મવારિ ન વૈ પેયં જાત્યા વિપ્રેણ કેનચિત્ ।
પલાણ્ડુલશુનાઘં ચ તેન મક્ષ્યં ન સર્વથા ॥

અને જાતિએ કરીને જે બ્રાહ્મણ હોય તે કોઈએ પણ ચર્મવારિ ન પીવું ને ડુંગડી ને લસણ આદિક જે અલક્ષ્ય વસ્તુ તે બ્રાહ્મણ જાતિ હોય તેણે કોઈ પ્રકારે ન ખાવું. ॥ ૧૮૬ ॥

સ્નાનં સન્ધ્યાં ચ ગાયત્રીજપં શ્રીવિષ્ણુપૂજનમ્ ।
અકૃત્વા વૈશ્વદેવં ચ કર્ત્તવ્યં નૈવ ભોજનમ્ ॥

અને જે બ્રાહ્મણ હોય તેણે સ્નાન, સંધ્યા, ગાયત્રીનો જપ, શ્રીવિષ્ણુની પૂજા અને વૈશ્વદેવ એટલાં વાનાં કર્યા વિના ભોજન કરવું જ નહિ. એવી રીતે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારીના વિશેષ ધર્મ કહ્યા. ॥ ૧૮૭ ॥

સાધવો યેઽથ તૈઃ સર્વૈર્નૈષ્ઠિકબ્રહ્મચારિવત્ ।
સ્ત્રીસ્ત્રૈણસક્લાદિ વર્જ્યં જેતવ્યાશ્વાન્તરારયઃ ॥

હવે સાધુના જે વિશેષ ધર્મ તે કહીએ છઈએ— અમારે આશ્રિત જે સર્વે સાધુ તેમણે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારીની પેઠે સ્ત્રીયોનાં દર્શન લાપણાદિક પ્રસંગનો

ત્યાગ કરવો તથા સ્ત્રી પુરુષના પ્રસંગાદિકનો ત્યાગ કરવો અને અંતઃશત્રુ જે કામ, ક્રોધ, લોભ અને માન આદિક તેમને છૂતવા. ॥ ૧૮૮ ॥

सर्वेन्द्रियाणि जेयानि रसना तु विशेषतः ।

न द्रव्यसङ्ग्रहः कार्यः कारणीयो न केनाचित् ॥

અને સર્વે જે ઇન્દ્રિયો તે છૂતવાં ને રસના ઇન્દ્રિયને તો વિશેષે કરીને છૂતવી અને દ્રવ્યનો સંગ્રહ પોતે કરવો નહિ ને કોઈ બીજા પાસે પણ કરાવવો નહિ. ॥ ૧૮૯ ॥

न्यासो रक्ष्यो न कस्यापि धैर्यं त्याज्यं न कर्हिचित्

न प्रवेशयितव्या च स्वावासे स्त्री कदाचन ॥

અને ક્રોધની થાપણ ન રાખવી અને અચાર્યપણુ ધીરજતાનો ત્યાગ ન કરવો અને પોતાના ઉતારાની જાળમાં અંધિની હોય તો તેને વિષે અચાર્ય પણ સ્ત્રીનો પ્રવેશ શ્રવા દેવો નહિ. ॥ ૧૯૦ ॥

न च सङ्घं विना रात्रौ चलितव्यमनापदि ।

एकाकिभिर्न गन्तव्यं तथा कापि विनापदम् ॥

અને તે સાધુ તેમણે આપકાલ પડ્યા વિના રાત્રિને વિષે સંઘસોળત વિનાનું ચાલવું નહિ તથા આપકાલ પડ્યા વિના ક્યારેય પણ એકલા ચાલવું નહિ. ॥ ૧૯૧ ॥

अनर्घ्यं चित्रितं वासः कुसुम्भाद्यैश्च रञ्जितम् ।
न धार्यं च महावस्त्रं प्राप्तमन्येच्छयापि तत् ॥

અને જે વસ્ત્ર બહુ મુલ્યવાળું હોય તથા ચિત્ર-વિચિત્ર લાલ્યનું હોય તથા કસુંબાદિક જે રંગ તેણે કરીને રંગેલું હોય તથા સાલ દુસાલા હોય ને તે જે બીજાની ધન્યતાએ કરીને પોતાને પ્રાપ્ત થયું હોય તોપણ તે વસ્ત્ર પોતાને પહેરવું ઓઢવું નહિ. ॥ ૧૯૨ ॥

भिक्षां सर्मा विना नैव गन्तव्यं गृहिणो गृहम् ।
व्यर्थः कालो न नेतव्यो भक्तिं भगवतो विना ॥

અને ભિક્ષા તથા સભાપ્રસંગ એ એ કાર્ય વિના ગૃહસ્થના ઘર પ્રત્યે જવું નહિ અને ભગવાનની જે નવ પ્રકારની ભક્તિ તે વિના વ્યર્થ કાલ નિર્ગમવો નહિ નિરંતર ભક્તિ કરીનેજ કાલ નિર્ગમવો. ॥ ૧૯૩ ॥

પુમાનેવ ભવેદ્યત્ર પક્વાન્નપરિવેષણઃ ।

ईक्षणादि भवेन्नैव यत्र स्त्रीणां च सर्वथा ॥

અને જે ગૃહસ્થના ઘરને વિષે સંધેલ અન્નનો પીરસનારો પુરુષજ હોય તથા સ્ત્રીયોનો દર્શનાદિક પ્રસંગ કોઈ રીતે થાય એમ ન હોય. ॥ ૧૯૪ ॥

तत्र गृहिगृहे भोक्तुं गन्तव्यं साधुभिर्मम ।

अन्यथामान्नमर्थित्वा पाकः कार्यः स्वयं च तैः ॥

તેવી રીતનું જે ગૃહસ્થનું ઘર તે પ્રત્યે અમારા સાધુ તેમણે જમવા જવું અને એ કહ્યું તેવું ન હોય તો કાચું અન્ન માગીને પોતાને હાથે રસોઈ કરવી ને લગવાનને નૈવેદ્ય ધરીને જમવું. ॥ ૧૯૫ ॥

आर्षभो भरतः पूर्वं जडविप्रो यथा भुवि ।

अवर्त्ततात्र परमहंसैर्वृत्यं तथैव तैः ॥

અને પૂર્વે ઋષભદેવ લગવાનના પુત્ર જે ભરતજ તે જેતે પૃથ્વીને વિષે જડ બ્રાહ્મણથકા જેમ વર્તતા હવા તેમજ પરમહંસ એવા જે અમારા સાધુ તેમણે વર્તવું. ॥ ૧૯૬ ॥

વર્ણિભિઃ સાધુભિશ્ચૈતૈર્વર્જનીયં પ્રયત્નતઃ ।

તામ્બૂલસ્યાહિફેનસ્ય તમાલાદેશ્ચ ભક્ષણમ્ ॥

અને નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી ને એ સાધુ તેમણે તાંબૂલ
તથા અફિણુ તથા તમાકુ ઇત્યાદિકનું જે ભક્ષણ તે
જતને કરીને વર્જવું. ॥ ૧૯૭ ॥

સંસ્કારેષુ ન મોક્તવ્યં ગર્ભાધાનમુખેષુ તૈઃ ।

પ્રેતશ્રાદ્દેષુ સર્વેષુ શ્રાદ્દે ચ દ્વાદશાહિકે ॥

અને તે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી ને સાધુ તેમણે ગર્ભા-
ધાન આદિક જે સંસ્કાર તેમને વિષે જમવું નહિ તથા
એકાદશાહપર્યંત જે પ્રેતશ્રાદ્ધ તેમને વિષે જમવું નહિ
તથા દ્વાદશાહ શ્રાદ્ધને વિષે જમવું નહિ. ॥ ૧૯૮ ॥

દિવાસ્ત્રાપો ન કર્ત્તવ્યો રોગાઘાપદમન્તરા ।

ગ્રામ્યવાર્તા ન કાર્યા ચ ન શ્રવ્યા બુદ્ધિપૂર્વકમ્ ॥

અને રોગાદિક આપત્કાલ પડ્યા વિના દિવસે
સુવું નહિ અને ગ્રામ્યવાર્તા કરવી નહિ ને જાણીને
સાંભળવી નહિ. ॥ ૧૯૯ ॥

સ્વર્ગ્ય ન તૈશ્વ સ્વદ્વાયાં વિના રોગાદિમાપદઃ ।

નિશ્ચય વર્તિતવ્યં ચ સાધૂનામગ્રતઃ સદા ॥

અને તે નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી ને સાધુ તેમણે રોગાદિક આપતકાલ પડ્યા વિના ખાટલા ઉપસ્ય સુવું નહિ અને સાધુની આગલ્યતો નિરંતર નિષ્કપટપણે વર્તવું. ॥ ૨૦૦ ॥

ગાલિદાનં તાડનં ચ કૃતં કુમતિભિર્જનૈઃ ।

ક્ષન્તવ્યમેવ સર્વેષાં ચિન્તનીયં હિતં ચ તૈઃ ॥

અને તે સાધુ ને બ્રહ્મચારી તેમણે કોઈક કુમતિવાલા દુષ્ટજન હોય ને તે પોતાને ગાલ દે અથવા મારે તો તે સહનજ કરવું પણ તેને સામી ગાલ ન દેવી ને મારવો નહિ અને તેનું જોમ હિત થાય તેમજ મનમાં ચિંતવન કરવું પણ તેનું બુંદું થાય એવો તો સંકલ્પ પણ ન કરવો. ॥ ૨૦૧ ॥

દૂતકર્મ ન કર્તવ્યં પૈશુનં ચારકર્મ ચ ।

દેહેષ્ઠન્તા ચ મમતા ન કાર્યા સ્વજનાદિષુ ॥

અને કોઈનું દૂતપણું ન કરવું તથા આડીયાપણું

ન કરવું ને કોઈના ચારચક્ષુ ન થવું અને દેહને વિષે અહંબુદ્ધિ ન કરવી ને સ્વજનાદિકને વિષે મ-
મતા ન કરવી. એવી રીતે સાધુના વિશેષ ધર્મ
કહ્યા. ॥ ૨૦૨ ॥

इति सङ्क्षेपतो धर्माः सर्वेषां लिखिता मया ।
साम्प्रदायिकग्रन्थेभ्यो ज्ञेय एषां तु विस्तरः ॥

અને અમારે આશ્રિત એવા જે સત્સંગિ બાઈ
બાઈ સર્વે તેમના જે સામાન્ય ધર્મ અને વિશેષ ધર્મ
તે જેતે સંક્ષેપે કરીને આવી રીતે અમે લખ્યા છે
અને આ ધર્મનો જે વિસ્તાર તેતો અમારા સંપ્ર-
દાયના જે ગ્રંથ તેથકી જાણવો. ॥ ૨૦૩ ॥

सच्छास्त्राणां समुद्धृत्य सर्वेषां सारमात्मना ।
पत्रीयं लिखिता नृणामभीष्टफलदायिनी ॥

અને સર્વે જે સચ્છાસ્ત્ર તેનો જે સાર તેને અમે
અમારી બુદ્ધિએ કરીને ઉદ્ધારીને આ શિક્ષાપત્રી જેતે
લખીએ તે કેવી છે તો સર્વે મનુષ્યમાત્રને મનવાં-
છિત ફળની દેનારી છે. ॥ ૨૦૪ ॥

इमामेव ततो नित्यमनुसृत्य ममाश्रितैः ।

यतात्मभिर्वर्तितव्यं न तु स्वैरं कदाचन ॥

એ હેતુમાટે અમારા આશ્રિત જે સર્વે સત્સંગિ તેમણે સાવધાનપણે કરીને નિત્યપ્રત્યે આ શિક્ષાપત્રીને અનુસરીનેજ વર્તવું પણ પોતાના મનને જાણે તો ક્યારેય ન વર્તવું ॥ ૨૦૫ ॥

वर्तिष्यन्ते य इत्थं हि पुरुषा योषितस्तथा ।

ते धर्मादिचतुर्वर्गसिद्धिं प्राप्स्यन्ति निश्चितम् ॥

અને જે અમારા આશ્રિત પુરુષ ને સ્ત્રિયો તે જેતે આ શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે વર્તશે તોતે ધર્મ, અર્થ, કામ ને મોક્ષ એ ચાર પુરુષાર્થની સિદ્ધિને નિશ્ચય પામશે. ॥ ૨૦૬ ॥

नेत्थं य आचरिष्यन्ति ते त्वस्मत्सम्प्रदायतः ।

बहिर्भूता इति ज्ञेयं स्त्रीपुंसैः साम्प्रदायिकैः ॥

અને જે બાઈ ભાઈ આ શિક્ષાપત્રીપ્રમાણે નહિ વર્તે તેતો અમારા સંપ્રદાયક થકી બાહર છે એમ અમારા સંપ્રદાયવાળા સ્ત્રી પુરુષ તેમણે જાણવું. ॥૨૦૭॥

શિક્ષાપત્ર્યાઃ પ્રતિદિનં પાઠોઽસ્યા મદુપાશ્રિતૈઃ ।

કર્ત્તવ્યોઽનક્ષરજ્ઞૈસ્તુ શ્રવણં કાર્યમાદરાત્ ॥

અને અમારા જે આશ્રિત સત્સંગિ તેમણે આ શિક્ષાપત્રીનો નિત્યપ્રત્યે પાઠ કરવો અને જેને ભણતાં આવડતું ન હોય તેમણે તો આદરથકી આ શિક્ષાપત્રીનું શ્રવણ કરવું. ॥ ૨૦૮ ॥

વક્ત્રભાવે તુ પૂજૈવ કાર્યાઽસ્યાઃ પ્રતિવાસરમ્ ।

મદ્વપમિતિ મદ્વાણી માન્યેયં પરમાદરાત્ ॥

અને આ શિક્ષાપત્રીને વાંચી સંભળાવે એવો ક્રોધ ન હોય તારે તો નિત્યપ્રત્યે આ શિક્ષાપત્રીની પૂજા કરવી અને આજે અમારી વાણી તે અમારું સ્વરૂપ છે એ રીતે પરમ આદરથકી માનવી. ॥ ૨૦૯ ॥

યુક્તાય સમ્પદા દૈવ્યા દાતવ્યેયં તુ પત્રિકા ।

આસુર્યા સમ્પદાઢ્યાય પુંસે દેયા ન કર્હિચિત્ ॥

અને આ જે અમારી શિક્ષાપત્રી તે જેતે દૈવીસંપદાએ કરીને યુક્ત જે જન હોય તેને આપવી અને જે જન આસુરીસંપદાએ કરીને યુક્ત હોય તેનેતો ક્યારેય ન આપવી. ॥ ૨૧૦ ॥

વિક્રમાર્કશકસ્યાબ્દે નેત્રાષ્ટવસુભૂમિતે ।

વસન્તાદ્યદિને શિક્ષાપત્રીયં લિખિતા શુભા ॥

સંવત્ ૧૮૮૨ અઢાર ઝ્યાસિના માહાશુદ્ધિ પંચ-
મીને દિવસે આ શિક્ષાપત્રી અમે લખીછે તે પરમ
કલ્યાણકારી છે. ॥ ૨૧૧ ॥

નિજાશ્રિતાનાં સકલાર્તિહન્તા સધર્મમક્તેરવનં
વિધાતા । દાતા સુખાનાં મનસેપ્સિતાનાં
તનોતુ કૃષ્ણોઽખિલમઙ્ગલં નઃ ॥ ૨૧૨ ॥

इति श्रीसहजानन्दस्वामिलिखिता

शिक्षापत्री समाप्ता ॥

અને પોતાના આશ્રિત જે લક્ષ્મણ તેમની જે
સમય પીડા તેના નાશ કરનારા એવા ને ધર્મે સહિત
જે લક્ષ્મિ તેની રક્ષાના કરનારા એવા ને પોતાના
લક્ષ્મણને મનવાંછિત સુખના આપનારા એવા જે
શ્રીકૃષ્ણલગવાન તે જેતે અમારા સમય મંગલને
વિસ્તારો. ॥ ૨૧૨ ॥

धृति श्रीसहजानन्दस्वामिशिष्य—नित्यानंदमुनि-

लिખिता शिक्षापत्रीटीका समाप्ता ॥

શ્રીહરયે નમઃ ।

જનમદ્ગલસ્તોત્રમ્ ।

નમોનમઃ શ્રીહરયે બુદ્ધિદાય દયાવતે ।

ભક્તિધર્માઙ્ગજાતાય ભક્તકલ્પદ્રુમાય ચ ॥ ૧ ॥

સુગન્ધપુષ્પહારાદ્યૈર્વિવિધૈરુપહારકૈઃ ।

સમ્પૂજિતાય ભક્તૌઘૈઃ સેતાદ્ધરાય ચ ॥ ૨ ॥

સ્વોપાસક ભક્તજનોના કલ્પદ્રુમની પેઠે સકલ વાંછિતાર્થો પૂર્ણ કરનારા, નિષ્કારણ અપાર કૃષ્ણા કરનારા, અપૂર્વ ગ્રંથ રચનાદિ સત્કાર્ય કરવામાં ઉપયુક્ત પ્રજ્ઞાસૌષ્ઠવ આપનારા, સ્વારાધનપરાયણ જનોને સ્વસ્વરૂપનું યથાર્થ જ્ઞાન આપનારા, વળી અનેક દેશથી આવેલા ભાવિક ભક્તજનોએ સુંદર-કુંકુમમિશ્રિત ગંધ જે ચંદનાદિ દ્રવ્ય અને સુગંધિમાન પુષ્પના હાર આદિ યથોપલબ્ધ આણેલાં પૂલદ્રવ્યોથી મન વાણી અને દેહે કરી પ્રણયપૂર્વક પૂજા કરેલા અને સર્વ શ્વેત વસ્ત્રો ધારણ કરનારા, શ્રીભક્તિધર્મના

પુત્ર શ્રીહરિ-સહજનંદસ્વામીને હું વારંવાર સપ્રણય
નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૧-૨ ॥

નામ્નામષ્ટોત્તરશતં ચતુર્વર્ગમભીષ્ણતામ્ ।

સઘઃ ફલપ્રદં નૃણાં તસ્ય વક્ષ્યામિ સત્પતેઃ ॥૩॥

સત્પુરુષોના પતિ-પાલન કરનારા, તે ભક્તિ-
ધર્મના પુત્ર શ્રીહરિનાં અષ્ટોત્તરશત-એકસો આઠ
(ગુણ કર્માનુરૂપ) નામ, કે જે ધર્મ, અર્થ, કામ અને
મોક્ષરૂપ ચતુર્વર્ગ પુરૂષાર્થ પામવાની ઇચ્છાવાળા મનુ-
ષ્યોને તત્કાળજ ફળસિદ્ધિને આપનાર છે તેને કહું
છું. તાત્પર્ય એ છે કે- સકામવા નિષ્કામ સર્વ
કોઈ મનુષ્યોને આ સ્તોત્રનો પાઠ કરવાથી ધર્મ, અર્થ,
કામ અને ભગવદ્દામની પ્રાપ્તિપૂર્વક શ્રીકૃષ્ણસેવારૂપ
મોક્ષપર્યંત ફળસિદ્ધિ, સ્વરૂપકાળમાંજ પમાય છે,
માટે સત્પરિત્રાણપરાયણ શ્રીહરિનાં તે અષ્ટોત્તર-
શત (૧૦૮) નામો કહું છું. ॥ ૩ ॥

अस्य श्री जनमङ्गलाख्यस्य श्रीहर्यष्टोत्तरशत-
नामस्तोत्रमन्त्रस्य शतानन्द ऋषिः । अनुष्टुप्
छन्दः । धर्मनन्दनः श्रीहरिर्देवता । धार्मिक इति

बीजम् । बृहद्भूतधर इति शक्तिः । भक्तिनन्दन इति
कीलकम् । चतुर्वर्गसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ।

આ શ્રીજનમંગળ નામે શ્રીહરિનાં અષોત્તર-
શત નામાત્મક સ્તોત્રરૂપ મંત્રના ‘શતાનન્દ’
ઋષિ છે. આ મંત્રનો ‘છન્દ’ અનુષ્ટુપ છે. ‘ધર્મનન્દનઃ
શ્રીહરિ’ આ મંત્રના દેવતા છે. ‘ધાર્મિક’ એવા
શ્રીહરિ આ મંત્રનું બીજ છે. ‘બૃહદ્ભૂતધર’ એવા શ્રી-
હરિ આ મંત્રની શક્તિ છે. ‘ભક્તિનન્દન’ એવા શ્રી-
હરિ આ મંત્રનો કીલક-મંત્રનો આશ્રય સ્તંભ છે.
અને આ મંત્રનો ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષરૂપ
ચતુર્વિધ પુરૂષાર્થની પ્રાપ્તિ માટે વિનિયોગ કરાયછે
એમ જાણવું.

ઉપર પ્રમાણે સ્મરણ કર્યા પછી ધ્યાનનો મંત્ર
બોલી શ્રીહરિનું ધ્યાન ધરવું.

अथ ध्यानम् ।

घर्णिवेषरमणीयदर्शनं

मन्दहासरुचिराननाम्बुजम् ।

पूजितं सुरनरोत्तमैर्मुदा

धर्मनन्दनमहं विचिन्तये ॥ ૪ ॥

સ્તોત્રપાઠના આરંભમાં સ્તોત્રપ્રતિપાદ દેવતા શ્રીહરિનું વર્ણિરૂપે ધ્યાન કરેછે—

નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારિના વેષને સમાન વેષથી રમણીય— અતિમનોહર દર્શન જેમનું છે એવા, મંદમંદ સ્મિતવડે રૂચિર—અતિસુંદર, મુખારવિંદ જેમનું છે એવા અને ઉત્તમોત્તમ— પરમભક્તિપરાયણ મોટા દેવો અને મનુષ્યોએ અતિહર્ષથી મુગંધિમાન ચંદન પુષ્પ અને વસ્ત્રાભરણાદિરૂપ પૂજાદ્રવ્યોએ કરીને પૂજા કરેલા શ્રીધર્મદેવના નંદન— આનંદ ઉપજાવનાર પુત્ર શ્રીહરિનું ધ્યાન કરે છું અર્થાત્ સ્તોત્ર પાઠ કરનાર મનુષ્યે ઉપર પ્રમાણે ધ્યાન કરીને પાઠ કરવો. ॥ ૪ ॥

શ્રીકૃષ્ણઃ શ્રીવાસુદેવો નરનારાયણઃ પ્રભુઃ ।

ભક્તિધર્માત્મજોઽજન્મા કૃષ્ણો નારાયણો હરિઃ॥૫

શ્રીકૃષ્ણઃ— રાધા વા લક્ષ્મીજીએ યુક્ત નિરવધિક મુખના સ્થાનરૂપ. શ્રીવાસુદેવઃ— મનુષ્યમૂર્તિ શ્રીરૂકિમણીરૂપ લક્ષ્મીએ યુક્ત અને વસુદેવના પુત્રરૂપે પ્રકટ થએલા માટે ‘શ્રીવાસુદેવ’ નામથી

प्रसिद्धिने पाમેલા. नरनारायणः— धर्म अने भूति-
थडी 'नर' अने 'नारायण' इपे प्रादुर्भाव पाમેला.
प्रभुः— अधर्मोच्छेदन अने स्वैकांतिकधर्मरक्षण
करवा भाटे अतिसमर्थ. भक्तिधर्मात्मजः— दुर्वासाना
शापथी लज्जित अने धर्मना पुत्रइपे प्रकट थयेला.
अजन्मा— जन्मे रहित अर्थात् यद्यपि अज्ञजनोने
लज्जितधर्मना पुत्रइपे जणुता तोपणु कर्मवश्य
जवोनी पेठे पारतन्त्र्य जन्मे रहित. कृष्णः— माता-
पिता—लज्जितधर्मने जन्म समयमां कृष्णइपे पोतानुं
दर्शन आपनारा. नारायणः— शम, दम, तप, क्षमा
अने काङ्क्षयादि असंख्य कल्याणगुणें युक्त जेधने सर्व
जनोअे नारायणरूप जालेला. हरिः—स्वाश्रित लज्जोनी
संस्तुति इपे भडा विपत्तिने टाणी नाथनारा. ॥५॥

हरिकृष्णो घनश्यामो धार्मिको भक्तिनन्दनः ।

बृहद्भक्तधरः शुद्धो राधाकृष्णेष्वदैवतः ॥ ६ ॥

हरिकृष्णः—स्वभाण लीलाथी स्त्रीपुत्रादिना चित्तने
हरनारा अने आणस्वरूपमां पाणु कृष्णावतारनी पेठे-
ज अमुरविनाशनादि दिव्य अरित्रने करनारा भाटे
'हरिकृष्ण' अेवा अन्वर्थ नामने धरनारा. घन-

ઇયામ:- સજળ નવીન મેઘના સમાન સુંદર શ્યામ-
 વર્ણવાળા. ધાર્મિક:- સ્નાનસંધ્યાદિ વેદોક્ત ધર્મનું
 પાલન કરનાર, કરાવનારા. ભક્તિનન્દન:- શ્રી-
 ધર્મનાં પત્ની ભક્તિમાતાને પુત્રભાવથી બાળલીલા
 વડે બહુ આનંદ પમાડનારા. બૃહદ્રતધર:- નૈષ્ઠિક
 બ્રહ્મચર્યવ્રતરૂપ-બૃહદ્વ્રતને ધારણ કરનારા. શુદ્ધ:-
 બાહ્ય અને આભ્યંતર બે પ્રકારની શુદ્ધિએ યુક્ત
 વા સ્વયં સદા નિર્દોષ શુદ્ધ સ્વરૂપ હોવાથી
 આશ્રિતોને શુદ્ધ કરનારા. રાધાકૃષ્ણેષ્ટદેવત:- નૃના-
 ધ્યાનુકરણ કરતા થકા રાધિકાયુક્ત સ્વાવતાર શ્રી-
 કૃષ્ણને સ્વેષ્ટદેવપણે આરાધન કરનારા. ॥ ૬ ॥

મરુત્સુતપ્રિયઃ કાલીભૈરવાદ્યતિભીષણઃ ।

જિતેન્દ્રિયો જિતાહારસ્તીવ્રવૈરાગ્ય આસ્તિકઃ॥૭॥

મરુત્સુતપ્રિય:- વાયુપુત્ર શ્રીહનુમાનજીને વિષે
 અતિશયિત પ્રીતિવાળા, અર્થાત્ નિરવધિક ભક્તવત્સલ.
 કાલીભૈરવાદ્યતિભીષણ:- કાલિકા અને ભૈરવાદિ
 અતિતામસ દેવોને અત્યંત ભય ઉપજાવનારા.
 જિતેન્દ્રિય:- શ્રોત્રાદિ એકાદશ ઇન્દ્રિયોને જીતીને
 પરમાત્મ સન્મુખ રાખનારા. જિતાહાર:-સર્વ પ્રકારના

રસના સ્વાદનો ત્યાગ કરીને મિતભોજન કરનારા. તીવ્રવૈરાગ્ય:-પરમાત્મસ્વરૂપ સિવાય અન્ય સર્વ પદાર્થમાં અત્યંત અપ્રીતિવાળા. આસ્તિક:-‘વેદાદિ શાસ્ત્રો સર્વ સત્ય છે’ ‘આ વિશ્વ પરમાત્માનેજ આધીન છે’ ‘સઘળું પરમાત્માનું જ ધાર્યું થાય છે’ એવી આસ્તિક ભાવના યુક્ત. ॥ ૭ ॥

योगेश्वरो योगकलाप्रवृत्तिरतिधैर्यवान् ।

જ્ઞાની પરમહંસશ્ચ તીર્થકૃત્તૈર્થિકાર્ચિતઃ ॥ ૮ ॥

योगेश્વર:-યોગમાર્ગમાં સિદ્ધદશાને પામેલા ઉપાસક યોગીઓના ઈશ્વર અર્થાત્ તે ઉપાસકોને યોગનું ફળ પમાડનારા. યોગકલાપ્રવૃત્તિ:-સ્વયં ભગવાન છે તો પણ મનુષ્ય જેવા થઇને યોગીઓના અનુચ્છેદ માટે યોગની સર્વ કળાઓની સર્વ પ્રકારે પ્રવૃત્તિ કરનારા. અતિધૈર્યવાન્-મનોવિકારનાં સઘળ કારણો પ્રાપ્ત થયા છતાં પણ વિકારે રહિત. જ્ઞાની-પોતે પરમેશ્વર હોઇને વેદાદિ સર્વ શાસ્ત્રની પ્રવૃત્તિના આદિ કારણ હોવાથી નિત્ય જ્ઞાનવાન્. પરમહંસ:-આત્મ અનાત્મ વસ્તુનો વિવેક કરવામાં અતિ કુશળ બોધને અરણ્યવાસી તપસ્વીઓએ પરમહંસ-સર્વો-

તદુપ્ત મહા યોગીરૂપે જાણેલા. તીર્થકૃત-પોતે પૂર્ણકામ
છતાં તીર્થોને પવિત્ર કરવા ગંગાદિ મહાતીર્થોની યાત્રા
કરનારા. તૈર્થિકાર્ચિતઃ-તીર્થવાસિ-મુમુક્ષુ જનોએ અલૌ-
કિક ઐશ્વર્યયુક્ત જોઈને પ્રેમથી પૂજન કરેલા. ॥ ૮ ॥

ક્ષમાનિધિઃ સદોન્નિદ્રો ધ્યાનનિષ્ઠસ્તપઃપ્રિયઃ ।

સિદ્ધેશ્વરઃ સ્વતન્ત્રશ્ચ બ્રહ્મવિદ્યાપ્રવર્તકઃ ॥ ૯ ॥

ક્ષમાનિધિઃ-પોતે ઈશ્વર છતાં પરાપરાધ સહન
કરવારૂપ ક્ષમાના ભંડારરૂપ. સદોન્નિદ્રઃ-સદા નિદ્રાએ
રહિત-જીતનિદ્રા એવા. ધ્યાનનિષ્ઠઃ-પરમાત્મધ્યા-
નમાં અખંડ સ્થિતિવાળા. તપઃપ્રિયઃ-કૃત્ત્ય આંદ્રાય-
ણાદિ તપ કરવામાં અતિશય પ્રીતિવાળા. સિદ્ધેશ્વરઃ-
યોગ તપ અને જ્ઞાનની સિદ્ધિને પામેલા સિદ્ધોના પણ
ઈશ્વર અર્થાત્ ઉક્ત પ્રકારના સિદ્ધોએ પણ સેવેલા.
સ્વતન્ત્રઃ-સદા અન્યની અપેક્ષાએ રહિત-સ્વતંત્રથકા
વર્તનારા. બ્રહ્મવિદ્યાપ્રવર્તકઃ-જીવ, ઈશ્વર અને માયાના
યથાર્થ સ્વરૂપ નિરૂપણરૂપ બ્રહ્મવિજ્ઞાન પ્રવર્તક. ॥ ૯ ॥
પાષણ્ડોચ્છેદનપટુઃ સ્વસ્વરૂપાચલસ્થિતિઃ ।

પ્રશાન્તમૂર્તિર્નિર્દોષોઽસુરગુર્વાદિમોહનઃ ॥ ૧૦ ॥

પાષણ્ડોચ્છેદનપટુઃ-વેદ વિરૂદ્ધ આવાકાદિ

पाभंडि मतवादिओनुं समूण भंडन करवाभां अति
 आतुर्यवाणा. स्वस्वरूपाचलस्थितिः-पोताना ब्रह्मधा-
 मभां स्व-असाधारणु मंगलमय दिव्यस्वरूपे अ-
 भंड स्थिति करी रहैला. प्रशान्तमूर्तिः-अत्यंत रा-
 गादि दोषे रहित शांत-सुभद्र भूर्ति जेमनी छे.
 निर्दोषः-दंढलोलादि प्रकृतिना हेय सर्व दोषे रहित.
 असुरगुर्वादिमोहनः-आसुर स्वभावना गुड्यो अने
 नृपादिकने मोड उपजवनारा. ॥ १० ॥

अतिकारुण्यनयन उद्धवाध्वप्रवर्त्तकः ।

महाव्रतः साधुशीलः साधुविप्रप्रपूजकः ॥ ११ ॥

अतिकारुण्यनयनः-सर्वकाण सर्व ज्वो उपर नि-
 ष्कारणु अपार कइएा युक्त नयन-नेत्रवाणा. उद्ध-
 वाध्वप्रवर्त्तकः-उद्धव जे रामानंः स्वामि तेमएु
 प्रवर्त्तित संप्रदायनी विशेषतः प्रवृत्ति करनारा. महा-
 व्रतः-आ कलियुगभां असाध्य ओवां कृच्छ्र, अति-
 कृच्छ्र अने महाकृच्छ्रादि महाव्रतने करनारा अथवा
 योगशास्त्रोक्त अहिंसादि पंचमहाव्रतने पाणनारा.
 साधुशीलः-लोकशास्त्राथी अविद्व उच्चमोत्तम आचार
 पाणनारा. साधुविप्रप्रपूजकः-स्वाश्रित साधुजनो अने

વિદ્વાન ધર્મશીલ બ્રાહ્મણોને યથોચિત પૂજા-સત્કાર કરનારા. ॥ ૧૧ ॥

અહિંસયજ્ઞપ્રસ્તોતા સાકારબ્રહ્મવર્ણનઃ ।

સ્વામિનારાયણઃ સ્વામી કાલદોષનિવારકઃ ॥ ૧૨ ॥

અહિંસયજ્ઞપ્રસ્તોતા-જેમાં પ્રત્યક્ષ પશુપક્ષ્યાદિ પ્રાણીનો વધ નથી થતો એવા અહિંસામય યજ્ઞોની સપ્રમાણ અતિ પ્રશંસા કરનારા. સાકારબ્રહ્મવર્ણનઃ-અપ્રાકૃત-દિવ્યકરચરણાદિ યુક્ત-સાકાર બ્રહ્મનું સપ્રમાણ વર્ણન કરનારા. સ્વામિનારાયણઃ-સ્વતંત્ર સર્વ ઐશ્વર્યવાન હોઈને નરશબ્દવાચ્ય જે સર્વ ચેતન અચેતનાત્મક આ વિશ્વ તેના અયન-આશ્રયરૂપ. સ્વામી-બ્રાહ્મ અને આંતરશત્રુઓ થકી પોતાના ઐશ્વર્યવડે રક્ષણ કરવા પૂર્વક સ્વાશ્રિત ભક્તજનોના પતિ-પાલન કરનારા. કાલદોષનિવારકઃ-કલિબળથી વૃદ્ધિ પામતા લોભાદિ દોષ ભક્તોના હૃદયમાંથી પોતાના ઐશ્વર્યવડે નિવારણ કરનારા. ॥ ૧૨ ॥

સચ્છાસ્ત્રવ્યસનઃ સઘઃસમાધિસ્થિતિકારકઃ ।

કૃષ્ણાર્ચાસ્થાપનકરઃ કૌલદ્વિટ્ કલિતારકઃ ॥ ૧૩

સચ્છાસ્ત્રવ્યસનઃ-પોતે સ્વસંપ્રદાયમાં માન્ય કરેલા

आठ सञ्छात्रोनुं श्रवण मनन अने प्रवचन कर-
वानो व्यसनवत् सर्व काण अभ्यास राखनारा.
सद्यःसमाधिस्थितिकारकः—यमादि अष्टांग साधन
विना सहजमांज परमेश्वरमां चित्तवृत्तिना निरोधइप
समाधिमां स्थिति करावनारा. कृष्णार्चास्थापनकरः—
श्रीलक्ष्मीनारायण अने नरनारायणादि श्रीकृष्णनी
अष्टविध प्रतिमाओनुं स्थापन करनारा. कौलद्विद-
कौणार्णवादि वेद भाष्य दुर्मतनुं सञ्छात्रना प्रमाण
वचनोत्थी भंडन करनारा. कलितारकः—आ घोर क-
लिमां अपार अधर्म सर्गइप समुद्रमां दुःखता जनोने
कुशण नाविकनी पेठ सुखइपे पार उतारनारा. ॥ १३ ॥

प्रकाशरूपो निर्दम्भः सर्वजीवहितावहः ।

शक्तिरक्षापको वाग्मी चतुर्वर्गफलप्रदः ॥ १४ ॥

प्रकाशरूपः—सर्वथी पर शीतल शांत भक्षतेजना
पुंजइप अक्षरब्रह्मधामना मध्ये दिव्यइपे रहला.
निर्दम्भः—धर्म, ज्ञान, वैराग्य अने लज्जित आदि
पाणवा पणाववामां आडेर आउंअर अताववा-
इप दंडे रहित. सर्वजीवहितावहः—पोताविषे शत्रु
मित्र उदासीनबावे वर्तनारा सर्व जिवोना औडिक

પારલૌકિક સર્વ પ્રકારે હિત કરનારા. મક્તિસંપોષકઃ—
 ધર્માદિ અંગે સહિત શ્રવણ કીર્તનાદિ—નવધા ભક્તિનું
 અનુષ્ઠાન અને ઉપદેશથી સર્વ કાળ પોષણ કરનારા.
 વાગ્મી— મધુર, સત્ય અને સર્વહિતાવહ સુંદર વાણી
 બોલનારા. ચતુર્વર્ગફલપ્રદઃ—સ્વભક્તોને ધર્માદિ ચતુ-
 વિંધ પુરૂષાર્થનું યથાધિકાર ઐહિક પારલૌકિક ફળ-
 ઉત્તમ સુખ આપનારા. ॥ ૧૪ ॥

નિર્મત્સરો ભક્તવર્મા બુદ્ધિદાતાઽતિપાવનઃ ।

અબુદ્ધિહ્વ-હ્યધામદર્શકશ્ચાપરાજિતઃ ॥ ૧૫ ॥

નિર્મત્સરઃ—પરોત્કર્ષ ન સહન કરી શકવારૂપ જે
 મત્સર નામે દોષ તેણે રહિત. ભક્તવર્મા—આશ્રિત
 ભક્તજનોનું કવચની પેઠે સદા રક્ષણ કરનારા. બુદ્ધિ-
 દાતા—સંસારથી નિર્વિણ્ણ—મુમુક્ષુજનોને મોક્ષોપયોગિની
 યુદ્ધિ—જ્ઞાન આપનારા. અતિપાવનઃ—સાક્ષાત્ વા પરંપ-
 રાથી પોતાના સંબંધને પામેલા પ્રાણિઓને અતિપ-
 વિત્ર કરનારા. અબુદ્ધિહ્વ-અયુદ્ધિ જે જીવગત અનાદિ
 અજ્ઞાન તેને હરનારા—નાશ કરનારા. બ્રહ્મધામદર્શકઃ—
 પોતાના કેટલાક ભક્તો અને અભક્તોને સાધન સંપત્તિ
 વિના પણ પોતાના બ્રહ્મધામાદિ દિવ્યધામોનું દર્શન

करावनारा. अपराजितः—कोधनाथी अपारेय पक्षु पराजय
नहि पामनारा अथवा अपर—अेकांतिक लज्जजनोअे
प्रेमलज्जिथी वश्य करेला. ॥ १५ ॥

आसमुद्रान्तसत्कीर्तिः श्रितसंसृतिमोचनः ।
उदारः सहजानन्दः साध्वीधर्मप्रवर्तकः ॥ १६ ॥

आसमुद्रान्तसत्कीर्तिः—समुद्र पर्यंत वा समुद्रनी
पार पक्षु लज्जजनोने पवित्र करनारी इडी कीर्तिवाणा.
श्रितसंसृतिमोचनः—पोताने शरणे आवेला ज्वोने
संसृति अंधनथी (जन्मभरणुना अंधनथी) मुकाव-
नारा. उदारः—पोताने विषे अति प्रेम लज्जि करनारा
लज्जोने स्वभूतिना अअंड दर्शन थवाइप उदार
दान आपनारा. सहजानन्दः—स्वाभाविक—निरवधिका-
तिशय आनंदस्वइप होवाथी स्वलज्ज—संतहरिजनोने
पक्षु निरवधिक आनंदने पमाउनारा. साध्वीधर्मप्रव-
र्तकः—साध्वी—पतिव्रता स्त्रीओना पतिसेवादिइप
शास्त्रोक्त धर्मनी प्रवृत्ति करनारा. ॥ १६ ॥

कन्दर्पदर्पदलनो वैष्णवक्रूरकारकः ।
पञ्चायतनसन्मानो नैष्ठिकव्रतपोषकः ॥ १७ ॥

કન્દર્પદર્પદલનઃ—કામદેવના ત્રૈલોક્ય વિજયથી થએલા ગર્વનું દળન—નાશ કરનારા. વૈષ્ણવક્રતુકારકઃ—શ્રીવિષ્ણુ-લગવાનના યજ્ઞનરૂપ અહિંસામય સાત્ત્વિક યજ્ઞને કરનારા. પચ્ચાયતનસન્માનઃ—વિષ્ણુપ્રધાન પંચાયતન દેવતાઓની યથાવિધિ માનના અર્થાત્ પૂજ્યપણે પ્રતિ-પાદન કરનારા. નૈષ્ઠિકવ્રતપોષકઃ—ઉપનયન સંસ્કાર પ્રાપ્તકાળે થઇણુ કરેલા બ્રહ્મચર્યને નિષ્ઠાપર્યંત—શરીર-પાતાવધિ પોષનારા—સ્થિર રાખનારા. ॥ ૧૭ ॥

પ્રગલ્ભો નિઃસ્પૃહઃ સત્યપ્રતિજ્ઞો ભક્તવત્સલઃ ।

અરોષણો દીર્ઘદર્શી પદ્મર્મિવિજયક્ષમઃ ॥ ૧૮ ॥

પ્રગલ્ભઃ—મહતી સલામાં પણ વિદ્વાનો સાથે વિવાદ પ્રસંગે લેશમાત્ર પણ સંકોચ વિના અખંડિત ગંભીર ભાષણુ કરનારા. નિઃસ્પૃહઃ—આત્મસ્વરૂપથી વ્યતિરિક્ત—પૃથક્ સર્વ વિષયલોગની ઇચ્છાએ રહિત. સત્યપ્રતિજ્ઞઃ—કૃતપ્રતિજ્ઞ અર્થને યથાર્થ પાળનારા. ભક્તવત્સલઃ—અન-ન્યભાવે કરીને શરણે આવેલા ભક્તો વિષે અત્યંત સ્નેહવાળા. અરોષણઃ—પોતાની ઇચ્છાને પ્રતિકૂળ વર્ત-નારની ઉપર રોષ નહિ કરનારા. દીર્ઘદર્શી—પ્રત્યેક કાર્યમાં પુષ્કળ વિચારપૂર્વક પૂર્વાપર અનુસંધાન

राभीने कार्य करनारा. षडूर्मिविजयक्षमः—शोक मोहादि षडूर्मियो उपर विजय अेटले तेनो पराभव करवामां अति समर्थ. ॥ १८ ॥

निरहंकृतिरद्रोह ऋजुः सर्वोपकारकः ।

नियामकश्चोपशमस्थितिर्विनयवान् गुरुः ॥ १९ ॥

निरहंकृतिः—वर्ण्ये के आश्रमादिकना दोषपणु प्रकारना अलिमाने रहित. अद्रोहः—महत् वा अल्प, पोताने अनुकूल वा प्रतिकूल दोषपणु प्राणिने पीडा नहि करनारा. ऋजुः—सरण अेटले कुटिल पुश्पोने विषे पणु कुटिलताये रहित वर्तनारा. सर्वोपकारकः—प्रत्युपकारनी अपेक्षा रहित सर्वदोष प्राणिनो उपकार करवावाणा. नियामकः—स्वाश्रित सर्वजनोने स्ववशपणां वर्तावनारा. उपशमस्थितिः—सर्व धंद्वियोनी वृत्तियोनो निरोध करीने शांत स्थितिवाणा. विनयवान्—विनयगुणो युक्त. गुरुः—शरणे आवेला आश्रित जवोने सहजोध आपी अनादि अज्ञाननो नाश करनारा. ॥ १९ ॥

अजातवैरी निर्लोभो महापुरुष आत्मदः ।

अखण्डितार्थमर्यादो व्याससिद्धान्तबोधकः ॥ २० ॥

અજાતવૈરી—પોતાના મનમાં જેમને કોઈ વૈરી નથી અર્થાત્ સર્વપ્રાણિઓ પ્રતિ શત્રુભાવે રહિત. **નિર્લોભઃ**—જે તે ઉપાયથી દ્રવ્ય સંપાદન કરીને કંદર્ય અને નંદરાજની પેઠે સંગ્રહ કરી મુકવારૂપ લોભ નામે પાપરૂપ દોષે રહિત. **મહાપુરુષઃ**—વરાહસંહિતામાં કહેલાં ૩૨ લક્ષણે યુક્ત હોવાથી જેમને ભક્તજનોએ મહાપુરૂષરૂપે જાણેલા. અથવા “વેદાહમેતં પુરુષં મહાન્તં” એ શ્રુતિમાં કહેલા જે મહાપુરૂષ તેજ આ શ્રીહરિ છે એમ ભક્તોએ જાણેલા. **આત્મદઃ**—પોતામાં નિરતિશય પ્રીતિવાળા ભક્તોને “તસ્યૈષ આત્મા વિવૃણુતે તનું સ્વાં” એ શ્રુતિમાં કહેવા પ્રમાણે પોતાનો આત્મા અર્પણ કરનારા અર્થાત્ ભક્તોને આધીન વર્તનારા. **અલ્પગિહ-તાર્ષમર્યાદઃ**—શ્રુતિસ્મૃતિમાં કહેલી ધર્મમર્યાદાને અખંડિત પાળવા પળાવવામાં તત્પર. **વ્યાસસિદ્ધાન્ત-બોધકઃ**—પુરાણ ધર્મિહાસ અને બ્રહ્મસૂત્ર રચીને વ્યાસ-મુનિએ વર્ણવેલા શ્રુતિસિદ્ધાન્તને પરસ્પર વિરૂદ્ધાર્થ પરિહારપૂર્વક સ્પષ્ટ ઉપદેશ કરનારા. ॥ ૨૦ ॥

મનોનિગ્રહયુક્તિશ્ચો યમદૂતવિમોચકઃ ।

પૂર્ણકામઃ સત્યવાદી ગુણગ્રાહી ગતસ્સયઃ ॥ ૨૧ ॥

મનોનિગ્રહયુક્તિઃ—મનોનિગ્રહના અનેક ઉપાયોને જાણનારા અર્થાત્ આશ્રિતજનોને અતિ સરલ અને શીઘ્ર ફળદાયી એવા મનોનિગ્રહના ઉપાયોને શીખવનારા. **યમવૃત્તવિમોચકઃ**—કેટલાક મુમુક્ષુ દૈવી જીવોને યમના દૂતોથી તત્કાળ મુકાવનારા. **પૂર્ણકામઃ**—સ્વઐશ્વર્યવડેજ સંપૂર્ણ—પ્રાપ્ત સર્વકામનાઓ—વિવિધ ભોગ્ય ભોગો-પકરણ ભોગસ્થાનાદિવાળા. **સત્યવાદી**—યથાર્થ વક્તા અર્થાત્ સ્વાર્થસિદ્ધિ માટે વા રાજદંડાદિના ભયથી પણ અસત્ય ભાષણ નહીં કરનારા. **ગુણગ્રાહી**—સર્વમાંથી ગુણમાત્રનુંજ ગ્રહણ કરનારા. **ગતસ્મયઃ**—સર્વત્ર સ્વપ્રતાપથી વિજય પામીને પણ ક્યારેય કોઈ પ્રકારે આશ્ચર્ય નહિ પામનારા. ॥ ૨૧ ॥

સદાચારપ્રિયતરઃ પુણ્યશ્રવણકીર્તનઃ ।

સર્વમજ્જલસદ્રૂપનાનાગુણવિચ્છેષ્ટિતઃ ॥ ૨૨ ॥

સદાચારપ્રિયતરઃ—લોક શાસ્ત્ર અને શિષ્ટાચારથી અવિરૂદ્ધ તથા વર્ણ આશ્રમ કુળાચારથી પણ અવિરૂદ્ધ એવો સત્-શ્રેષ્ઠ આચાર તેજ અતિશય પ્રિય જેમને છે એવા. **પુણ્યશ્રવણકીર્તનઃ**—જેમના ગુણ કર્મ અને નામનું શ્રવણ કીર્તનાદિ સ્વસંબંધમાત્રથી પ્રાણિઓને

અતિ પવિત્ર કરનાર છે એવા. સર્વમङ્ગલસદ્રૂપનાનાગુ-
ણવિચેષ્ટિતઃ—જેમના સદ્રૂપ-દિવ્યવિગ્રહ, અનેકવિધ
ગુણ અને ચેષ્ટાઓ સ્વસંબંધમાત્રે કરીને પ્રાણિઓને
મંગળ કરનારાં છે એવા. ॥ ૨૨ ॥

इत्येतत्परमं स्तोत्रं जनमङ्गलसंक्षिप्तम् ।

यः पठेत्तेन पठितं भवेद्वै सर्वमङ्गलम् ॥ ૨૩ ॥

સર્વ જનોના આત્યંતિક મંગળને કરનાર
માટેજ સાર્થક ‘જનમંગલ’ સંક્ષા પામેલું અને
જેનાથી પરા-સર્વોત્કૃષ્ટતા સકલ સમૃદ્ધિ પમાયછે
માટે પરમ એવું આ શ્રીહરિની સ્તુતિરૂપ સ્તોત્ર
સમાપ્ત થયું. આ જનમંગળ સ્તોત્રનો જે જન પાઠ
કરશે તેણે ‘સર્વમંગળ’ સ્તોત્ર કે જે શ્રીહરિના
દિવ્ય અને માનુષિક ચરિત્રક્રમથી સહસ્રનામાત્મક
રચાયેલું છે, તેનો પાઠ કરેલો છે એમ જાણવું એમાં
સંશય નથી. ॥ ૨૩ ॥

यः पठेच्छृणुयाद्भक्त्या त्रिकालं श्रावयेच्च वा ।

एतत्तस्य तु पापानि नश्येयुः किल सर्वशः ॥૨૪॥

જે મનુષ્ય આ જનમંગળ સ્તોત્રને ત્રિકાળ
(પ્રાતઃ મધ્યાહ્ન અને સાયંકાળ)માં પરમ લક્ષ્મીથી

પાઠ કરેછે વા શ્રદ્ધાથી શ્રવણ કરેછે વા શ્રોતૃજનો-
ને શ્રદ્ધાથી શ્રવણ કરાવેછે, તે સર્વનાં નાનાં મોટાં
સર્વ પાપો સમૂહાં નાશ પામેછે. ॥ ૨૪ ॥

एतत्संसेवमानानां पुरुषार्थचतुष्टये ।

दुर्लभं नास्ति किमपि हरिकृष्णप्रसादतः ॥ २५ ॥

ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષરૂપ ચાર પુરૂષાર-
થની પ્રાપ્તિમાટે આ સ્તોત્રનું (પ્રત્યહં શ્રવણ કીર્તન
દ્વારા) સમ્યક્ પ્રેમભાવથી સેવન કરનાર ઉપાસક
મનુષ્યોને શ્રીહરિકૃષ્ણ ભગવદનુગ્રહથી કોઈ પણ
પુરૂષાર્થ દુર્લભ નથી અર્થાત્ આ સ્તોત્રનો પાઠ
કરવાથી પ્રસન્ન થએલા શ્રીહરિકૃષ્ણભગવાન ભક્ત-
ની ઇચ્છાનુસાર મોક્ષપર્યંત પુરૂષાર્થને તત્કાળજ
આપેછે. ॥ ૨૫ ॥

भूतप्रेतपिशाचानां डाकिनीहरक्षसाम् ।

योगिनीनां तथा बालग्रहादीनामुपद्रवः ॥ २६ ॥

अभिचारो रिपुकृतो रोगश्चान्योऽप्युપद्रवः ।

अयुतावर्त्तनादस्य नश्यत्येव न संशयः ॥ २७ ॥

આ સ્તોત્રનો દશ હજાર વાર પાઠ કરવાથી ભૂત,
પ્રેત, પિશાચ, ડાકિની, અક્ષરાક્ષસ, યોગિની તથા

બાલગ્રહ, વૃક્ક ગ્રહાદિની પીડા અને શત્રુએ પોતે
વા અન્યદ્વારે કરેલ (મલીન દેવતાઓના મંત્રબલથી
મારણ ઉચ્ચાટનાદિ) અભિચારકર્મ તથા મહાજ્વ-
રાદિ રોગ અને એવોજ અન્ય કોઈ પણ ઉપદ્રવ,
આ સર્વ તત્કાળજ અવશ્ય નાશ પામેછે એમાં કાંઈ
સંશય નથી. ॥ ૨૬-૨૭ ॥

દશાવૃત્ત્યા પ્રતિદિનમસ્યામીષ્ટં સુખં ભવેત્ ।
ગૃહિભિસ્ત્યાગિભિશ્ચાપિ પઠનીયમિદં તતઃ ॥ ૨૮ ॥

પ્રતિદિન (સંધ્યા અને ભગવત્પૂજન કરી રહ્યા
પછી ભગવત્સન્નિધિમાંજ) આ સ્તોત્રનો દશાવૃ-
ત્તિથી- દશ વાર પાઠ કરવાથી (પાઠ કર્તાને)
અભીષ્ટ સુખ પ્રાપ્ત થાયછે. તે માટે યથેચ્છ સુખની
ઈચ્છા રાખનારા ગૃહિ તથા ત્યાગિ સર્વ હરિજનોએ
આ સ્તોત્ર અવશ્ય પાઠ કરવાને યોગ્ય છે. ॥ ૨૮ ॥

इति श्रीशतानन्दमुनिविरचितं श्रीजनमङ्गलाख्यं
श्रीह्र्यष्टोत्तरशतनामस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

श्रीजनमङ्गलनामावली ।

१ ॐ श्रीकृष्णाय नमः	१८ कालीभैरवाद्यतिभीष-
२ ॐ श्रीवासुदेवाय नमः	णाय नमः
३ नरनारायणाय नमः	१९ जितेन्द्रियाय नमः
४ प्रभवे नमः	२० जिताहाराय नमः
५ भक्तिधर्मात्मजाय नमः	२१ तीव्रवैराग्याय नमः
६ अजन्मने नमः	२२ भास्तिकाय नमः
७ कृष्णाय नमः	२३ योगेश्वराय नमः
८ नारायणाय नमः	२४ योगकलाप्रवृत्तये नमः
९ हरये नमः	२५ अतिधैर्यवते नमः
१० हरिकृष्णाय नमः	२६ ज्ञानिने नमः
११ घनश्यामाय नमः	२७ परमहंसाय नमः
१२ धार्मिकाय नमः	२८ तीर्थकृते नमः
१३ भक्तिनन्दनाय नमः	२९ तैर्थिकार्चिताय नमः
१४ बृहद्गतधराय नमः	३० क्षमानिधये नमः
१५ शुद्धाय नमः	३१ सदोच्छिद्राय नमः
१६ राधाकृष्णेष्टदैवताय नमः	३२ ध्याननिष्ठाय नमः
१७ महत्सुतप्रियाय नमः	३३ तपःप्रियाय नमः

- ३४ सिद्धेश्वराय नमः ५३ सद्यःसमाधिस्थितिकार-
 ३५ स्वतन्त्राय नमः काय नमः
 ३६ ब्रह्मविद्याप्रवर्तकाय नमः ५४ कृष्णार्चास्थापनकराय
 ३७ पाषण्डोच्छेदनपटवे नमः नमः
 ३८ स्वस्वरूपाचलस्थितये नमः ५५ कौलद्विषे नमः
 ३९ प्रशान्तमूर्त्तये नमः ५६ कलितारकाय नमः
 ४० निर्दोषाय नमः ५७ प्रकाशरूपाय नमः
 ४१ असुरगुर्वादिमोहनाय नमः ५८ निर्दम्भाय नमः
 ४२ अतिकारुण्यनयनाय नमः ५९ सर्वजीवहितावहाय नमः
 ४३ उद्धवाध्वप्रवर्तकाय नमः ६० भक्तिसम्पोषकाय नमः
 ४४ महाव्रताय नमः ६१ वाग्मिने नमः
 ४५ साधुशीलाय नमः ६२ चतुर्बर्गफलप्रदाय नमः
 ४६ साधुविप्रप्रपूजकाय नमः ६३ निर्मत्सराय नमः
 ४७ अहिंसयज्ञप्रस्तोत्रे नमः ६४ भक्तवर्मणे नमः
 ४८ साकारब्रह्मवर्णनाय नमः ६५ बुद्धिदात्रे नमः
 ४९ स्वामिनारायणाय नमः ६६ अतिपावनाय नमः
 ५० स्वामिने नमः ६७ अबुद्धिहते नमः
 ५१ कालदोषनिवारकाय नमः ६८ ब्रह्मधामदर्शकाय नमः
 ५२ सञ्छास्त्रव्यसनाय नमः ६९ अपराजिताय नमः

- ७० आसमुद्रान्तसत्कीर्त्तये ८६ निरहङ्गतये नमः
 नमः ८७ भद्रोहाय नमः
 ७१ श्रितसंसृतिमोचनाय ८८ ऋजवे नमः
 नमः ८९ सर्वोपकाराय नमः
 ७२ उदाराय नमः ९० नियामकाय नमः
 ७३ सहजानन्दाय नमः ९१ उपशमस्थितये नमः
 ७४ साध्वीधर्मप्रवर्त्तकाय नमः ९२ विनयवते नमः
 ७५ कन्दर्पदर्पदलनाय नमः ९३ गुरवे नमः
 ७६ वैष्णवक्रतुकारकाय नमः ९४ अजातवैरिणे नमः
 ७७ पञ्चायतनसन्मानाय नमः ९५ निर्लोभाय नमः
 ७८ नैष्ठिकव्रतपोषकाय नमः ९६ महापुरुषाय नमः
 ७९ प्रगल्भाय नमः ९७ आत्मदाय नमः
 ८० निःस्पृहाय नमः ९८ अखण्डितार्थमर्यादाय
 ८१ सत्यप्रतिज्ञाय नमः नमः
 ८२ भक्तवत्सलाय नमः ९९ व्याससिद्धान्तबोधकाय
 ८३ अरोषणाय नमः नमः
 ८४ दीर्घदर्शिने नमः १०० मनोनिग्रहयुक्तिज्ञाय
 ८५ षड्भूमिजयक्षमाय नमः नमः

१०२

जनमङ्गलनामावली ।

१०१ यमदूतविमोचकाय १०६ सदाचारप्रियतराय

नमः

नमः

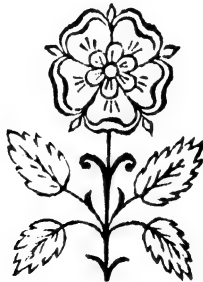
१०२ पूर्णकामाय नमः १०७ पुण्यश्रवणकीर्तनाय

१०३ सत्यवादिने नमः नमः

१०४ गुणग्राहिणे नमः १०८ सर्वमङ्गलसद्रूपनाना-

१०५ गतस्मयाय नमः गुणविचेष्टिताय नमः

इति श्रीजनमङ्गलनामावली समाप्ता ॥

શ્રીહરિર્જયતિ ।

શ્રીહરિપ્રાર્થના ।

શ્રીનિત્યાનંદમુનિકૃતા ।

સકલભક્તજનાન્ સુખયજ્ઞયં જયતિ નેત્રપથે મમ ધર્મજઃ ।

સુરભિચન્દનપુષ્પસમર્ચિતોનિજજનૈર્ધૃતસૂક્ષ્મસિતાંશુકઃ ૧

પોતાના ભક્તજનોએ સુગંધિમાન ચંદન પુષ્પાદિકથી પૂજેલા, સૂક્ષ્મ શ્વેત વસ્ત્રોને ધારણ કરનારા, સમગ્ર ભક્તજનોને સુખ આપનારા, આ-મારા હૃદયકમળમાં રહેલા એવા ધર્મપુત્ર શ્રીહરિ, મારી દૃષ્ટિ આગળ સર્વોત્કર્ષપણે વર્તેછે. ॥ ૧ ॥

અહમહો ! ભગવંસ્તવ સત્પતે ! સતતસક્લમતોઽસ્મિ બૃહત્પુરે ।

પરમનિર્ઘૃતિમાપિત એવ તે નનુ કરોમિ યથામતિ સેવનમ્ ૨

હે સત્પતે ! હે ભગવન્ ! હું (નિત્યાનંદમુનિ) તમારો સર્વદા સમાગમ થયો તેથી અક્ષરધામમાંજ રહ્યો છું એમ માનું છું. તમોએ પરમ સુખને પમાડ્યો સતો તમારી યથામતિ સેવા કરું છું તે બહુ આશ્ચર્યની વાત છે. ॥ ૨ ॥

ત્વં સાક્ષાત્પુરુષોત્તમોઽસિ પરમં બ્રહ્માક્ષરાત્માઽક્ષરઃ
 શ્રીકૃષ્ણો હરિકૃષ્ણ આદિપુરુષો ધર્માત્મજ ! શ્રીહરે ! ।
 હે નારાયણ ! વાસુદેવ ! પરમાનન્દ ! પ્રભો ! સત્પતે !
 માયાધીશ ! બૃહત્પુરસ્થ ! નૃતનો ! શ્રીસ્વામિનારાયણ ! ૩

હે ધર્માત્મજ ! હે શ્રીહરે ! હે નારાયણ ! હે
 વાસુદેવ ! હે પરમાનન્દ ! હે પ્રભો ! હે સત્પતે ! હે
 માયાધીશ ! હે બૃહત્પુરસ્થ ! હે નૃતનો ! હે સ્વામિ-
 નારાયણ ! જે અક્ષરાત્મા, અક્ષર, (અચ્યુત) પરં-
 બ્રહ્મ, અનાદિ શ્રીકૃષ્ણનામા આદિપુરુષ છે તે હાલ
 તમો હરિકૃષ્ણનામે પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ છો. ॥ ૩ ॥

હે ભક્તપ્રિય ! ભક્તિનન્દન ! વિભો ! ધર્મસ્થધર્મપ્રિય !
 પ્રાણેશાગણિતાણ્ડકોટિપરમાધાર ! સ્વતન્ત્રેશ્વર ! ।
 જીવેશાક્ષરકાલસંનિયમન ! જ્યોતિઃસ્થદિવ્યાકૃતે !
 શ્રીરાધાદિકશક્તિસેવિતપદઃ સ્વામી ત્વમેવાસિ મે ॥૪॥

હે ભક્તપ્રિય ! હે ભક્તિનંદન ! હે વિભો ! (વ્યાપક)
 હે ધર્મસ્થધર્મપ્રિય ! (ધર્મનિષ્ઠજનો અને ધર્મ જેને
 પ્રિય છે) હે પ્રાણેશ ! હે અગણિતાંડકોટિપરમાધાર !
 (અગણિત બ્રહ્માંડની કોટીઓના પરમ આશ્રયરૂપ)

હે સ્વતંત્ર ! હે ઈશ્વર ! હે જીવેશાક્ષરકાળસંનિયમન !
(જીવ, ઈશ્વર, અક્ષર અને કાળના નિયંતા) હે
જ્યોતિઃસ્થદિવ્યાકૃતે ! (અક્ષરાત્મ તેજમાં રહેલી
દિવ્ય મૂર્તિ જેની છે) લક્ષ્મી રાધા આદિક શક્તિઓએ
સેવ્યા છે ચરણકમળ જેમનાં એવા તમેજ મારા
એક સ્વામી છો. ॥ ૪ ॥

દિવ્યાલક્ષ્મિદિવ્યહેતિવિલસદિવ્યાક્ષરાગાર્ચિતો
બ્રહ્માણ્ડૌઘભવાવનાભવમહાલીલસ્વમીશેશ્વરઃ ।
ત્વં કસ્યાણમયૈર્મહાગુણગણૈઃ સંસેવ્યસે નિત્યદા
સ ત્વં નિર્ગુણ એવ માયિકગુણૈર્હીનત્વતો વર્ણ્યસે ॥ ૫ ॥

દિવ્ય-ચૈતન્યમય અલંકારો જેમણે ધાર્યા છે, દિવ્ય
આયુધો જેમણે ધાર્યા છે, શોભાયમાન દિવ્ય અંગ-
રાગથી ચર્ચાએલા, બ્રહ્માંડસમૂહોની ઉત્પત્તિ સ્થિતિ
અને પ્રલયરૂપ મહાલીલા જેની છે એવા તમે ઈશ્વરના
પણુ ઈશ્વર છો. જે તમો કલ્યાણમય કારુણ્ય, સૌંદર્ય,
વાત્સલ્ય, ઔદાર્યાદિક મહાગુણગણોએ નિરંતર સેવા-
એલા છો તે તમો માયિક ગુણોએ રહિત હોવાથી
શાસ્ત્રમાં નિર્ગુણપણે વર્ણવેલા છો અર્થાત્ દિવ્ય
ગુણોએ સહિત હોવાથી સગુણપણે અને માયિક ગુણોએ

રહિત હોવાથી નિર્ગુણપણે શાસ્ત્રોમાં નિરૂપણ કહેવા
છો. ॥ ૫ ॥

ત્વં વૈ કારણકારણં સ્વજનતાવાત્સલ્યવારાંનિધિ-
ભક્તૈકાશ્રય ! ભક્તજીવનતનો ! ભક્તૈકસર્વસ્વ ! મોઃ ! ।
ભક્તેચ્છાપરિપૂરકોઽસિ સકલૈશ્વર્યાભિજુષ્ટઃ સદા
સમ્પ્રાપ્તે શરણં શરણ્ય ! મયિ સુપ્રીતઃ સદા ત્વં ભવ ॥ ૬ ॥

પોતાના ભક્તજનો ઉપર જે વાત્સલ્ય (નિષ્કારણ
અપાર કૃપા) તેના નિધિરૂપ, સર્વ કારણના કારણ,
સદા સમગ્ર અશ્વર્યે યુક્ત એવા તમેજ એક ભક્તોની
ધૃતિને પરિપૂર્ણ કરનારા છો. હે ભક્તૈકાશ્રય ! હે
ભક્તજીવનતનો ! (ભક્તોના જીવનરૂપ દિવ્ય મૂર્તિ
જેની છે) હે ભક્તૈકસર્વસ્વ ! (ભક્તોના મૂળ ધનરૂપ)
હે શરણ્ય ! (શરણાગતરક્ષક) તમારા શરણને પામેલો
હું તે મારા ઉપર સદા અત્યંત પ્રસન્ન થાઓ. ॥ ૬ ॥

ત્વં હ્યેવાસ્યલિલાવતારદ્વદજઃ સ્વાતઙ્ગ્યતઃ સર્વદા
ધર્મસ્થાપનસાધુરક્ષણધરાભારાપનુલ્યૈ મુદ્ધુઃ ।
સ ત્વં સામ્પ્રતમત્ર વાઙ્મકુલે સ્વૈશ્વર્યજુષ્ટઃ સ્વયં
જાતોઽસિ સ્વપદોપપન્નજનતાસૌખ્યાતિરેકપ્રદઃ ॥ ૭ ॥

સર્વદા-યુગયુગમાં ધર્મસ્થાપન, સાધુરક્ષણ અને પૃથ્વીનો ભાર ઉતારવા માટે વારંવાર તમોજ અન્મમાં છતાં પણ સ્વતંત્રતાથી (બીજાઓની પેઠે કર્મધીનપણે નહિ) સમગ્ર અવતારોને ધારણ કરો છો. એવા જે તમો તે આ લોકમાં વર્તમાન કાળમાં સારવજ્ઞાતીય ગ્રાહ્યણ કુળમાં પોતાનાં ઐશ્વર્ય સહિતજ સ્વયં પ્રકટ થઇને પોતાના ચરણ શરણને પામેલા જનસમૂહોને અતિશયિત સુખ આપવા માટે તત્પર થયા છો. ॥ ૭ ॥

एतस्मिंस्त्ववतार एव भवता यत्त्वन्न देदीयते
सौख्यं भूरि च लालनं स्वकनृणां चेक्रीयते यादृशम् ।
नैतादृक् कचन स्वजन्मनि कृतं तस्मादियं ते कृपा
शक्या नोपमितुं महापुरुष ! वै केनापि केनाप्यहो ! ॥८॥

અવતારી એવા જે તમો, આ અવતારમાં આ લોકમાં જેવું અતિશય સુખ આપો છો અને પોતાના ભક્તજનોને જેવા અતિશય લાડ લડાવો છો તેવું તો કોઈપણ તમારા અવતારમાં તમોએ કર્યું નથી માટે હે મહાપુરુષ ! આવી તમારી નિરૂપાધિ કૃપા અતુર્ભુખ ગ્રહાથી પણ દેવમનુષ્યદિક કોઈની સાથે પણ અહો !

ઉપમા કરી શકાય તેવી નથી માટે તમો તો તમોજી
છો એટલે અદ્વિતીય છો. ॥ ૮ ॥

કારુણ્યં તવ સામ્પ્રતં ભવતિ યજ્ઞક્ષેપુ તત્કર્હિષિત્
માતું નૈવ હિ શક્યમસ્તિ કરુણ ! પ્રીતો ભવાતો મયિ ।
સ્વીયબ્રહ્મપુરસ્થદિવ્યવિભવૈર્જુષ્ટોઽપિ સિદ્ધિવ્રજૈ-
રલ્પપ્રાણિસમર્પિતં ફલદલાદ્યાદસ્ય ઇષા કૃપા ॥ ૯ ॥

હે હરે ! તમારી હાલમાં ભક્તો ઉપર જે કૃપા છે
તે કૃપાનો આરેય પણ માપ થઈ શકતો નથી માટે
મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. કઈ કૃપા તો અક્ષરધામમાં
રહેલા પોતાના દિવ્ય વૈભવો અને સિદ્ધિઓના સમૂ-
હોએ પણ સેવેલા એવા તમો છો તથાપિ આ લોકમાં
અદ્ય પ્રાણીઓએ અર્પણ કરેલા અદ્ય ક્ષણપત્રાદિકને
ચહણ કરો છો, આ તમારી મોટી કૃપા છે. ॥ ૯ ॥

શ્રીરાધાદિકદિવ્યશક્તિનિકરૈર્દિવ્યૈર્મહાપાર્ષદૈ-
નિત્યં સેવિતપત્કજોઽન્ન ચ મહારાજાધિરાજાર્ચિતઃ ।

સેવામલ્પનૃણામપિ ક્ષિતિતલે પ્રીત્યાઽઽદદદ્રાજસે
તત્ત્વય્યેવ હિ શોભનં નરસખે કારુણ્યવારાંનિધૌ ॥ ૧૦ ॥

અક્ષરધામમાં લક્ષ્મી રાધા આદિક દિવ્યશક્તિઓના
સમૂહો અને દિવ્ય મહાપાર્ષદોએ નિરંતર સેવ્યાં છે

ચરણકમલ જેમનાં એવા અને આ લોકમાં પણ
મહારાજધિરાજઓએ મહા ઉપચારથી પૂજેલા એવા
પણ તમો ભુતળમાં અદ્યમનુષ્યોની પણ સેવાને પ્રીતિ-
થી જે તમો સ્વીકાર કરો છો તે એકાંતિક ભક્તના
સખા૩૫ દયાનિધિ તમારે વિષેજ શોભારૂપ છે ॥ ૧૦ ॥

पूर्व स्वावतरैरनेकदितिजवातास्त्वया नाशिता-
स्तेभ्योऽपि प्रबलाः सुरासुरतैः शक्या न जेतुं क्वचित् ।
कामाद्यान्तरशत्रवस्त इह हि स्वानां समुन्मूलिता-
स्तेनास्मिन्नवतार एव विततो भूरि प्रतापोऽस्ति ते ॥ ११

પૂર્વે તમોએ વરાહાદિક અનેક અવતારો ધારણ
કરીને અનેક અસુરસમૂહોનો નાશ કર્યો છે, તે અસુ-
રોથી પણ અધિક બળવાળા અને સુરાસુરથી ક્યારેય
પણ ન જીતી શકાય એવા પોતાના જનોના તે કામ
ક્રોધાદિ અંતઃશત્રુઓનો આ અવતારમાંજ સમૂહો
નાશ કર્યો છે, આ હેતુથી બીજા અવતારોની અપે-
ક્ષાએ આ અવતારમાં તમારો બહુ પ્રતાપ અતિ
વિસ્તારને પામ્યો છે. ॥ ૧૧ ॥

कामार्त्तस्य यथेष्टयोषिति मनः स्तेनस्य चौर्ये यथा
नित्यं स्वव्यसने यथा व्यसनिनः क्रुद्धस्य च द्वेषिणि ।

સાધ્વ્યાઃ સ્વામિનિ ચાતકસ્ય મુદિરે રૂપે પતન્નસ્ય વા
સક્તં મેઽસ્તુ તથા ત્વદીયચરણે શ્રીભક્તિધર્માત્મજ ! ॥૧૨॥

કામાતુર પુરૂષનું મન જેમ પોતાને પ્રિય સ્ત્રીમાં
આસક્ત રહેછે, ચોર પુરૂષનું મન જેમ ચોરી
કરવામાં આસક્ત રહેછે, વ્યસની પુરૂષનું મન જેમ
નિરંતર પોતાના વ્યસનમાં આસક્ત રહેછે, પતિવ્રતા
સ્ત્રીનું મન જેમ પોતાના પતિમાં આસક્ત રહેછે,
આતકનું મન જેમ મેઘમાં આસક્ત રહેછે, પતંગીયાનું
મન જેમ રૂપવિષયમાં આસક્ત રહેછે તેમ હે ભક્તિ-
ધર્માત્મજ ! મારું મન તમારા ચરણકમળમાં આસક્ત
રહો. ॥ ૧૨ ॥

રોગાત્તોઽતિભયઃ ક્ષુધાતુરપુમાન્ સ્નેહાતુરશ્વાપિ વા
યદ્વદૈન્યમુપૈતિ માનરહિતસ્તદ્વન્મદીયં મનઃ ।

દૈન્યં યાતુ નિરન્તરં ત્વયિ હરે ! સત્સુ ત્વદીયેષ્વપિ
ક્ષિપ્રં માનવિહીનમિત્યભિમતં ત્વત્તોઽસ્તિ મન્નાથ ! મે ૧૩

રોગાતુર, ભયાતુર, ક્ષુધાતુર અને સ્નેહાતુર એવા
પુરૂષો માનનો ત્યાગ કરીને જેમ દીનપણને પામેછે
તેમ હે હરે ! મારું મન તમારે વિષે નિરંતર દીન-
પણને પામો અને તમારા સાધુને વિષે પણ તત્કાળ

માનરહિત થઇને દીનપણાને પામો. હે મન્નાથ ! તમારી પાસેથી આટલીજ મારી પ્રાર્થના છે તે તમો આપો. ॥ ૧૩ ॥

ત્વદ્રૂપસ્ય સુનિશ્ચયો મનસિ મે સર્વોત્તમઃ સ્યાત્સદા
ત્વત્સૌહ્યેન સુખી ભવેયમનિશં નૈવેતરેણ ક્વચિત્ ।
ત્વન્નિન્નાકૃતયશ્ચ સન્તતિતરાં તુચ્છાઃ કૃતા માયયા
યાચે ત્વામિતિ સન્તતં કૃત્તનતિસ્તદેહિ મે શ્રીહરે ! ॥૧૪॥

હે શ્રીહરે ! મારા અંતઃકરણમાં સદાકાળ તમારા સ્વરૂપનો સર્વોત્તમ (નિર્વિકલ્પ) નિશ્ચય થાય, નિરંતર તમારી સેવાથી પ્રાપ્ત થએલા સુખથીજ સુખી થઉં, માયિક વિષયસુખથી ક્યારેય પણ સુખી ન થઉં, કેમકે તમારા શિવાય બીજી જે જે આકૃતિઓ છે તે માયાકૃત છે માટે તે મને અતિશય તુચ્છ થઇ જાય, સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરીને આટલું તમારી પાસે નિરંતર હું માગું છું તે મને તમો આપો. ॥ ૧૪ ॥

ત્વદ્વેકાન્તિકમક્તિરસ્વવિચલા માહાત્મ્યયુગ્ધર્મજે
પ્રત્યૂહાન્મદનાથધર્મકુલતસ્તન્નાવનં મે કુરુ ।
જ્ઞાનાદૌ ચ દ્વિત્થિતિં વૃષકુલે તસ્યાં સહાયે પરે
યાચે ત્વામિતિ સન્તતં કૃત્તનતિસ્તદેહિ મે શ્રીહરે ! ॥૧૫॥

હે શ્રીહરે ! ધર્મપુત્ર તમારે વિષે માહાત્મ્યજ્ઞાને સહિત નિશ્ચળ એવી એકાંતિકલક્તિ થાય, તે લક્તિ કરવામાં અનેક પ્રકારના અંતરાય કરનારા કામ ક્રોધાદિક અધર્મકુળથી માંડે રક્ષણ કરો અને લક્તિમાં સહાય કરનારા સર્વોત્તમ જ્ઞાનાદિ ધર્મકુળમાં દૃઢ સ્થિતિ થાય. સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરીને નિરંતર આટલું તમારી પાસે હું માગું છું તે મને તમો આપો. ॥ ૧૫ ॥

પ્રેષ્ટાનાં તવ સક્લમોઽસ્ત્વનુદિનં હ્યેકાન્તિકાનાં સતાં
શુષ્કજ્ઞાન્યુપધર્મિકૌલમતિનાં સક્લો ન મે સ્યાત્કચિત્ ।
મક્તત્વે ક્વ ચ દોષલેશ ઇહ તે નૈવાવશિષ્યેત મે
યાચે ત્વામિતિ સન્તતં કૃતનતિસ્તદેહિ મે શ્રીહરે ! ॥૧૬॥

હે શ્રીહરે ! તમને પ્રિય એવા એકાંતિક સત્પુરુષોનો સમાગમ મને પ્રતિદિન રહો, પણ ક્યારેય પણ શુષ્કજ્ઞાની, પાખંડી અને કાળમાર્ગમાં રહેલા મનુષ્યોનો સમાગમ ન થાય, મને આ લોકમાં તમારા લક્તિપણમાં ક્યારેય પણ લેશમાત્ર પણ દોષ રહે નહિ, સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરીને નિરંતર આટલું તમારી પાસે હું માગું છું તે મને તમો આપો. ॥ ૧૬ ॥

દ્રોહસ્તે તવ સેવિનાં ચ મહતાં ન સ્યાદ્દુઃખાઽપિ ક્વચિ-
ત્તિષ્ઠૈશ્વ ચ વાસનાઽન્યવિષયા ત્વત્સેવનાન્મે હૃદિ ।
કુર્યાં દાસ્યમહં તવાન્તિકગતો નિત્યં સતાં વાઙ્મિતં
યાચે ત્વામિતિ સન્તતં કૃતનતિસ્તદેહિ મે શ્રીહરે ! ॥૧૭॥

હે શ્રીહરે ! તમારો અને તમારી સેવા કરનારા
મહાપુરુષોનો દ્રોહ મનથી પણ ક્યારેયપણ ન થાય,
તમારી સેવાનો ત્યાગ કરીને અન્ય માયિક વિષયોને
સેવવારૂપ વાસના મારા હૃદયમાં ન રહે અને સત્પુરુષો-
એ નિત્ય ઇચ્છેલું તમારું દાસપણું તમારી સમીપે
રહિને કરું, સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરીને નિરંતર આટલું
તમારી પાસે હું માગું છું તે મને તમો આપો. ॥ ૧૭ ॥

દેહે દૈહિક આત્મતા ચ મમતા ન સ્યાદિહ ક્વાપિ મે
સા તુ સ્યાશ્વયિ ભક્તિધર્મતનયે ત્વન્નક્તિનિષ્ઠેષુ ચ ।
સ્નેહઃ સ્યાદધિકોઽક્ષરે વિલસતિ બ્રહ્માત્મનો મે ત્વયિ
યાચે ત્વામિતિ સન્તતં કૃતનતિસ્તદેહિ મે શ્રીહરે ! ॥૧૮॥

હે શ્રીહરે ! આ લોકમાં મને ક્યારેયપણ દેહમાં
અહંબુદ્ધિ અને દેહ સંબન્ધિ પદાર્થોમાં મમત્વબુદ્ધિ
ન થાય, જો તે બંને થાય તો ભક્તિધર્મના પુત્ર એવા

તમારે વિષે આત્મબુદ્ધિ અને તમારા એકાંતિક ભક્તોને વિષે મમત્વબુદ્ધિ થાય અને બ્રહ્મરૂપ એવો હું તે મને અક્ષરધામમાં વિરાજમાન એવા તમારે વિષે અધિક સ્નેહ થાય, સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરીને નિરંતર આટલું તમારી પાસે હું માગું છું તે મને તમો આપો. ॥ ૧૮ ॥

વિશ્વાસસ્તવ વાચિ મેઽસ્તુ કુહચિત્સ્યાન્નાસ્તિકત્વં ન મે
સહ્સ્રમાણ્યલિલાનિ સન્તુ મયિ તાન્યુક્તાનિ યાનિ ત્વયા ।
ન સ્યાન્મે ક્વચિદાસુરત્વમવ માં તદ્દેતુલોભાદિતો
યાચે ત્વામિતિ સન્તતં કૃતનતિસ્તદેહિ મે શ્રીહરે ! ॥ ૧૯ ॥

હે શ્રીહરે ! મને તમારા વચનમાં દૃઢ વિશ્વાસ રહો. ક્યારેય પણ મને નાસ્તિકભાવ ન આવો, તમોએ સાધુઓનાં જે લક્ષણો કહ્યાં છે તે સર્વે પણ મારે વિષે આવે, મને ક્યારેય પણ અસુરપણું ન થાય, અસુરપણામાં કારણરૂપ લોભાદિક દોષથી મારું રક્ષણ કરો એટલે લોભાદિક જે પ્રકારે મને અસુર ન કરે તે પ્રકારે મારું રક્ષણ કરો, સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરીને નિરંતર આટલું તમારી પાસે હું માગું છું તે મને તમો આપો. ॥ ૧૯ ॥

યત્કાર્યેષુ રુચિર્યથા તવ તથૈવ સ્યાદ્રુચિસ્તેષુ મે
કારુણ્યં હૃદિ વર્તતાં મમ વિભો ! સર્વેષુ દેહિષ્વપિ ।
મક્તામીષ્ટદ ! રક્ષણં કુરુ સદા મોહાત્પ્રમાદાન્ન મે
યાચે ત્વામિતિ સન્તતં કૃતનતિસ્તદેહિ મે શ્રીહરે ! ॥૨૦॥

હે શ્રીહરે ! જે કરવા યોગ્ય કાર્યમાં જેવી રીતે
તમારી રૂચિ હોય તે કાર્યમાં મને તેવીજ રીતે રૂચિ
થાય. હે વિભો ! મારા હૃદયમાં સર્વ કોઈ પ્રાણીઓ
ઉપર કૃષ્ણા વર્તે, હે ભક્તામીષ્ટદ ! મોહ અને
પ્રમાદથી માંડે સદા રક્ષણ કરો, સાષ્ટાંગ પ્રણામ
કરીને નિરંતર આટલું તમારી પાસે હું માગું છું તે મને
તમો આપો. ॥ ૨૦ ॥

નિત્યં ત્વદ્વપુરીક્ષણે મમ હૃદૌ સ્યાતાં ચ સક્ષીર્ત્તને
વાણી તે યશસાં કથાશ્રુતિપરૌ કર્ણૌ મનશ્ચ સ્મૃતૌ ।
સેવાયાં તવ તે સતાં ચ નિરતૌ હસ્તૌ ત્વદીયસ્ય મે
યાચે ત્વામિતિ સન્તતં કૃતનતિસ્તદેહિ મે શ્રીહરે ! ॥૨૧॥

હે શ્રીહરે ! મારી દૃષ્ટિ નિરંતર તમારી ભૂતિનાં
દર્શન કરવામાંજ રહો, મારી વાણી તમારાં યશ
કહેવામાં રહો, મારા કર્ણ તમારી કથા સાંભળવામાં
રહો, માંડે મન તમારું સ્મરણ કરવામાં રહો, તમારો

દાસ એવો હું તે મારા હાથ તમો અને તમારા
 સાધુઓની સેવા કરવામાં તત્પર રહો, સાષ્ટાંગ પ્રણામ
 કરીને નિરંતર આટલું તમારી પાસે હું માગું છું તે મને
 તમો આપો. ॥ ૨૧ ॥

इति श्रीनिल्यानन्दमुनिकृता श्रीहरिप्रार्थना समाप्ता ॥

શ્રીદશાવતારધારિણે નમઃ ।

સઙ્કટહર-દશાવતારસ્તોત્રમ્ ।

અભયરાજકૃતમ્ ।

માત્સ્યં રૂપમલૌકિકં ભુવિ દધત્કલ્પાન્તકાલે નૃપં
સાકં ભૂતરણૌ મહર્ષિભિરપાત્સત્યવ્રતં તોયગઃ ।
તસ્યે મત્સ્યપુરાણમાહ ચ હયગ્રીવં નિહત્યાસુરં
ધાત્રેઽદાન્નિગમાંશ્ચ યઃ સ હરતાત્કટં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૧ ॥

જે શ્રીહરિ, પૃથ્વી ઉપર પ્રલયકાળ સમયે આશ્ચર્ય
જનક હોવાથી અલૌકિક એવા મત્સ્યસંબન્ધિ રૂપને
ધારણ કરીને એકાર્ણવ જળમાં રહીને પૃથ્વીરૂપી નાવિમાં
એસાડીને સમર્પિએ સહિત સત્યવ્રત નામના રાજાનું
રક્ષણ કરતા હવા અને તે રાજાને મત્સ્યપુરાણ કહેતા
હવા અને હયગ્રીવ નામના દૈત્યનો નાશ કરીને બ્રહ્માને
વેદ લાગી આપતા હવા. તે શ્રીહરિ માં સમગ્ર કષ્ટ
નિવારણ કરો. ॥ ૧ ॥

પીયૂષાય પયોનિધિં સ્વમહસા દેવાસુરાણામના-
ધારં ચોન્મથતાં તુ મન્દરગિરિં મજ્જન્તમમ્ભોનિધૌ ।

પૃષ્ઠે કૂર્મતનુર્દધાર સહસા કારુણ્યતો યો જગૌ
સદ્ધર્માશ્ચ મુનિભ્ય ણ્ણ હરતાત્કટ્થં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૨ ॥

જ્યારે સુરાસુરો અમૃતપ્રાપ્તિ માટે પોતાનાજ
સામર્થ્યથી ક્ષીરસમુદ્રને મથવા લાગ્યા ત્યારે સમુદ્રમાં
આધારે રહિત હોવાથી ડુબી જતા મંદરાચલને જે
શ્રીહરિ, કૂર્મરૂપ ધારણ કરીને અકસ્માત્ પૃથ્વભાગમાં
ધારણ કરતા હવા અને કંચણા કરીને નારદાદિ
મુનિઓને કૂર્મપુરાણરૂપે ભાગવતધર્મો કહેતા હવા.
તે શ્રીહરિ માંહે સમગ્ર કટ્થ નિવારણ કરો. ॥ ૨ ॥

મો વારાહતનૂ રસાતલગતાં ક્ષોર્ણી ક્ષણાદુદ્ધૌ
દૈતેયં ચ જઘાન સંયતિ હિરણ્યાક્ષં તનુસ્થાધ્વરઃ ।
ધર્માનાહ મુવેઽભવાય ચ નૃણાં યજ્ઞાન્ વિતત્યાલ્પિલાન્
કલ્પાદૌ પ્રતિવાસરં સ હરતાત્કટ્થં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૩ ॥

જે શ્રીહરિએ યજ્ઞમય એવી વારાહ તનુ ધારણ
કરીને રસાતળમાં ગએલી પૃથ્વીનો એક ક્ષણકાલ-
માંજ ઉદ્ધાર કર્યો હતો અને સંગ્રામમાં હિરણ્યાક્ષ
નામના દૈત્યનો નાશ કર્યો હતો તેમજ બ્રહ્માના આદિ
દિવસમાં સમગ્ર યજ્ઞનો વિસ્તાર કરીને મનુષ્યોના મોક્ષ

માટે પૃથ્વી પ્રત્યે વારાહપુરાણરૂપે ધર્મો કહ્યા હતા.
તે શ્રીહરિ માંડે સમથ કષ્ટ નિવારણ કરો. ॥ ૩ ॥

દૈત્યાનામધિપં હિરણ્યકશિપું હત્વા નૃસિંહાકૃતિઃ
પ્રહ્લાદં ચ તતોઽભિરક્ષ્ય પરમં ભક્તં નિજં નિર્જરાન્ ।

હન્દ્રાદીન્ સુરસન્નસૌખ્યમુદિતાંશ્ચક્રે ચ ઉગ્રેક્ષણો

ભક્તામીષ્ટફલપ્રદઃ સ હરતાત્કષ્ટં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૪ ॥

જે શ્રીહરિ, નૃસિંહરૂપ ધારણ કરીને ઉગ્ર નેત્ર કરીને
દૈત્યોના અધિપતિ હિરણ્યકશિપુનો હૃદયવિદારણપૂર્વક
નાશ કરીને પોતાના પરમ ભક્ત પ્રહ્લાદની હિરણ્યકશિપુ
થકી સર્વ પ્રકારે રક્ષા કરીને ઇન્દ્રાદિ દેવતાઓને
ફરીથી સ્વર્ગલોકનું સુખ પમાડીને હર્ષિત કરતા હવા.
ભક્તોને અભીષ્ટ ફળ આપનારા તે શ્રીહરિ માંડે સમથ
કષ્ટ નિવારણ કરો. ॥ ૪ ॥

યાચિત્વા ત્રિપદચ્છલેન ચ બલિં ત્રૈલોક્યમિન્દ્રાય ચઃ

પ્રાદાદ્વામનમૂર્ત્તિરસ્ય ચ પુનર્દૌવારિકત્વં સ્વયમ્ ।

ચક્રેઽથ ત્રિદિવ્યસ્થિતોઽપિ ચ મનોર્વૈવસ્વતસ્યાવનં

સુત્રામાવરજઃ સ મૈઽપહરતાત્કષ્ટં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૫ ॥

જે શ્રીહરિ, વામનરૂપે થઇને ત્રણ પગલાં પૃથ્વી
માગવાના મિપથી બલિરાજ થકી ત્રિલોકીની યાચના

કરી તે લઇને ઈન્દ્રને આપતા હવા અને પછી પોતે
તે બલિરાજનું દ્વારપાળકર્મ કરતા હવા ત્યારપછી
સ્વર્ગલોકમાં રહીને ઈન્દ્રના અનુજ થઇને વૈવસ્વત
મનુની રક્ષા કરતા હવા. તે શ્રીહરિ માંડે સમગ્ર
કષ્ટ નિવારણ કરો. ॥ ૫ ॥

ક્ષત્રં ઘોરતરં ચ કાપથગતં ત્રિઃસસકૃત્વશ્ચ યો
હત્વા સાન્વયકાર્ત્તવીર્યનૃપતિપ્રાણાપહૃદ્ધાર્ગવઃ ।
રામઃ પશ્યકરો ધરામરકરપ્રત્તાઽસમુદ્રક્ષિતિઃ
સિદ્ધર્ષિસ્તુતસચ્ચશાઃ સ હરતાત્કષ્ટં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૬ ॥

જે શ્રીહરિ, ભૃગુકુળમાં જન્મદશિના પુત્રરૂપે પ્રકટ
થઇને હસ્તમાં પરશુ ધારણ કરીને પુત્રોએ સહિત
સહસ્રાર્જુન રાજના પ્રાણનો નાશ કરીને તેને નિમિત્ત-
રૂપ કરીને ઉત્થંબલ અને કુમાર્ગમાં વર્તનારા ક્ષત્રિય-
કુળનો એકવિંશવાર નાશ કરતા હવા અને અધ્વર્યુ
આદિક બ્રાહ્મણોના હાથમાં સમુદ્રપર્યન્ત સમગ્ર પૃથ્વી
અર્પણ કરતા હવા. સિદ્ધ અને મહર્ષિઓએ ગાન
કરી છે સત્કીર્તિ જેમની એવા તે શ્રીહરિ માંડે
સમગ્ર કષ્ટ નિવારણ કરો. ॥ ૬ ॥

ધર્માત્મા પિતુરાજ્યા સદયિતાસૌમિત્રિરાસો વનં
 બદ્ધા સેતુમપાંનિધૌ સ્વમહસા લક્ષ્મ્યેશ્વરં સાન્વયમ્ ।
 યોષાહારિણમાશુ યો નિહતવાન્ ધર્મેણ સર્વાઃ પ્રજાઃ
 રામઃ સ્માવતિ પુત્રવત્સ હરતાત્કટં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૭ ॥

જે શ્રીહરિ, રામરૂપે પ્રકટ થઈને પોતે ધર્માત્મા
 હોવાથી પિતાની આજ્ઞાથી પોતાની દયિતા સીતા
 અને મિત્રાના પુત્ર લક્ષ્મણજીને સાથે લઈને વનમાં
 જતા હતા અને પોતાના પ્રતાપથી સમુદ્રમાં સેતુ
 બાંધીને સીતાનું હરણ કરનારા સપરિવાર રાવણનો
 નાશ કરતા હતા અને પ્રભુઓનું પોતાના પુત્રની પેઠે
 ધર્મથી પાલન કરતા હતા, તે શ્રીહરિ માટે સમગ્ર
 કષ્ટ નિવારણ કરો. ॥ ૭ ॥

કંસાદીનસુરાગ્નિહત્ય નૃપતીન્ભારાન્ભુવો ભૂરિશો
 ગોભૂસાધુધરામરામરવૃષાન્ પાતિ સ્મ યઃ સર્વતઃ ।
 લોકક્ષેમકરસ્વરૂપચરિતો વિઘ્નોઽવિદ્રાવણઃ
 શ્રીકૃષ્ણઃ સ યદૂત્તમોઽપહરતાત્કટં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૮ ॥

જે શ્રીહરિ, યદુકુળમાં શ્રેષ્ઠ શ્રીકૃષ્ણનામે પ્રકટ
 થઈને પૃથ્વીના ભારરૂપ અનેક અસુરો અને દૈત્યના

અંશરૂપ રાજાઓનો નાશ કરીને ગાયો, પૃથ્વી, સાધુઓ, ભૂદેવો, દેવો અને ધર્મનું સર્વ પ્રકારે રક્ષણ કરતા હવા. જેનાં ગોવર્ધનોદ્ધારણાદિક ચરિત્રો અને મનોહર મૂર્તિ લોકોનાં પરમ કલ્યાણ કરનારાં છે એવા અને પોતાના આશ્રિત જનોના વિદ્વોના ઓધને નિવૃત્ત કરનારા એવા તે શ્રીહરિ માંડે સમગ્ર કષ્ટ નિવારણ કરો. ॥ ૮ ॥

શ્રીબુદ્ધોઽસુરબુદ્ધિમોહચરિતઃ સદ્ધર્મસંસ્થાપકઃ
પાષણ્ડાદવિતાત્મભક્તનિકરઃ કારુણ્યવારાંનિધિઃ ।
હિંસાહીનમલ્લપ્રવર્તનયશા યઃ શુદ્ધબુદ્ધિપ્રદઃ
સંસારાર્ણવતારકઃ સ હરતાત્કથં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૯ ॥

જે શ્રીહરિ, શોભાયમાન બુદ્ધાવતાર ધારણ કરીને દૈત્યોની મતિમાં મોહ થાય તેવાં ચરિત્ર કરીને અહિંસા આદિક સદાચારનું સ્થાપન કરતા હવા અને પાષંડ-થકી પોતાના ભક્તસમૂહોનું રક્ષણ કરતા હવા, કૃષ્ણના સાગરરૂપ, હિંસાવર્જિત યજ્ઞો પ્રવર્તાવવાથી જેની સત્કીર્તિ પ્રસરી છે, શુદ્ધ બુદ્ધિને આપનારા, સંસાર-સાગરમાંથી ઉદ્ધાર કરનારા એવા તે શ્રીહરિ માંડે સમગ્ર કષ્ટ નિવારણ કરો. ॥ ૯ ॥

આરુઢ્યાશ્વમમર્ત્યદત્તમવનૌ નિશ્ચિંશપાણિશ્ચરન્
કલ્કી પાપિનરાધિપાંશ્ચ बहुशो हत्वाऽवसाने कलेः ।
धर्मं स्थापयिता विशुद्धमखिलं यः स्वाङ्गसङ्गानिल-
स्पर्शोच्छिन्नकुबुद्धिरेष हरतात्કष्टં સમગ્રં હરિઃ ॥ ૧૦ ॥

જે શ્રીહરિ, કલ્પિયુગમાં અંતસમયે કલ્કરૂપ ધારણુ
કરીને દેવોએ આપેલા અશ્વ ઉપર વિરાજમાન થઈને
હાથમાં તરવાર લઈને પૃથ્વીમાં વિચરીને બહુ મ્લેચ્છ-
પ્રાય રાજાઓનો નાશ કરીને પોતાના અંગના સ્પર્શવાળા
વાયુના સ્પર્શથી લોકોની કુમતિનો નાશ કરીને વિશુદ્ધ
સમગ્ર વર્ણાશ્રમં ધર્મનું સ્થાપન કરશે. તે આ શ્રીહરિ
મારું સમગ્ર કષ્ટ નિવારણુ કરો. ॥ ૧૦ ॥

સ્તોત્રસ્ય શ્રવણાદ્દશાકૃતિધૃતઃ સ્યાન્નાસ્ય પાઠાન્ન મી-
સ્તોયાર્ત્તેર્નિરયાર્ત્તિતોઽસુરગણાઙ્ગાઘ્રાદિતો દુઃસ્થલાત્ ।
રાજમ્યશ્ચ કદધ્વતો રિપુગણાદજ્ઞાનતોઽથો કલે-
ર્દેહાન્તે સુગતિર્નૃણાં કરુણયા સ્યાદીનબન્ધોર્દેરેઃ ॥ ૧૧ ॥

મત્સ્યાદિ દશાકૃતિને ધારણુ કરનારા શ્રીહરિના
આ સ્તોત્રના શ્રવણુ પઠન કરવાથી જળસંબંધી પીડાનો
લય ન થાય, નરક દુઃખનો લય ન થાય, અસુરગણુનો

ભય ન થાય, વ્યાધાદિક હિંસક જંતુઓનો ભય ન થાય, દુર્ગમસ્થાનમાં જવા થકી ભય ન થાય, દુષ્ટ રાજાઓથકી ભય ન થાય, કુમાર્ગમનથી ભય ન થાય, શત્રુગણથી ભય ન થાય, અજ્ઞાનથકી ભય ન થાય, કલિયુગથી ભય ન થાય. (એવી રીતે મત્સ્યાદિ દશાવતારના અનુક્રમથી દશ ફળ જાણવાં) વળી દીનજનના એક નાથ એવા શ્રીહરિની કૃપાથી આ સ્તોત્રનું શ્રવણ પઠન કરનારા જનોને દેહને અંતે ભગવદ્દામની પ્રાપ્તિ થાય. ॥ ૧૧ ॥

સક્કટહર-દશાવતારસ્તોત્રં સમાપ્તમ્ ।

अथ प्रातःस्मरणम् ।

ब्राह्मे मुहूर्ते शयनं विहाय निजस्वरूपं
हृदि चिन्तयित्वा । स्नातं विशुद्धं प्रचुराभिरङ्गिः
श्रीनीलकण्ठं हृदि चिन्तयामि ॥ १ ॥

ग्राह्य मुहूर्तमां शयन त्यज्जने स्वस्वरूपं हृदयमां
ध्यान करीने अहु जणथी स्नान करीने शुद्ध थयेला
येवा श्रीनीलकण्ठवर्णिनुं हृ हृदयमां ध्यान करे धुं. ॥ १ ॥
श्वेतं च सूक्ष्मं परिधाय वासः सितं द्वितीयं वसनं वसित्वा ।
चतुष्कपीठाद्भुतमुत्तरन्तं श्रीनीलकण्ठं ॥ २ ॥

सूक्ष्म श्वेत वस्त्र पहरेरीने भीजुं श्वेत वस्त्र ओढीने
आजोठ उपरथी जलदी डेठे उतरता येवा श्री० ॥ २ ॥
आशूपविश्यामलनैजपीठे विधाय सन्नैष्ठिककर्म नित्यम् ।
नारायणं मालिकया स्मरन्तं श्रीनीलकण्ठं ॥ ३ ॥

पछी तुरत पोताना पवित्र आजोठ उपर येसीने
नैष्ठिकवर्णिजे करवा योग्य सन्ध्यादि नित्यकर्म करीने
मालिकाथी श्रीनारायणनुं स्मरण करता येवा श्री० ॥ ३ ॥
सुगन्धिना केसरचन्दनेन सन्मल्लिकाचम्पकपुष्पहारैः ।
सम्पूज्यमानं निजभक्तवयैः श्रीनीलकण्ठं ॥ ४ ॥

પોતાના એકાંતિક ભક્તોએ સુગંધિમાન્ કેસરચંદનથી
અને ઉત્તમ મોગરા ચંપાના પુષ્પહારોથી પૂજા કરેલા
એવા શ્રી૦ ॥ ૪ ॥

कर्णे दधानं कुसुमावतंसं शिरःपटे कौसुमशेखरालिम् ।
कण्ठे च नानाविधपुष्पहारान् श्रीनीलकण्ठं ॥ ५ ॥

કર્ણમાં પુષ્પના ગુચ્છ, પાદમાં પુષ્પના તોરાની
પંક્તિ અને કંઠમાં નાના પ્રકારના પુષ્પોના હારોને
ધારણ કરનારા એવા શ્રી૦ ॥ ૫ ॥

भक्ष्यैश्च भोज्यैः सह लेह्यचोष्यैर्दृष्ट्वा पुरो भोजनभाजनं च ।
पूरीमदन्तं च ससूपभक्तं श्रीनीलकण्ठं ॥ ६ ॥

પોતાની આગળ ભક્ષ્ય, ભોજ્ય, લેહ્ય અને ચોષ્યથી
ભરેલું ભોજનપાત્ર જોઈને તેમાંથી ફક્ત પુરી, ભાત
દાળને જમતા એવા શ્રી૦ ॥ ૬ ॥

भक्तैरनेकैर्मुनिमिर्गृहस्थैर्वृतं सभायां भगणैरिवेन्दुम् ।
सहासवक्त्राम्बुजचारुनेत्रं श्रीनीलकण्ठं ॥ ७ ॥

તારાગણથી વિંટાએલા ચન્દ્રમાની પેઠે અનેક મુનિ
ગૃહસ્થ ભક્તોથી સભામાં વિંટાએલા અને મંદહાસે
યુક્ત મુખકમળ જેનું છે અને કમળપત્ર સરખાં સુંદર
નેત્ર જેનાં છે એવા શ્રી૦ ॥ ૭ ॥

નિઃસીમકારુણ્યસુધામયેન વિલોકનેનાતિમુદા સ્વમક્તમ્ ।
 ચક્ષ્માઞ્જલિં દીનમવેક્ષમાણં શ્રીનીલકણ્ઠં ॥ ૮ ॥

પોતાની આગળ હાથ જોડીને ઉભા રહેલા પોતાના
 ભક્તને અતિ ઉત્સાહથી નિરવધિ કૃષ્ણામય અમૃતદૃષ્ટિ-
 થી જોતા એવા શ્રી ॥ ૮ ॥

પ્રાતઃ સરમિ હરિકૃષ્ણમુસ્તારવિન્દં ચિમ્બાધરં સ્મિત-
 સુધાહતવિશ્વતાપમ્ । કારુણ્યપૂર્ણનયનં શુભનાસિકાઘ્નં
 પુણ્ડ્રાઘ્યભાલમવતંસલસત્કપોલમ્ ॥ ૧ ॥

પ્રાતઃકાળમાં શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજના મુખારવિન્દ-
 દનું હું સ્મરણ કરું છું. જે મુખારવિન્દ, બિમ્બ (પાકું
 ઘીલોડું) સમાન રક્ત ઓછવાડું, મંદહાસરૂપી અમૃ-
 તથી સર્વભક્તોના ત્રિવિધ તાપને હરનારૂં, કૃષ્ણાથી
 ભરપુર નેત્રવાળું, સુંદર નાસિકાવાળું ઉર્ધ્વપુંડ્રથી
 શોભાયમાન લલાટવાળું અને ગુચ્છથી શોભાયમાન
 કપોલવાળું છે. ॥ ૧ ॥

પ્રાતઃ શ્રયે વૃષજનેર્મુજદગ્ધયુગ્મં સંસારસિન્ધુપતિતા-
 શ્રયણીયમેકમ્ । ભાજાનુલમ્બિતવરાભયદં મનોર્જ-
 સંસ્થાપકં સ્વસુતયોશ્ચ નિજાકૃતીનામ્ ॥ ૨ ॥

પ્રાતઃકાળમાં ધર્મપુત્ર શ્રીહરિના જે ભુજદંડનો હું
ધ્યાનમાં આશ્રય કરુંછું. જે ભુજદંડ, સંસારસાગરમાં
પડેલા પ્રાણિઓએ અવશ્ય આશ્રય કરવા યોગ્ય,
જનુપર્યંત લંબમાન, ભક્તોને વર અને અભય આપ-
નારા, મનોહર, પોતાના પુત્ર (અયોધ્યાપ્રસાદ રઘુ-
વીર)ને પોતાના આચાર્યપદમાં સ્થાપન કરનારા
અને મંદિરોમાં પોતાની લક્ષ્મીનારાયણાદિક મૂર્તિ-
ઓને સ્થાપન કરનારા છે. ॥ ૨ ॥

પ્રાતર્નમામિ હરિકૃષ્ણપદારવિન્દે તીર્થીકૃતાવનિતલે
હૃદયાવધાર્યે । વજ્રાક્કુશધ્વજયવામ્બરગોષ્પદોર્ધ્વરેખા-
ક્લિતે નલ્લવિધુક્ષતહૃદ્ગત્તાન્ધે ॥ ૩ ॥

પ્રાતઃકાળમાં શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજના ચરણા-
રવિંદને હું નમસ્કાર કરુંછું. જે ચરણારવિંદ, આ
અવનિતળને તીર્થરૂપ કરનાર અને વજ્ર, અંકુશ, ધ્વજ,
યવ, વ્યોમ, ગોપદ અને ઉર્ધ્વરેખા આદિક ચિહ્નોથી
ચિહ્નિત અને નખરૂપી ચંદ્રથી ભક્તજનના હૃદયમાં
રહેલા અજ્ઞાનરૂપ અંધકારને નાશ કરનાર માટેજ
હૃદયમાં ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે. ॥ ૩ ॥

પ્રાતઃ શિલાન્તહરિકૃષ્ણતનું ઘનામાં ધ્યાયમિ સજન-
સમાન્તરરાજમાનામ્ । સપ્રાન્તશેખરશિરઃપટમાદધાનાં
શ્રીવત્સકૌસ્તુભસિતામ્બરભૂષણાઢ્યામ્ ॥ ૪ ॥

પ્રાતઃકાળમાં શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિનું
નખશિખાપર્યંત હું ધ્યાન કરુંછું. જે મૂર્તિ, મેઘને
સમાન શ્યામ વર્ણવાળી, સંત હરિજનોની સલાના
મધ્યભાગમાં વિરાજમાન, પ્રાંતભાગમાં તોરાએ યુક્ત
શિરઃપટ (પાદ) ને ધારણ કરનારી અને શ્રીવત્સ,
કૌસ્તુભમણિ, શ્વેતવસ્ત્રો અને આભૂષણોને ધારણ
કરનારી છે. ॥ ૪ ॥

શ્રીરાધિકાકૃષ્ણાષ્ટકમ્ ।

નવીનજીમૂતસમાનવર્ણ રત્નોલ્લસત્કુણ્ડલશોભિકર્ણમ્ ।
મહાકિરીટાગ્રમયૂરપર્ણશ્રીરાધિકાકૃષ્ણમહં નમામિ ॥૧॥

નવીન મેઘને સમાન શ્યામ વર્ણ જેનો છે, રત્ન-

જડિત ચળકતાં કુંડળોથી શોભાયમાન કર્ણુ જેના છે. અને મહામુકુટના અચ્ચલાગમાં મોરનાં પિછાંને ધારણ કરનારા એવા શ્રીરાધિકા યુક્ત શ્રીકૃષ્ણને હું નમસ્કાર કરું છું. ॥ ૧ ॥

નિધાય પાણિદ્વિતયેન વેણું નિજાધરે શેખરયાત્તરેણમ્ ।
નિનાદયન્તં ચ ગતૌ કરેણું શ્રીરાધિકાકૃષ્ણમહં ॥ ૨ ॥

પુષ્પના તોરામાંથી રજઃકણ જેની ઉપર પડે છે એવા વેણુને બે હાથથી પોતાના અધર ઉપર રાખીને નિરંતર વગાડતા અને ગજસમાન ગતિ કરનારા એવા શ્રી ॥ ૨ ॥

વિશુદ્ધહેમોજ્જ્વલપીતવસ્ત્રં હતારિયૂથં ચ વિનાપિ શસ્ત્રમ્ ।
વ્યર્થીકૃતાનેકસુરદ્વિઢ્ઢ્યં શ્રીરાધિકાકૃષ્ણમહં ॥ ૩ ॥

શુદ્ધ સુવર્ણ સરખાં ઉજ્જ્વળ પીતાંબરને ધારણ કરનારા, શસ્ત્ર વિના પણ પૂતનાદિ શત્રુઓના યૂથને નાશ કરનારા અને દૈત્યોનાં અનેક અસ્ત્રોને વ્યર્થ કરનારા એવા શ્રી ॥ ૩ ॥

અધર્મતિષ્યાદિતસાધુપાલં સદ્ધર્મવૈરાસુરસક્તકાલમ્ ।
પુષ્પાદિમાલં વ્રજરાજબાલં શ્રીરાધિકાકૃષ્ણમહં ॥ ૪ ॥

અધર્મ અને કલિયુગથી પીડા ગામેલા સાધુઓનું
પાલન કરનારા, સત્પુરૂષ અને ધર્મ સાથે સહજ
વૈરવાળા અસુરસંઘનો નાશ કરનારા, પુષ્પાદિકની
માળાઓને ધારણ કરનારા અને વ્રજના રાજા-નંદજીના
પુત્ર એવા શ્રી૦ ॥ ૪ ॥

ગોપીપ્રિયારમ્ભિતરાસચલં રાસેશ્વરીરજ્જનકૃત્પ્રહેલમ્ ।
સ્કન્ધોલ્લસત્કુક્કુમચિહ્નચેલં શ્રીરાધિકાકૃષ્ણમહં ॥ ૫ ॥

ગોપીઓની પ્રસન્નતા માટે રાસખેલને આરંભનારા,
રાસેશ્વરી રાધાની રંજનતા માટે પ્રીત્યાદિ લાવજનક
ક્રિયાઓ કરનારા અને ખલા ઉપર શોભાયમાન
કુંકુમચિહ્નિત ખેસને ધારણ કરનારા એવા શ્રી૦ ॥ ૫ ॥

વૃન્દાવને પ્રીતતયા વસન્તં નિજાશ્રિતાનાપદ ઉદ્ધરન્તમ્ ।
ગોગોપગોપીરભિનન્દયન્તં શ્રીરાધિકાકૃષ્ણમહં ॥ ૬ ॥

વૃન્દાવનમાં પ્રીતિથી નિવાસ કરતા, પોતાના આશ્રિ-
તોને આપત્તિમાંથી ઉદ્ધાર કરતા અને ગાયો, ગોપ,
ગોપીઓને આનંદ ઉપજાવતા એવા શ્રી૦ ॥ ૬ ॥

વિશ્વદ્વિષન્મન્મથદર્પહારં સંસારિજીવાશ્રયણીયસારમ્ ।
સદૈવ સત્પૂરુષસૌભ્યકારં શ્રીરાધિકાકૃષ્ણમહં ॥ ૭ ॥

સમગ્ર જગતના શત્રુરૂપ કામદેવનો ગર્વ હરનારા,
સંસારિજીવોએ આશ્રય કરવા યોગ્ય સાર (બળ)
જેનું છે અને નિરંતર સત્પુરૂષોને સુખ આપનારા
એવા શ્રી૦ ॥ ૭ ॥

આનન્દિતાત્મવ્રજવાસિતોકં નન્દાદિસંદર્શિતદિવ્યલોકમ્ ।
વિનાશિતસ્વાશ્રિતજીવશોકં શ્રીરાધિકાકૃષ્ણમહં ॥ ૮ ॥

પોતાના વ્રજવાસિ બાળકોને આનંદ પમાડનારા,
નંદજી વિગેરેને દિવ્યલોક બતાવનારા અને પોતાના
આશ્રિત જીવોનો શોક નાશ કરનારા એવા શ્રી૦ ॥ ૮ ॥

પ્રાર્થના ।

નિર્વિકલ્પ ઉત્તમ અતિ નિશ્ચય તવ ઘનશ્યામ ।
માહાત્મ્યજ્ઞાનયુત ભક્તિ તવ એકાંતિક સુખધામ ॥ ૧ ॥
મોહિમેં તવ ભક્તપનો તામે કોઈ પ્રકાર ।
દોષ ન રહે કોઈ જાતકો સુનિયો ધર્મકુમાર ॥ ૨ ॥
તુમારો તવ હરિભક્તકો દ્રોહ કબુ નહિ હોય ।
એકાંતિક તવ દાસકો દિજે સમૌગમ મોય ॥ ૩ ॥

नाथ निरंतर दर्श तव तव दासनको दास ।
 एहि मागुं करी विनय हरि सदा राखियो पाँस ॥ ४ ॥
 हे कृपालो ! हे भक्तपते ! भक्तवत्सल ! सुनो बात ।
 दयासिन्धो ! स्तवन करी मागुं वस्तु सात ॥ ५ ॥
 सहजानन्द महाराजके सब सत्संगी सुजाण ।
 ताकुं होय दृढ वर्तनो शिक्षापत्री प्रमाण ॥ ६ ॥
 सो पत्रीमें भतिबडे नियम एकादश जोय ।
 ताकी विक्ति करत हुं सुनियो सब चित्त प्रोय ॥ ७ ॥
 हिंसा न करनी जन्तुकी परत्रियासंगको त्याग ।
 मांस न खावत मर्द्यकुं पीवत नहि बडभाग्य ॥ ८ ॥
 विधेवाकुं स्पर्शत नहि करत न आत्मघात ।
 चोरी न करनी काहुंकी कलंक न कोइकुं लगात ॥ ९ ॥
 निंदत नहि कोय देवकुं बिन खंपतो नहि खात ।
 विमुख जीवके बदनसें कथा सुनी नहि जात ॥ १० ॥
 एही धर्मके नियममें बरतो सब हरिदास ।
 भजो श्रीसहजानन्दपद छोडी ओर सब आश ॥ ११ ॥
 रही एकादश नियममें करो श्रीहरिपद प्रीत ।
 प्रेमानन्द कहे धाममें जाओ निःशंक जगजीत ॥ १२ ॥

રાગ ગોઢી ।

સંતસમાગમ ડીજે, હો નિશદિન સંતસમાગમ ડીજે,
માન તજી સંતનકે મુખસેં, પ્રેમ સુધારસ પીજે. ૧
અંતર કપટ મેટકે અપના, લે ઉનકું મન દીજે. ૨
ભવદુઃખ ટળે બળે સખ દુષ્કૃત, સખ વિધિ કારજસીજે.
બ્રહ્માનંદ કહે સંતનકી સોબત, જન્મ સફળ કરીલીજે.

પ્રકટ પ્રમાણુ હરિને, લજ મન પ્રકટ પ્રમાણુ હરીને.
કામ ક્રોધ મદ લોભ તજીને, દૃઢ ઉર ટેક ધરીને. ભ. ૧
ગર્ભવાસનું સંકટ પ્રાણી, બદ્ધશિમાં વિસરીને.
કુબુદ્ધિ કુડકપટ પરહરજે, ભરજે પાવ ડરીને. ભ. ૨
માલ મલક સર્વે મેલીને, બત્તું જરૂર મરીને.
બદ્ધશિમાં જમરાને આગે, ઝાઝો ભાર ભરીને. ભ. ૩
ભવદુઃખ ટળે મીઠે સર્વ બ્રમણા, સંતનો સંગ કરીને.
બ્રહ્માનંદ કહે આવો અવસર, નહી પામીશ ફરીને. ૪

ગીરધારીરે સખી ગીરધારી, મારે નીરભય. અખુટ નાણુ.
ખરચું ના ખુટે એને ચીર ના હુટે;
દામની પેઠે એ ગાંઠે બાંધ્યું ના છુટે. ગી. ૧

અનગણ નાણું સંચી અંતે નીરઘનીયાં જાએ;
તેની પેઠે નીરજય નાણું દુર ના થાએ. ગી. ૨
સંપત વિપત સર્વે સુખનુ નાણું;
હરિના ચરણની સેવા પૂરણ લાગ્ય પરમાણું. ગી. ૩
મુક્તાનંદકે મોહન વરને ઉરમાં ધારી;
હવે દુઃખને દારિદ્ર થઈ થઈ હું ન્યારી. ગી. ૪

સન્ધ્યા આરતી ।

જય સદ્ગુરુ સ્વામી જય સદ્ગુરુ સ્વામી;
સહજનંદ દયાગ્રો બલવંત બહુ નામી. જય૦ ૧
ચરણ સરોજ તમારાં વંદુ કર જોડી;
ચરણે ચિત્ત ધર્યાથી દુઃખ નાખ્યાં તોડી. જય૦ ૨
નારાયણ નરબ્રાતા દ્વિજકુળ તનુ ધારી;
પામર પતિત ઓધાર્યા અગણિત નરનારી. જય૦ ૩
નિત્ય નિત્ય નૌત્તમ લીલા કરતા અવિનાશી;
અડસઠ તીરથ ચરણે કોટી ગયા કાશી. જય૦ ૪
પુરૂષોત્તમ પ્રકટનું જે દર્શન કરશે;
કાલ કરમથી છુટી કુટુંબ સહિત તરશે. જય૦ ૫
આ અવસર કરૂણાનિધિ કરૂણા બહુ કીધી;
મુક્તાનંદ કહે મુક્તિ મુગમ કરી સિદ્ધી. જય૦ ૬

धुन्य ।

राम कृष्ण गोविन्द जय जय गोविन्द !

हरे राम गोविन्द जय जय गोविन्द !

नारायण हरे श्रीमन्नारायण हरे !

श्रीमन्नारायण हरे, श्रीमन्नारायण हरे !

कृष्णदेव हरे जय जय कृष्ण देव हरे !

जय जय कृष्ण देव हरे; जय जय कृष्ण देव हरे !

वासुदेव हरे जय जय वासुदेव हरे !

जय जय वासुदेव हरे; जय जय वासुदेव हरे !

वासुदेव गोविन्द जय जय वासुदेव गोविन्द !

जय जय वासुदेव गोविन्द; जय जय वासुदेव गोविन्द !

राधे गोविन्द जय राधे गोविन्द !

वृन्दावन चंद्र जय राधे गोविन्द !

माधव मुकुन्द जय माधव मुकुन्द !

आनन्दकन्द जय माधव मुकुन्द !

स्वामिनारायण ! स्वामिनारायण ! स्वामिनारायण !

શ્રીહરિલીલાચિન્તામણિ-ગરબી ।

પ્રથમ શ્રીહરિને રે, ચરણે શીશ નમાવું;
 નૌત્તમ લીલા રે, નારાયણની ગાવું. ૧
 મોટા મુનિવર રે, એકાગ્ર કરી મનને;
 જોને કાળે રે, સેવે જાઈ વનને. ૨
 આસન સાધી રે, ધ્યાન ધરીને ધારે;
 જોની ચેષ્ટા રે, સ્નેહ કરી સંભારે. ૩
 સહજ સ્વાભાવિક રે, પ્રકૃતિ પુરુષોત્તમની;
 મુણતાં સજની રે, જહીક મટાડે જમની. ૪
 ગાવું હેતે રે, હરિનાં ચરિત્ર રંભારી;
 પાવન કરજ્યો રે, પ્રભુજી બુદ્ધિ મારી. ૫
 સહજ સ્વભાવે રે, બેઠા હોય હરિ જ્યારે;
 તુલસીની માળા રે, કર લઈ ફેરવે ત્યારે. ૬
 રમુજ કરતાં રે, રાજીવ નેણ રૂપાળા;
 કોઈ હરિજનની રે, માગી લેઈને માળા. ૭
 બેવડી રાખી રે, બબે બબે મણકા જોડે;
 ફેરવે તાણી રે, કંઈક માયા તોડે. ૮
 વાતો કરે રે, રમુજ કરીને હસતાં;
 ભેળી કરી રે, માળા કરમાં ઘસતાં. ૯
 ક્યારેક મિચી રે, નેત્ર કમળને સ્વામી;
 પ્રેમાનંદ કહે રે, ધ્યાન ધરે બહુનામી. ૧૦ ॥૧॥

સાંભળ સૈયર રે, લીલા નટનાગરની;	
સુણતાં સુખડું રે, આપે સુખસાગરની.	૧
નેત્ર કમળને રે, રાખી ઉઘાડાં ડ્યારે;	
ધ્યાન ધરીને રે, બેસે જીવન ખારે.	૨
ડ્યારેક ચમકી રે, ધ્યાન કરતાં જાગે;	
જેતાં જીવન રે, જન્મમરણ દુઃખ ભાગે.	૩
પોતા આગળ રે, સલા ભરાઈ બેસે;	
સંત હરિજન રે, સામું જોઈ રહે છે.	૪
ધ્યાન ધરિને રે, બેઠા હોય હરિ પોતે;	
સંત હરિજન રે, તૃપ્ત ન થાયે જોતે.	૫
સાધુ કીર્તન રે, ગાયે વજ્રડી વાજ;	
તેમને જોઈ રે, મગન થાયે મહારાજ.	૬
તેમની ભેળા રે, ચપટી વજ્રડી ગાયે;	
સંત હરિજન રે, નિરખી રાજ થાયે.	૭
ડ્યારેક સાધુ રે, ગાય વજ્રડી તાળી;	
ભેળા ગાય રે, તાળી દઈ વનમાળી.	૮
આગળ સાધુ રે, કીર્તન ગાય જ્યારે;	
પોતા આગળ રે, કથા વંચાય ત્યારે.	૯
પોતે વારતા રે, કરતા હોય બહુનામી;	
ખસતા આવે રે, પ્રેમાનંદના સ્વામી.	૧૦ ॥૨॥

- મનુષ્ય લીલા રે, કરતા મંગળકારી;
 ભક્તસભામાં રે, બેઠાભવભયહારી. ૧
 જોને જોતાં રે જોયે જગ આસક્તિ;
 જ્ઞાન વૈરાગ્ય રે, ધર્મ સહિત જો ભક્તિ. ૨
 તે સંબંધી રે, વાર્તા કરતા ભારી;
 હરિ સમજાવે રે, નિજ જનને સુખકારી. ૩
 યોગને સાંખ્ય રે, પંચરાત્ર વેદાંત;
 એ શાસ્ત્રનો રે, રહસ્ય કહે કરી ખાંત. ૪
 જ્યારે હરિજન રે, દેશ દેશના આવે;
 ઉત્સવ ઉપર રે, પૂજા બહુવિધ લાવે. ૫
 જાણી પોતાના રે, સેવક જન અવિનાશી;
 તેમની પૂજા રે, ચહણુ કરે સુખરાશી. ૬
 ભક્ત પોતાના રે, તેને શ્યામ સુજાણુ;
 ધ્યાન કરાવી રે, ખેંચે નાડી પ્રાણુ. ૭
 ધ્યાનમાંથી રે, ઉઠાડે નિજ જનને;
 દેહમાં લાવે રે, પ્રાણુ ઇન્દ્રિય મનને. ૮
 સંત સભામાં રે, બેઠા હોય અવિનાશી;
 કોઈ હરિજનને રે, તેડવો હોય પાસ. ૯
 પહેલી આંગળી રે, નેત્ર તાણી કરી સાન;
 પ્રેમાનંદ કહે રે, સાન કરે ભગવાન. ૧૦ ॥૩॥

- મોહનજીની રે, લીલા અતિ સુખકારી;
આનંદ આપે રે, સુણતાં ન્યારી ન્યારી. ૧
- ક્યારેક વાતો રે, કરે મુનિવર સાથે;
ગુચ્છ કુલાંના રે, ચોળે છે બે હાથે. ૨
- શીતળ જાણી રે, લીંબુ હાર ગુલાબી;
તેને રાખે રે, આંખ્યો ઉપર દાબી. ૩
- ક્યારેક પોતે રે, રાજપામાં હોયે;
વાતો કરે રે, કથા વંચાયે તોયે. ૪
- સાંભળે કીર્તન રે, પોતે કાંઈક વિચારે;
પુછવા આવે રે, જમવાનું કોઈ ત્યારે. ૫
- હાર ચઢાવે રે, પૂજા કરવા આવે;
તેના ઉપર રે, બહુ ખીજી રીસાવે. ૬
- કથા સાંભળતાં રે, હરે હરે કહી બોલે;
મરમ કથાનોરે, સુણી મગન થઈ ડોલે. ૭
- લાન કથાને રે, ખીજી ક્રિયા માંહે;
ક્યારે અચાનક રે, જમતાં હરે બોલાયે. ૮
- થાયે સ્મૃતિ રે; પોતાને જ્યારે તેની;
થોડુક હસે રે, ભજ્ન સામું જોઈ બેની. ૯
- એમ હરિ નિત્ય નિત્ય રે, આનંદરસ વરસાવે;
એ લીલારસ રે, જોઈ પ્રેમાનંદ ગાવે. ૧૦ ॥૪॥

- સાંભળ સજની રે; દિવ્ય સ્વરૂપ મુરારી;
કરે ચરિત્ર રે, મનુષ્ય વિગ્રહ ધારી. ૧
- થયા મનોહર રે, મોહન મનુષ્ય જોવા;
રૂપ અનુપમ રે, નિજ જનને સુખ દેવા. ૨
- આરેક ઢોલિયે રે, એસે શ્રીવ્રનશ્યામ;
આરેક એસે રે, આકળે પૂરણકામ. ૩
- આરેક ગોદડું રે, ઓછાડે સહીત;
પાથર્યું હોયે રે, તે પર એસે પ્રીતે. ૪
- આરેક ઢોલીયા રે, ઉપર તકીયો ભાળી;
તેપર એસે રે, શ્યામ પલાંઠી વાળી. ૫
- ઘણુંક એસે રે, તકીયે ઓઢીંગણુ દધને;
આરેક ગોઠણુ રે, બાંધે ખેસ લધને. ૬
- આરેક રાજી રે, થાય અતિરો આલી;
સંત હરિજનને રે, ભેટે બાથમાં ઘાલી. ૭
- આરેક માથે રે, મેલે લઈ બે હાથ;
છાતી માંહે રે, ચરણકમળ દે નાથ. ૮
- આરેક આપે રે, હાર તોરા ગીરધારી;
આરેક આપે રે, અંગનાં વસ્ત્ર ઉતારી. ૯
- આરેક આપે રે, પ્રસાદીના થાળ:
પ્રેમાનંદ કહે રે, ભક્તતણા પ્રતિપાળ. ૧૦ ॥ ૫ ॥

એવાં કરે રે, ચરિત્ર પાવનકારી;
 શુકલ સરખા રે, ગાવે નિત્ય સંભારી. ૧
 આરેક જીભને રે, દાંત તળે દબાવે;
 ડાબે જમણે રે, પડખે સહજ સ્વભાવે. ૨
 છીંક જ્યારે આવે રે, ત્યારે રૂમાલ લઇને;
 છીંક ખાયે રે, મુખ પર આડે દધને, ૩
 રમુજ આણી રે, હસે અતિ ઘનશ્યામ;
 મુખપર આડે રે, રૂમાલ દર્ધ મુખધામ. ૪
 આરેક વાતો રે, કરતા થકા દેવ;
 છેડે રૂમાલને રે, વળ દીધાની ટેવ. ૫
 અતિ દયાળુ રે, સ્વભાવ છે સ્વામીનો;
 પરદુઃખહારી રે, વારી બહુ નામીનો. ૬
 ક્રોધને દુઃખીયો રે, દેખી ન ખમાયે;
 દયા આણી રે, અતિ આકળા થાયે. ૭
 અન્ન ધન વસ્ત્ર રે, આપીને દુઃખ ટાળે;
 કરુણાદૃષ્ટિ રે, દેખી વાનજ વાળે. ૮
 ડાબે ખભે રે, ખેસ આડસોડે નાખી;
 ચાલે જમણા રે, કરમાં રૂમાલ રાખી. ૯
 આરેક ડાબો રે, કર કેડ ઉપર મેલી;
 ચાલે વહાલો રે, પ્રેમાનંદનો હેલી. ૧૦ ॥ ૬ ॥

- નિત્ય નિત્ય નૌત્તમ રે, લીલા કરે હરિરાય;
ગાતાં મુણતાં રે, હરિજન રાજી થાય. ૧
- સહજ સ્વભાવે રે, ઉતાવળા બહુ ચાલે;
હેત કરીને રે, બોલાવે બહુ વહાલે. ૨
- આરેક ઘોડલે રે, મહડવું હોય ત્યારે;
આરેક સંતને રે, પીરસવા પધારે. ૩
- ત્યારે ડાબે રે, ખભે ખેસને આણી;
ખેસને બાંધે રે, કેડ સંઘાતે તાણી. ૪
- પીરસે લાડુ રે, જલેખી ઘનશ્યામ;
જણુસ જમ્યાની રે, લેઈ લેઈ તેનાં નામ. ૫
- ફરે પંગતમાં રે, વારંવાર મહારાજ;
સંત હરિજનને રે, પીરસવાને કાજ. ૬
- શ્રદ્ધાભક્તિ રે, અતિ ઘણી પીરસતાં;
કોઈના મુખમાં રે, આપે લાડુ હસતાં. ૭
- પાછલી રાત્રિ રે, ચાર ઘડી રહે ત્યારે;
દાતણુ કરવા રે, ઉઠે હરિ તે વારે. ૮
- નહાવા બેસે રે, નાથ પલાંઠી વાળી;
કર લઈ કલાશયો રે, જળ ઢોળે વનમાળી. ૯
- કોરે વસ્ત્રે રે, કરી શરીરને લુવે;
પ્રેમાનંદ કહે રે, હરિજન સર્વે જીવે. ૧૦ ॥ ૭ ॥

- ૩૩ા લાગે રે, નાહીને ઉભા હોવે;
 વસ્ત્ર પહેરેલું રે, સાથળ વચ્ચે નીચોવે. ૧
 પગ સાથળને રે, લુહીને સારંગપાણી;
 કોરા ખેસને રે, પહેરે, સારીપેઠ તાણી. ૨
 ઓઢી ઉપરણી રે, રેશમી કોરની વહાલે;
 આવે જમવા રે, આખડીયે ચઢી ચાલે. ૩
 માથે ઉપરણી રે, ઓઢી ખેસે જમવા;
 કાન ઉઘાડા રે, રાખે મુજને ગમવા. ૪
 જમતાં ડાખા રે, પગની પલાંઠી વાળી;
 તેપર ડાખો રે, કર મેલે વનમાળી. ૫
 જમણા પગને રે, રાખી ઉભો શ્યામ;
 તેપર જમણો રે, કર મેલે સુખધામ. ૬
 ૩ડી રીતે રે, જમે દેવના દેવ;
 વારે વારે રે, પાણી પીધાની ટેવ. ૭
 જણસ સવાહુ રે, જણાયે જમતાં જમતાં;
 પાસે હરિજન રે, બેઠા હોય મનગમતાં. ૮
 તેને આપી રે, પછી પોતે જમે;
 જમતાં જીવન રે, હરિજનને મન ગમે. ૯
 ફેરવે જમતાં રે, પેટ ઉપર હરિ હાથ;
 ઓડકાર ખાયે રે, પ્રેમાનંદના નાથ. ૧૦ ॥ ૮ ॥

- ચળુ કરે રે, મોહન ત્રપત થઇને;
દાંતને ખોતરે રે, સળી રૂપાની લઇને. ૧
- મુખવાસ લઇને રે, ઢોલકે વિરાજે;
પૂજા કરે રે, હરિજન હેતે ઝાઝે. ૨
- પાંપણ ઉપર રે, આંટો લઈ અલબેલો;
ફેંટો બાંધે રે, છોગું મેલી છેલો, ૩
- વર્ષા રૂતુને રે, શરદ રૂતુને જાણી;
ઘેલાં નદીનાં રે, નિરમલ નીર વખાણી, ૪
- સંત હરિજનને રે, સાથે લઈ ઘનશ્યામ;
નહાવા પધારે રે, ઘેલે પૂરણકામ. ૫
- બહુ જળ કીડારે, કરતા જળમાં નહાય;
જળમાં તાળી રે, દઇને કીર્તન ગાય. ૬
- નહાઇને બારે રે, નિસરી વસ્ત્ર પહેરી;
ઘોડે બેસી રે, ઘેર આવે રંગલહેરી. ૭
- પાવન જશને રે, હરિજન ગાતા આવે;
જીવન બેઈ રે, આનંદ ઉર ન સમાવે. ૮
- ગઢપુરવાસી રે, બેઠને જગઆધાર;
સુફલ કરે છે રે, નેણાં વારમવાર. ૯
- આવી વિરાજે રે, ઓસરીએ બહુનામી;
ઢોલિયા ઉપર રે, પ્રેમાનંદના સ્વામી. ૧૦ ॥ ૬ ॥

- નિજ સેવકને રે, સુખ દેવાને કાજ;
 પોતે પ્રગટ્યા રે, પુરુષોત્તમ મહારાજ. ૧
 ફલીયામાંહી રે, સલા કરી વિરાજે;
 પૂરણશશિ રે, ઉડુગણમાં જેમ છાજે. ૨
 બ્રહ્મરસ વરસી રે, ત્રપત કરે હરિજનને ?
 પોઢે રાત્રે રે, જમી શ્યામ શુદ્ધ અન્નને ૩
 બે આંગળીયો રે, તિલક કર્યાની પેરે;
 ભાલ વચ્ચે રે, ઉભી રાખી ફેરે. ૪
 સુતા સુતા રે, માળા માગી લધને;
 જમણે હાથે રે, નિત્ય ફેરવે ચિત્ત દધને. ૫
 ભુલ ન પડે રે, કેદી એવું નેમ;
 ધર્મકુંવરની રે, સહજ પ્રકૃતિ એમ. ૬
 ભર નિદ્રામાં રે, પોઢ્યા હોય મુનિરાય;
 કોઈ અજાણે રે, લગાર અડી જાય. ૭
 ત્યારે ફડકી રે, જાગે સુંદર શ્યામ;
 કોણ છે પૂછે રે, સેવકને સુખધામ. ૮
 એવી લીલા રે, હરિની અનંત અપાર;
 મેં તો ગાઈ રે, કાંઈક મતિ અનુસાર. ૯
 જે કોઈ પ્રીતે રે, શીખે સુણે ગાશે;
 પ્રેમાનંદનો રે, સ્વામી રાજ થાશે. ૧૦ ॥ ૧૦ ॥

રાગ ગરબી ।

ઓરા આવો શ્યામ સ્નેહી, સુંદર વર જોઉં; વહાલા.
 જતન કરીને જીવન મારા, જીવમાંહી પ્રેરિઉં. વહા. ૧
 ચિહ્ન અનુપમ અંગોઅંગનાં, સુરતે સંભારું; વહા.
 નખશિખ નિરખી નૌત્તમ મારા, ઉરમાં ઉતારું. વહા. ૨
 અરણ કમળસમ જીગલ ચરણની, શોભા અતિ સારી;
 ચિંતવન કરવા આતુર અતિ, મનવૃત્તિ મારી. વહા. ૩
 પ્રથમ તે ચિંતવન કરે, સુંદર સોળે ચિહ્ન; વહા.
 ઉર્ધ્વરેખા ઓપી રહી, અતિશે નવીન. વહા. ૪
 અંગોઠા આંગળી વચ્ચેથી, નિસરીને આવી; વહા.
 પાનીની બે કોરે જોતાં, લક્ષ્મીને મન લાવી. વહા. ૫
 જીગલ ચરણમાં કહું મનોહર, ચિહ્ન તેનાં નામ; વહા.
 શુદ્ધ મને કરી સંભાળતાં, નાશ પામે કામ. વહા. ૬
 અષ્ટકોણ ને ઉર્ધ્વરેખા, સ્વસ્તિ જાંબુ જવ; વહા.
 વજ્ર અંકુશ કેતુ ને પદ્મ, જમણે પદે નવ. વહા. ૭
 ત્રિકોણ કલશ ને ગોપદ સુંદર, ધનુષ ને મીન; વહા.
 અર્ધચંદ્ર ને વ્યોમ છે સાત, ડાબે પદે ચિહ્ન. વહા. ૮
 જમણા પગના અંગુઠાના નખમાંહી ચિહ્ન; વહા.
 તેતો નિરખે જે કોઈ લક્ષ્મી, પ્રીતિએ પ્રવીણ. વહા. ૯

એજ અંગુઠાને બારે, એક તીલ નૌત્તમ ધારું; વહા.
પ્રેમાનંદ કહે નિરખું પ્રીતે, પ્રાણુ લઈ વારું. ૧૦ ॥ ૧ ॥

રાગ ઘોઝ ।

હવે મારા વહાલાને નહીરે વિસાડું રે;
શ્વાસ ઉચ્છવાસે તે નિત્ય સંભારું રે. ૧
પણું મારે સહજનંદજીવું પાનું રે;
હવે હું તો કેમ કરી રાખીશ છાનું રે. ૨
આવ્યું મારે હરિવર વરવાનું ટાણું રે;
એ વર ન મળે ખરચે નાણું રે. ૩
એ વર ભાગ્ય વિના નવ આવે રે;
એ સ્નેહ લગ્ન વિના નવ આવે રે. ૪
દુરીજન મન રે માને તેમ કહેજ્યો રે;
સ્વામી મારા રૂઢીયાની ભિંતર રહેજ્યો રે. ૫
હવે હુંતો પૂરણ પદવીને પામી રે;
મળ્યા મને નિષ્કૃતાનંદના સ્વામી રે. ૬ ॥ ૧ ॥

રાગ બીહાગ ।

પોઢે પ્રભુ સકલ મુનિકે શ્યામ;
શ્રીનારાયણ દિવ્ય મૂરતી સંતનકે વિશરામ. પોઢે. ૧

અક્ષરપર આનંદધન પ્રભુ ક્રિયો હે ભૂપર દામ;
જેહી મિલત જન તરત માયા લહત અક્ષરધામ. ,, ૨
શારદ શેષ મહેશ મુનિજનજપત જેહી ગુણુ નામ;
જસ પદરજ શીષ ધરી ધરી હોત જન નિષ્કામ; ,, ૩
પ્રેમકે પર્યંકપર પ્રભુ કરત સુખ આરામ;
મુક્તાનંદ નિજ ચરણુ ઢિગ ગુન ગાવત આહું જામ. ,, ૪

રાગ ગરબી ।

પદ ૧.

વંદુ સહજનંદ રસરૂપ અનુપમ સારનેરે લોલ;
જેને ભજતાં છૂટે ફંદ કરે ભવ પારનેરે લોલ. ૧
સમરૂં પ્રકટરૂપ સુખધામ અનુપમ નામનેરે લોલ;
જેને ભવ બ્રહ્માદિક દેવ ભજે તથા કામનેરે લોલ. ૨
જે હરિ અક્ષરબ્રહ્મ આધાર પાર કોઈ નવ લહેરે લોલ;
જેને શેષ સહસ્રમુખ ગાય નિગમ નેતિ કહેરે લોલ. ૩
વર્ણવું સુંદર રૂપ અનુપ જુગલ ચરણુ નમીરે લોલ;
નખશિખ પ્રેમસખીના નાથ રહો ઉરમાં રમીરે લોલ. ૪

પદ ૨.

આવો મારા મોહન મીઠડા લાલ કે જેઉં તારી મૂરતીરે;
જતન કરી રાખું રસિયારાજ વિસાઈ નહિ ઉરથીરે લો. ૧

મન માઈ મોહું મોહનલાલ પાઘડલીની ભાતમારે લો.
 આવો ઓરા છોગલાં ખોસું છેલ ખાંતલા જોઉં ખાંતમારે;
 વહાલા તાઈ ઝળકે સુંદર લાલ તિલક રૂડાં કર્યારે લો.
 વહાલા તારા વામ કરણમાં તીલ તેણે મનડાં હર્યારે. ૩
 વહાલા તારી બુકુટિને બાણેશ્યામકાળજ મારાં કોરિયારે;
 નેણે તારે પ્રેમસખીના નાથ કે ચિત્ત મારાં ચોરિયારે. ૪

પદ ૩.

વહાલા મુનેવશ કીધી વૃજરાજ વાલપ તારા વહાલમારે;
 મન માઈ તલખે જોવા કાજ ટીબકડી છે ગાલમારે. ૧
 વહાલા તારી નાસિકા નમણી નાથ અધર બિંબ લાલછેરે;
 છેલા મારા પ્રાણ કઈં કુરબાણ જોયા જોવી ચાલછેરે. ૨
 વહાલા તારા દંત દાડમના ખીજ ચતુરાઈ ચાવતારે;
 વહાલા મારા પ્રાણ હરોછો નાથ મીઠું મીઠું ગાવતારે. ૩
 વહાલા તારે હસવે હરાણું ચિત્ત ખીજું હવે નવ ગમેરે;
 મન માઈ પ્રેમસખીના નાથ કે તમ કેડે લમેરે. લો. ૪

પદ ૪.

રસિયા જોઈ રૂપાળી કોટ રૂડી રેખાવળીરે; લોલ.
 વહાલા માઈ મનડું મળવા ચહાયકે નય ચિતડું ચળીરે.

વહાલા તારી જમની ભુજને પાસ રૂડા તીલ ચારછે રે;
 વહાલા તારા કંઠ વચે તીલ એક અનુપમ સારછે રે. ૨.
 વહાલા તારા ઉરમાં વિનગુણ હાર જોઈ નેણાં ઠરે રે લો.
 વહાલા તેતો જાણે પ્રેમી જન જોઈ નિત્ય ધ્યાન ધરે રે. ૩
 રસિયા જોઈ તમારું રૂપ રસીક જન ઘેલડારે લો.
 આવો વહાલા પ્રેમસખીના નાથ સુંદર વર છેલડા રે ૪

૫૬ ૫.

વહાલા તારી ભુજ જુગલ જગદીશ જોઈને જાઉં વારણેરે;
 કરનાં લટકાં કરતા બાલ આવોને મારે બારણેરે. લો. ૧
 વહાલા તારી આંગળીયોની રેખા નખમણિ જોઈનેરે;
 વહાલા મારા ચિત્તમાં રાખું ચોરી કહુ નહિ કોઈનેરે. ૨
 વહાલા તારા ઉરમાં અનુપમ છાપ જોવાને જીવ આકળોરે
 વહાલા મારા હૈડે હરખન માય જાણું જે હમણાં મલોરે.
 વહાલા તારું ઉદર અતિ રસરૂપ શીતલ સદા નાથજીરે;
 આવો ઓરા પ્રેમસખીના પ્રાણ મળું ભરી બાથજીરે, ૪

૫૬ ૬.

વહાલા તારી મૂરતિ અતિ રસરૂપ રસિક જોઈને જીવેરે;
 વહાલા એ રસના ચાખણહાર છાશ તે નવ પીએરે. ૧

વહાલા મારે સુખ સંપત તમે શ્યામ મોહન મન લાવતારે
 આવો મારે મંદિર જીવન પ્રાણ હસીને ઓલાવતારે. ૨
 વહાલા તારું રૂપ અનુપમ ગૌર મૂરતિ મનમાં ગમેરે;
 વહાલા તારું જોખન જોવા કાજ કે ચિત્ત ચરણે નમેરે. ૩
 આવો મારા રસિયા રાજીવ નેણ મરમ કરી ઓલતારે;
 આવો વહાલા પ્રેમસખીના સેણ મંદિર મારે ડોલતારે. ૪

પદ ૭.

વહાલા તારું રૂપ અનુપમ નાથ ઉદર શોભા ઘણીરે;
 ત્રિવળી જોતું સુંદર છેલ આવીને ઓરા અમ લણીરે. ૧
 વહાલા તારી નાભિ નૌત્તમ રૂપ ઉંડી અતિ ગોળછેરે;
 કટિલંક જોઈને જાદવરાય મન રંગ ચોળેછેરે. ૨
 વહાલા તારી જંઘા જુગલની શોભા મનમાં જોઈ રહુંરે;
 વહાલા નિત્ય નિરખું પીંડીને પાની કોઈને નવ કહુંરે. લો.
 વહાલા તારા ચરણકમળનું ધ્યાન ધરું અતિ હેતમારે;
 આવો વહાલા પ્રેમસખીના નાથ રાખું મારા ચિત્તમારે. ૪

પદ ૮.

વહાલા તારા જુગલ ચરણ રસરૂપ વખાણું વહાલમારે;
 વહાલા અતિ કોમળ અરુણ રસાળ ચોરે ચિત્ત ચાલમારે.

વહાલા તારે જમણે અંગોઠ તીલ કે નખમાં ચિહ્નછેરે;
 વહાલા છેલ્લી આંગળીએ તીલ એક જોવાને મન દીનછેરે.
 વહાલા તારા નખની અરુણતા જોઈને શશિકળા ક્ષીણુછેરે
 વહાલા રસ ચોર ચકોર જે ભક્ત જોવાને પરવીણુછેરે.
 વહાલા તારી ઉર્ધ્વરેખામાં ચિત્ત રહો કરી વાસનેરે;
 માગે પ્રેમસખી કર જોડ દેજો દાન દાસનેરે લોલ. ૪

થાલ ।

જમો થાલ જીવન જાઉં વારી, ધુવો કર ચરણ કરો ત્યારી
 એસો મેદ્યા બાજોડીયા ઢાલી, કટોરા કંચનની થાલી;
 જળે ભર્યા ચંચુ ચોખાળી. જમો થાલ૦ ૧
 કરી કાઠા ઘઉંની પોળી, મેલી ઘૃત સાકરમાં બોળી;
 કાઢ્યો રસ કેરીનો ઘોળી. જમો થાલ૦ ૨
 ગળ્યા સાટા ઘેખર કુલવડી, દુધપાક માલપુવા કડી;
 પૂરી પોચી થઈ છે ઘીમાં ચઢી. જમો થાલ૦ ૩
 અથાણાં શાક સુંદર ભાજી, લાવીધું તરત કરી તાજી;
 દહીં ભાત સાકર છે ઝાઝી. જમો થાલ૦ ૪
 ચણું કરો લાવું જળજારી, એલચી લવંગ સોપારી;
 પાન ખીડી બનાવી સારી. જમો થાલ૦ ૫

મુખવાસ મન ગમતા લઈને, પ્રસાદી થાળ તણી દઈને;
ભૂમાનંદ કે રાજ થઈને. જમો થાલ૦ ૬ ॥ ૧ ॥

સંવત્ ૧૮૭૬ના માગશર શુદ્ધી ૯ નવમીને દિવસ
શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઢડામધ્યે દાદાખાચરના દરબારમાં
વિરાજમાન હતા અને સર્વ શ્રેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા
હતાં અને પોતાના મુખારવિંદની આગળ મુનિ તથા
દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે—આ સત્સંગમાં
જે વિવેકી છે તેતો દિવસે દિવસે પોતાનેવિષે અવગુ-
ણને દેખે છે અને ભગવાનને સાધુ પોતાના હિતને અર્થે
કઠણ વચન કહે છે તેને પોતાનાં હિતકારી માને છે
અને દુઃખ નથી લગાડતો, તેતો દિવસે દિવસે સત્સંગને
વિષે મોઢ્યપને પામે છે. અને જે અવિવેકી છે તેતો
જેમ જેમ સત્સંગ કરે છે અને સત્સંગની વાત
સાંભળે છે તેમ તેમ પોતાનેવિષે ગુણ પરકે છે અને
ભગવાન ને સંત એનો દોષ દેખાડીને એની આગળ
વાત કરે છે તે વાતને માને કરીને અવળી લે છે
અને વાતના કરનારાનો અવગુણ લે છે તેતો દિવસે

દિવસે ઘટતો જાય છે અને સત્સંગમાં પ્રતિષ્ઠાહીન થઈ જાય છે માટે પોતાને વિષે જે ગુણનું માન તેનો ત્યાગ કરીને શૂરવીર થઈને ભગવાન ને ભગવાનના સંતને વિષે વિશ્વાસ રાખે તો એનો અવિવેક ટળી જાય છે અને સત્સંગમાં મોક્ષપને પામે છે. ॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ પ્રથમ૦ ૬ ॥

સંવત ૧૮૭૮ના શ્રાવણ શુદ્ધી ૭ સાતમને દિવસ સ્વામી શ્રીસહજનંદજી મહારાજ શ્રીગઢડામધ્યે દાદા-ખાતરના દરબારમાં શ્રીવાસુદેવનારાયણના મંદિર આગળ ઓટા ઉપર ચાકળો નંખાવીને વિરાજમાન હતા અને સર્વ શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં અને પોતાના મુખારવિંદની આગળ મુનિ તથા દેશદેશના હરિભક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી અને મુનિ તાલ મૃદંગ લઈને ગાવતા હતા.

પછી શ્રીજી મહારાજે નેત્રકમળની સાને કરીને તે કીર્તન રખાવીને બોલ્યા જે—જે ભગવાનના ભક્ત હોય તેને એક પતિવ્રતાનો ધર્મ રાખવો અને બીજું શૂરવીરપણું રાખવું, જેમ ‘પતિવ્રતા સ્ત્રી હોય તેને પોતાનો પતિ વૃદ્ધ હોય તથા રોગી હોય તથા નિર્ધન

હોય તથા કુરૂપ હોય પણ પતિવ્રતા સ્ત્રીનું મન કોઈ બીજા પુરૂષના રૂઢા ગુણ દેખીને ડોલેજ નહિ અને જે રાંકની સ્ત્રી હોય ને તે જે પતિવ્રતા હોય તો મોટો રાજા હોય તોપણ તેને દેખીને તે પતિવ્રતાનું મન ડોલેજ નહિ' એવી રીતે ભગવાનના ભક્તને પતિવ્રતાનો ધર્મ ભગવાનનેવિષે રાખવો. અને પોતાના પતિનું કોઈ ઘસાતું બોલે તે ઠેકાણે કાયર થઈને ગળી જવું નહિ અતિશય શૂરવીર થઈને જવાબ દેવો પણ પાછપલાવતી છાયામાં ભગવાનના ભક્તને દબાવું નહિ; એવી રીતે શૂરવીરપણું રાખવું. અને લોકમાં એમ કહેછે જે 'સાધુ નેતો સમદૃષ્ટિ જોઈએ' પણ એ શાસ્ત્રનો મત નથી, કેમ જે નારદસનકાદિક અને ધ્રુવ પ્રહ્લાદાદિક તેમણે ભગવાનનો ને ભગવાનના ભક્તનોજ પક્ષ રાખ્યો છે પણ વિમુખનો પક્ષ કોઈએ રાખ્યો નથી અને જે વિમુખનો પક્ષ રાખતો હશે તે આ જન્મે અથવા બીજે જન્મે જાતો જરૂર વિમુખ થશે માટે જે ભગવાનના ભક્ત હોય તેને જરૂર ભગવદ્દીયનો પક્ષ રાખ્યો જોઈએ અને વિમુખનો પક્ષ ત્યાગ્યો જોઈએ. આ અમારી વાર્તાને સર્વે અતિ-

કૃઠ કરીને રાખજ્યો. ॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥
મધ્યમ ૪

સંવત્ ૧૮૮૨ ના મહા શુદ્ધી ૨ બીજને દિવસ
શ્રીજીમહારાજ સાંજને સમે શ્રીવરતાળમધ્યે શ્રીક-
ર્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં ઉગમણી કોરની રૂપચોકી
ઉપર ગાદી તકીયાં નંખાવીને વિરાજમાન હતા અને
સર્વ શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં અને પોતાના મુ-
ખારવિંદની આગળ મુનિ તથા દેશદેશના હરિભ-
ક્તની સભા ભરાઈને બેઠી હતી.

પછી ઠાકોરજીની સંધ્યા આરતિ થઈ રહી ત્યારે
શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે સાંભળો ભગવાનની વાર્તા
કરીએ છીએ ને—આ જીવને જ્યારે ભરતખંડને
વિષે મનુષ્ય દેહ આવેછે ત્યારે ભગવાનના અવતાર
કે ભગવાનના સાધુ એ જરૂર પૃથ્વીમાં વિચરતા હોય
તેની જો એ જીવને ઓળખાણ થાય તો એ જીવ
ભગવાનનો ભક્ત થાયછે પછી એ ભગવાનનો ભક્ત
થયો તેને ભગવાન વિના બીજા કોઈ પદાર્થનેવિષે
પ્રીતિ રાખવી ઘટે નહિ શામાટે જે ભગવાનના
ધામનું જે સુખ છે તેની આગળ માયિક પંચ વિ-

પયનું સુખ છે તે તો નરક જેવું છે અને જે નરકના
 કીડા છે તે તો નરકને વિષે પરમ સુખ માને છે પણ
 જે મનુષ્ય હોય તે તો તે નરકને પરમ દુઃખદાયી
 જાણે છે તેમ જેને ભગવાનની ઓળખાણ થઈ તે તો
 ભગવાનનો પાર્ષદ થયો ને તેને ભગવાનનો પાર્ષદ
 મટીને વિદ્યાના કીડાની પેઠે માયિક પંચ વિષયના
 સુખને ધૃષ્ટવું નહિ. અને જે ભગવાનનો ભક્ત હોય
 તે તો જે જે મનોરથને કરે તે સર્વે સત્ય થાય છે
 માટે ભગવાન વિના ખીજ પદાર્થને આશુસમજાણે
 કરીને ધૃષ્ટે છે એજ એને મોટો અવિવેક છે તે
 સારૂ જે ભગવાનનો ભક્ત હોય તેને તો ચૌદે લોકનાં
 જે ભોગસુખ છે તેને કાકવિદ્યા તુલ્ય જાણ્યા જો-
 ઇએ અને મન કર્મ વમને કરીને ભગવાનને ભગ-
 વાનના ભક્તને વિષેજ દૃઢ પ્રીતિ કરી જોઈએ અને
 એમ સમજ્યું જોઈએ જે ‘જે ભગવાનનો ભક્ત
 હોય ને તેને જો કદાચિત્ ભગવાન વિના ખીજ વા-
 સના રહી ગઈ હોય તો તે પણ ઈન્દ્ર પદવી પામે
 કાં બ્રહ્મલોકને પામે પણ પ્રાકૃત જીવની પેઠે નર-
 ક ચોરાશીમાં તો જાયજ નહિ ત્યારે જે યથાર્થ ભગ-

વાનનો ભક્ત હોય તેનો જે મહિમા ને તેનું જે
મુખ તેતો વર્ણવ્યામાંજ કેમ આવે ? માટે ભગવાનનો
ભક્ત હોય તેનેતો ભગવાનમાંજ દૃઢ પ્રીતિ રાખવી.
ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ ૧૨૦ ॥ ૧૬ ॥

સંવત્ ૧૮૮૪ ના શ્રાવણ શુદ્ધી ૬ છઠ્ઠને દિવસ
શ્રીજીમહારાજ શ્રીગઠડામધ્યે દાદાખાચરના દરબા-
રમાં ઉગમણે દ્વાર ઓરડાની ઓસરીઓ વિરાજ-
માન હતા અને સર્વ શ્વેત વસ્ત્ર ધારણ કર્યા હતાં
અને કંઠનેવિષે પુષ્પનો હાર પહેર્યો હતો અને પો-
તાના મુખારવિંદની આગળ મુનિ તથા દેશદેશના
હરિભક્તની સલા ભરાઇને બેઠી હતી.

પછી શ્રીજીમહારાજ જોડ્યા જે—શ્રીમદ્ભાગવ-
તમાં જેવું ભરતજીનું આખ્યાન ચમત્કારી છે તેવી તો
કોઇ કથા ચમત્કારી નથી કેમ જે ભરતજીતો ઋષ-
ભદ્રેવ ભગવાનના પુત્ર હતા અને ભગવાનને અર્થે
સમગ્ર પૃથ્વીનું રાજ્ય ત્યાગ કરીને વનમાં ગયા હતાં
અને ત્યાં ભગવાનનું ભજન કરતાં થકાં મૃગલીના
અચ્ચાનેવિષે પોતાને હેત થયું ત્યારે તે મૃગને આ-
કારે પોતાના મનની વૃત્તિ થઇ ગઇ પછી એવા મોટા

હતા તોપણ તે પાપે કરીને મૃગનો અવતાર આવ્યો
 માટે અનંત પ્રકારનાં પાપ છે પણ તે સર્વ પાપ-
 થકી ભગવાનના ભક્તને ભગવાન વિના બીજે ઠેકાણે
 જે હેત કરવું તે અતિમોટું પાપ છે માટે જે સ-
 મજીત હોય ને તે જો એ ભરતજીની વાત વિચારે
 તો અંતરમાં અતિ બીક લાગે જે ‘ રખે ભગવાન
 વિના બીજે ઠેકાણે હેત થઈ જાય ’ એવી રીતની
 અતિશય બીક લાગે અને ભરતજી જ્યારે મૃગના
 દેહનો ત્યાગ કરીને બ્રાહ્મણને ઘેર અવતર્યા ત્યારે
 ભગવાન વિના બીજે ઠેકાણે હેત થઈ જાય તેની
 બીકે કરીને સંસારના વ્યવહારમાં ચિત્ત દીધુંજ
 નહિ અને જાણીને ગાંડાંની પેઠ વર્ત્યા અને જે પ્રકારે
 ભગવાનમાં અખંડ વૃત્તિ રહે તેમજ રહેતા હવા,
 એટલી વાત કરીને શ્રીજીમહારાજ ઠાકોરજીની આ-
 રતિ થઈ ત્યાં પધાર્યા. ॥ ઇતિ વચનામૃતમ્ ॥ છે૦
 ॥ ૧૭ ॥

શ્રીનારાયણકવચમ્ ।

વિશ્વરૂપ ઉવાચ ।

ધૌતાહ્નિપાણિરાચમ્ય સપવિત્ર ઉદચ્ચુલ્લસ્યઃ ।

કૃતસ્વાઙ્ગકરન્યાસો મન્ત્રાભ્યાં વાગ્યતઃ શુચિઃ ॥

દૈવભૂતાત્મકર્મભ્યો નારાયણમયઃ સ્વયમ્ ।

નારાયણમયં વર્મ સન્નહ્યેન્નય આગતે ॥ ૪-૫ ॥

વિશ્વરૂપ કહેછે—જ્યારે કોઇને આધ્યાત્મિક આધિભૌતિક અને આધિદૈવિક ક્રિયાઓથી ભય સમીપમાં આવવાનો થાય ત્યારે તેણે સ્નાનાદિકથી શુદ્ધ થઈ, નારાયણ કવચ ધારવા નિમિત્તે હાથ પગને ધોઈ, દર્ભની પવિત્રી હાથમાં ધારણ કરી, ઉત્તરદિશા તરફ મુખ રાખી બેસી, ત્રણવાર આચમન કરી, શિખાબંધન કરી, વાણીને નિયમમાં રાખી અષ્ટાક્ષર, દ્વાદશાક્ષર અને પંડક્ષર મંત્રથી અંગન્યાસ અને કરન્યાસ કરી, નારાયણના ધ્યાનપરાયણ થઈ, નારાયણમય (નારાયણને વિશેષતઃ પ્રતિપાદન કર-

નારૈં અથવા નારાયણથકી ઉપદેશ ક્રમથી આવેલું) વર્મ (કવચ) તે ધારણ કરવું. એટલે તેનો જપ કરવો. ૪-૫.

પાદયોર્જાનુનોરૂર્વોરૂદરે હૃદયથોરસિ ।

મુખે શિરસ્યાનુપૂર્વ્યાદોંકારાદીનિ વિન્યસેત્ ॥

ૐ નમો નારાયણાયેતિ વિપર્યયમથાપિ વા ॥ ૬ ॥

હવે અંગ કરન્યાસ કહેછે—“ ૐ નમો નારાયણાય ” આ-અષ્ટાક્ષર મંત્રના ૐકારાદિ પ્રત્યેક અક્ષરો જેવી રીતે પ્રણવથી સંપુટિત થાય તેવી રીતે કરીને અક્ષરના અનુક્રમે ઐ પાદ, ઐ ગોઠણ, ઐ સાથળ, ઉદર, હૃદય, વક્ષઃસ્થળ, મુખ અને મસ્તક એમ આઠ અંગમાં ન્યાસ કરે, અથવા વિપરીતપણે એટલે મસ્તકને આરંભીને પાદપર્યન્ત ન્યાસ કરે એટલે ઉત્પત્તિ ન્યાસ અને સંહાર ન્યાસને કરે.

યદ્યપિ આ સ્થલે ઋષિ. છન્દ, દેવતા તથા વિનિયોગ કહ્યો નથી તથાપિ તે એવી રીતે જાણવો કે પ્રથમ “ અથ ” ઇત્યાદિ જોડીને “ અસ્ય શ્રીનારાયણ-વર્મમન્ત્રસ્ય વિશ્વરૂપ ઋષિઃ ” આ-નારાયણ કવચ

મંત્રના રૂપિ વિશ્વરૂપ છે “ ત્રિષ્ટુબનુષ્ટુભૌ છન્દસી ” ત્રિષ્ટુપ અને અનુષ્ટુપ બે છન્દ છે શ્રીનારાયણો દેવતા ” શ્રીનારાયણ દેવતા છે “ મમ શ્રીનારાયણપ્રીતિપૂર્વકં સકલોપદ્રવશાન્ત્યર્થં નારાયણવર્મજપે વિનિયોગઃ ” મારામાં શ્રીનારાયણની પ્રીતિ થવા પૂર્વક સમગ્ર ઉપદ્રવની શાંતિ માટે નારાયણ કવચના જપમાં વિનિયોગ છે. આવો સંકલ્પ કરીને પછી ન્યાસ કરવા.

અષ્ટાક્ષરમંત્રના અક્ષરોને કેવી રીતે પ્રણવ સંપુટિત કરવા તો— ઐ ઐ ઐ પાદયોઃ । ઐ નં ઐ જાનુનોઃ । ઐ મૌ ઐ ઋર્વોઃ । ઐ નાં ઐ ઉદરે । ઐ રાં ઐ હૃદિ । ઐ યં ઐ ઊરસિ । ઐ ણાં ઐ મુખે । ઐ યં ઐ શિરસિ । આના વિપર્યય પક્ષમાં— ઐ ઐ ઐ શિરસિ । ઐ નં ઐ મુખે । ઐ મૌ ઐ ઊરસિ । ઐ નાં ઐ હૃદિ । ઐ રાં ઐ ઉદરે । ઐ યં ઐ ઋર્વોઃ । ઐ ણાં ઐ જાનુનોઃ । ઐ યં ઐ પાદયોઃ । આ-અષ્ટાક્ષર ન્યાસ કહ્યાછે. ૬

કરન્યાસં તતઃ કુર્યાદ્દ્વાદશાક્ષરવિચયા ।

પ્રણવાદિ ચકારાન્તમઘ્નલ્યઘ્નુષ્ઠપર્વસુ ॥ ૭ ॥

અષ્ટાક્ષર ન્યાસ કર્યા પછી “ ૐ નમો ભગવતે
 વાસુદેવાય ” આ—દ્વાદશાક્ષર મંત્રથી પ્રણવને આરં-
 ભીને ચકાર પર્યન્ત આંગળીઓ અને અંગુષ્ઠના પર્વમાં
 કરન્યાસ કરે. એટલે પ્રત્યેક અક્ષરને પ્રણવથી સંપુ-
 રિત કરીને દક્ષિણ હાથની તર્જની અંગુળીને આરં-
 ભીને વામ હાથની તર્જની આંગળી પર્યંત આંગ-
 લીઓમાં અને બાકી રહેલા ચાર અક્ષરને એ અંગુ-
 ઠાના આદિ અંત પર્વમાં ન્યાસ કરે. તેનો પ્રકાર
 એવો છે કે—ૐ ૐ ૐ દક્ષિણકરતર્જન્યામ્ । ૐ નં
 ૐ દક્ષિણકરમધ્યમાયામ્ । ૐ મોં ૐ દક્ષિણકરા-
 નામિકાયામ્ । ૐ મં ૐ દક્ષિણકરકનિષ્ઠિકાયામ્ ।
 ૐ ગં ૐ વામકરકનિષ્ઠિકાયામ્ । ૐ વં ૐ વામક-
 રાનામિકાયામ્ । ૐ તેં ૐ વામકરમધ્યમાયામ્ । ૐ
 વાં ૐ વામકરતર્જન્યામ્ । ૐ સું ૐ વામકરાઙ્ગુષ્ઠાઘ-
 પર્વણિ । ૐ દેં ૐ વામકરાઙ્ગુષ્ઠાન્તપર્વણિ ૐ વાં ૐ
 દક્ષિણકરાઙ્ગુષ્ઠાઘપર્વણિ ૐ યં ૐ દક્ષિણકરાઙ્ગુષ્ઠાન્તપ-
 ર્વણિ. ॥ ૭ ॥

ન્યસેદ્વદય ૐ કારં વિકારમનુ મૂર્ધનિ । ષકારં
 તુ ભ્રુવોર્મધ્યે ણકારં શિશ્વયા દિશેત્ ॥

વેકારં નેત્રયોર્યુગ્ધાક્ષકારં સર્વસન્ધિષુ ।

મકારમહ્નમુદ્દિશ્ય મન્ત્રમૂર્તિર્ભવેદ્બુધઃ ॥

સવિસર્ગં પઢન્તં તુ સર્વદિક્ષુ વિનિર્દિશેત્ ॥ ૮-૧ ॥

ત્યાર પછી “ૐ વિણ્ણવે નમઃ” આ-મંત્રથી અંગન્યાસ કરવો. તેમાં ૐકારનો હૃદયમાં ન્યાસ કરવો. વિકારનો મસ્તકમાં ન્યાસ કરવો, પકારનો બ્રુહ-ટીના મધ્યમાં ન્યાસ કરવો, લુકારનો શિખામાં ન્યાસ કરવો. વેકારનો નેત્રોમાં ન્યાસ કરવો, નકારનો સર્વ સંધિઓમાં ન્યાસ કરવો અને મકારનો “મઃ અન્નાય ફદ્” એમ કરીને સર્વ દિશાઓમાં ન્યાસ કરવો એટલે દિગ્બંધન કરવું. આ પ્રમાણે કરવાથી બુધ પુરૂષ મંત્રમૂર્તિ થાય છે એટલે મંત્રમયદેહ વાલો થાય છે.

આ-મંત્રના અક્ષરોને પ્રણવ સંપુટિત એવી રીતે કરવા કે—ૐ ૐ ૐ હૃદયે । ૐ વિં ૐ મૂર્ધનિ । ૐ ષં ૐ બ્રુવોર્મધ્યે । ૐ ણં ૐ શિખાયામ્ । ૐ વેં ૐ નેત્રયોઃ । ૐ નં ૐ સર્વસન્ધિષુ । ૐ મઃ ૐ અન્નાય ફદ્ હૃતિ દિગ્બન્ધે ન્યસેત્ ।

“નારાયણ ! ત્રિલોકેશ ! સર્વદુઃખવિમર્દન ! । સર્વો-
પદ્મવશાન્ત્યર્થં ત્વદીયં વર્મ ધારયે ”- ત્રણ મંત્રથી ન્યાશ
કર્યાપછી એવો સંકલ્પ કરે કે- હે નારાયણ ! હે ત્રિલો-
કેશ ! હે સર્વદુઃખવિમર્દન ! સર્વ ઉપદ્રવની શાંતિ માટે
તમારું વર્મ (કવચ) હું ધારણ કરું છું. ૮-૯

ૐ વિષ્ણવે નમઃ હૃતિ મન્ત્રઃ ।

આત્માનં પરમં ધ્યાયેદ્ધ્યેયં શ્વશક્તિમિર્યુતમ્ ।

વિદ્યાતેજસ્તપોમૂર્તિમિમં મન્ત્રમુદાહરેત્ ॥ ૧૦ ॥

ત્યાર પછી જેવા વિગ્રહવિશિષ્ટ ભગવાનના ધ્યાનથી
પોતાનું મન પ્રસન્ન થાય તેવા અને જ્ઞાન, શક્તિ,
બળ, ઐશ્વર્ય, વીર્ય અને તેજ રૂપ છ શક્તિઓએ
યુક્ત એવા પરમાત્માનું પ્રથમ ધ્યાન કરે. ત્યાર પછી
વિદ્યા (જ્ઞાન) તેજ (પ્રભાવ) અને તપ (સત્કર્મ) ના
આશ્રય રૂપ એવા વક્ષ્યમાણ ‘શ્રીનારાયણકવચ’ એના-
મના મંત્રનું ઉચ્ચારણ કરે. સર્વ પ્રકારનું જ્ઞાન, તેજ
અને તપ આ મંત્રને આધીન છે. ૧૦

ૐ હરિર્વિદ્યાધ્યાન્મમ સર્વરક્ષાં ન્યસ્તાન્નિપન્નઃ પત-
ન્નેન્દ્રપૃષ્ઠે । દરારિચર્માસિગદેષુચાપપાશાન્દબાનોઽહગુ-
ણોઽહવાહુઃ ॥ ૧૧ ॥

ૐ શ્રીહરિ ભગવાન્ મારી સર્વ થકી રક્ષા કરો. જે શ્રીહરિ ગરુડના પૃષ્ઠ પ્રદેશ ઉપર ચરણકમલને ધારણ કરનારા, આઠ હાથમાં શંખ, ચક્ર, ઢાલ, તરવાર, ગદા, બાણ, ધનુષ અને પાશને ધારણ કરનારા, અણિમાદિ અષ્ટ સિદ્ધિઓ અથવા અપહ-તપામ્પત્વાદિ આઠ ગુણોવાલા અને અષ્ટ બાહુ-વાલા છે. ૧૧

जलेषु मां रक्षतु मत्स्यमूर्तिर्यादोगणेभ्यो बरुणस्य
पाशात् । स्थलेषु मायाबटुवामनोऽव्याघ्रविक्रमः खेऽवतु
विश्वरूपः ॥ १२ ॥

મત્સ્ય મૂર્તિધારી ભગવાન્ દુષ્ટ જળચરોના વિરોધી છે માટે તે વરુણના જળજંતુરૂપ પાશથી મારી જળમાં રક્ષા કરો. નિર્જળ પ્રદેશમાં માયાથી (પોતાના સંકલ્પથીજ) બટુ વામનરૂપે થયેલા વામનજી ભગવાન્ મારું રક્ષણ કરો. કેમકે વામનજી માયાથી બટુક બનેલા હોવાથી તેમનામાં સ્થળ ઉપરના દુષ્ટોનું શાસ્તાપણું સંભવે છે. આકાશમાં ત્રિવિક્રમ વિશ્વરૂપ ભગવાન્ મારી રક્ષા કરો. કેમકે વિશ્વરૂપ ત્રિવિક્રમ

ભગવાન્ આકાશાદિમાં વિચરનારા દુષ્ટોના શિક્ષક છે. ૧૨

દુર્ગેષ્વટવ્યાજિમુલાદિષુ પ્રભુઃ પાયાન્નૃસિંહોઽસુરયૂથપારિઃ
વિમુચ્ચતો यस્ય મહાદૃહાસં દિશો વિનેદુર્ન્યપતંશ્ચ ગર્ભાઃ

અસુર સેના નાયકોના શત્રુ પ્રભુ એવા નૃસિંહ ભગવાન્ રણવગડામાં તથા સંત્રામાદિક સંકટ સ્થાનોમાં મારી રક્ષા કરો. જે નૃસિંહજીના ખડખડાટ હાસથી દિશાઓ ગાળી ઉડી હતી અને અસુર સ્ત્રીઓના ગર્ભોત્સવી ગયા હતા. નૃસિંહ ભગવાન્ પોતાના ભક્તોના વિરોધિનો નાશ કરવાનો સ્વભાવવાદા છે. ૧૩

રક્ષત્વસૌ માઽધ્વનિ યજ્ઞકલ્પઃ સ્વદંઘ્રયોક્ષીતધરો વરાહઃ ।
રામોઽદ્રિકૂટેષ્વથ વિપ્રવાસે સલક્ષ્મણોઽવ્યાઙ્ગરતામ્રજો
મામ્ ॥ ૧૪ ॥

પોતાની ડાઢવડે ખાતાલમાંથી પૃથ્વીનો ઉદ્ધાર કરનારા યજ્ઞમૂર્તિ વરાહમૂર્તિ ધારી ભગવાન્ મારી માર્ગમાં રક્ષા કરો. કેમકે પોતાના માર્ગમાં અભિમુખ આવેલા દુષ્ટર્મી હિરણ્યાક્ષનો વરાહ ભગવાને

નાશ કર્યો હતો. જન્મદશિના પુત્ર પરશુરામ ભગ-
વાન્ પર્વતના શિખરોમાં સમગ્રપણે મારી રક્ષા કરો.
કેમકે પર્વતના શિખરોમાં સંતાઈને રહેલા દુષ્કર્મી
રાજનો તેમણે નાશ કર્યો હતો. ભરતના મોટા ભાઈ
રામચંદ્ર ભગવાન્ તથા લક્ષ્મણજી મારી પ્રવાસમાં
રક્ષા કરો. કેમકે જન્મમરણાદિ કલેશને હરનાઈ
નામ જેનું છે અને દેશાન્તરમાં રહેલા રાવણાદિ
દુષ્કર્મીઓનો નાશ કરનારા એવા રામચંદ્ર ભગ-
વાનનુંજ પ્રવાસ રક્ષણમાં સમર્થપણું છે. ૧૪

મામુગ્રધર્માદ્વિલાત્પ્રમાદાન્નારાયણઃ પાતુ નરશ્ચ હાસાત્ ।
દત્તસ્ત્વયોગાદથ યોગનાથઃ પાયાદ્રુણેશઃ કપિલઃ કર્મ-
બન્ધાત્ ॥ ૧૫ ॥

અભિચારાદિક ઉગ્રધર્મથી અને સમગ્ર પ્રમાદથી
નારાયણ ભગવાન્ મારી રક્ષા કરો. કેમકે જેના
તપોડતિશયથી શંકા પામેલા ઇન્દ્રના પ્રેરવાથી કામા-
દિકે કરેલા અભિચાર કર્મરૂપ અપચારમાં અપ્રમા-
દપણાનું વર્તન મૂર્તિપુત્ર એક નારાયણને વિષેજ
હતું. પૂર્વોક્ત સામર્થ્યવાલા નર ભગવાન્ પણ ઉન્મા-
દથી થતા ગર્વથી મારી રક્ષા કરો. યોગના સ્વામી

દત્તાત્રેય ભગવાન્ અયોગ (નારાયણના સ્મરણાદિ-
ક્રમાં વિકલ્પ કરાવનારો જે યોગ વિરોધિ વર્ગ છે
તેનાથી અથવા યોગબ્રંશ) થી માફ રક્ષણ કરો.
કેમકે ચોવીશ ગુરૂ બતાવવા પૂર્વક યોગ વિરોધિનો
નિરાસ કરનારા પોતે દત્તાત્રેય ભગવાન્ હતા. ગુણ-
ના સ્વામી કપિલદેવ ભગવાન્ કર્મબંધનથી ભારી રક્ષા
કરો. કેમકે તે પોતેજ જ્ઞાન આપીને કર્મબંધન ટાલ-
વામાં પ્રવૃત્ત થયા હતા. ૧૫

સનત્કુમારોઽવતુ કામદેવાદ્યયશિર્ષા માં પથિ દેવહેલ-
નાત્ । દેવર્ષિવર્યઃ પુરુષાર્ચનાન્તરાત્કૂર્મો હરિર્માં નિરયા-
દશેષાત્ ॥ ૧૬ ॥

સનત્કુમાર ભગવાન્ કામદેવથી ભારી રક્ષા કરો.
કેમકે તે પોતે અસ્પૃષ્ઠકામ હતા. હયગ્રીવ ભગવાન્
માર્ગમાં જતાં દેવમંદિરને જોઈને તેમાં રહેલા દેવનાં
દર્શન નમસ્કાર કર્યા વિના જવા રૂપ દેવતાના
અનાદરરૂપ અપરાધથી ભારી રક્ષા કરો. કેમકે તેમ-
ણેજ વેદના અપહારાદિકથી બ્રહ્માનો અનાદર કરનારા
મધુકૈટભાદિકનો નાશ કર્યો હતો. દેવર્ષિવર્ય નારદ
ભગવાનના આરધનમાં બત્રીશ અપરાધરૂપ જે અંત-

રાય છે તેનાથી રક્ષા કરો. કેમકે પોતે અવિચ્છિન્ન
લગવાનના આરાધન પરાયણ હતા. કૂર્માવતારી
શ્રીહરિ લગવાન સમય નરકથી મારી રક્ષા કરો.
કેમકે નીચે ડુબી જતા મંદરાચલનો ઉદ્ધાર કરનારા
અને આશ્રિતોની પીડાને હરનારા એવા કૂર્મ લગ-
વાનને નરકથી ઉદ્ધાર કરવો તે કશી ગણુતીમાં
નથી. ૧૬

ધન્વન્તરિર્ભગવાન્પાસ્વપથ્યાદ્વન્દ્વાઋયાદૃષમો નિર્જિતાસ્મા
યજ્ઞશ્ચ લોકાદવતાજ્જનાન્તાદ્વલો ગણાસ્ક્રોધવશાદહીન્દ્રઃ

ધન્વંતરી લગવાન શરીરમાં રોગજનક કુપથ્યથી
મારી રક્ષા કરો. કેમકે જેના નામસ્મરણ માત્રથી
રોગમાત્રની નિવૃત્તિ થઈ જાયછે. જીતાત્મા ઋષભ-
દેવ લગવાન ક્ષુત્પિપાશા શીતોષ્ણાદિ દ્વન્દ્વથી થતા
ભયથી રક્ષા કરો. કેમકે પોતે દ્વન્દ્વ સહિષ્ણુ છે તો પો-
તાના આશ્રિતોને તેથી રક્ષા કરવી તે કશી ગણુતીમાં
નથી. યજ્ઞાવતારી લગવાન લોકાપવાદથી મારી રક્ષા
કરો. કેમકે “જે અશ્વમેધ કરે છે તે બ્રહ્મહત્યાદિ
સર્વ પાપમાંથી મુક્ત થાય છે” એમ શ્રુતિમાં યજ્ઞથી
સર્વ પાપનો નાશ કહ્યો છે તો પોતે તો યજ્ઞમૂર્તિ

છે માટે જનાપવાદની નિવૃત્તિ કરવી તે કશી ગણ-
તીમાં નથી. બલભદ્ર ભગવાન્ મનુષ્ય તરફથી થતા
ઉપદ્રવોમાંથી મારી રક્ષા કરો. કેમકે તેમણે ૩૬મી-
આદિકે કરેલો ઉપદ્રવ સહન કર્યો ન હતો. ક્રોધ-
વશ નામના સર્પગણથી શેષ ભગવાન્ મારી રક્ષા
કરો. કેમકે “ જાતિનું સંગ્રહણ જાતિથીજ થાય ”
આવો ન્યાય હોવાથી સર્પ શરીર ધારણ કરનારા
શેષ ભગવાનને સર્પગણો નિયામ્ય છે. ૧૭

द्वैपायनो भगवानप्रबोधाद्बुद्धस्तु पाषण्डगणात्प्रमादात् ।
कल्किः कलेः कालमलात्प्रपातु धर्मावनायोरुकृतावतारः

સાક્ષાત્ વેદવ્યાસ ભગવાન્ અજ્ઞાનથડી મારી રક્ષા
કરો. કેમકે વ્યાસનો અવતાર આત્માપરમાત્માના
સ્વરૂપનો બોધ આપીને જનોનાં અજ્ઞાન ટાળવા
માટે હતો. બુદ્ધ ભગવાન્ મોહજનક પાપંડગણથી
મારી રક્ષા કરો. કેમકે બુદ્ધ ભગવાન્ પાપંડી સ્વરૂપ
બતાવવા પૂર્વક તેમાંથી પોતાના જનોનું રક્ષણ કર-
વામાં સમર્થ હતા. ધર્મની રક્ષામાટે ઘણીવાર અવ-
તાર ધારણ કરનારા કલિક ભગવાન્ કાલના મલરૂપ

કલિયુગથી મારી રક્ષા કરો. કેમકે કાલના મલરૂપ કળિ-
ના દોષને હરવામાં કલિક ભગવાન સમર્થ છે. ૧૮

માં કેશવો ગદયા પ્રારત્રવ્યાઘ્રોવિન્દ આસન્નવ આત્તવેણુઃ ।
નારાયણઃ પ્રાહ્ણ ઉદાત્તશક્તિર્મધ્યંદિને વિષ્ણુરરીન્દ્રપાણિઃ

ગદાધારી કેશવ ભગવાન મારી પ્રાતઃકાળમાં
રક્ષા કરો. હસ્તમાં વેણુને ધારણ કરનારા ગોવિંદ
ભગવાન સંગવ કાળમાં (સૂર્યોદયપછી છ ઘડી કાળ
પ્રાતઃકાળ કહેવાયછે ત્યારપછીનો છ ઘડી કાળ સંગ-
વકાળ કહેવાયછે) મારી રક્ષા કરો. શક્તિ (સાંગ)
ને ધારણ કરનારા નારાયણ ભગવાન પૂર્વાહ્ણ કાળમાં
મારી રક્ષા કરો. અઠપાણિ વિષ્ણુ ભગવાન મધ્યાહ્ણ
કાળમાં મારી રક્ષા કરો. ૧૯

દેવોઽપરાહ્ણે મધુહોઽગ્રધન્વા સાયં ત્રિધામાવતુ માધવો
મામ્ । દોષે હૃષીકેશ ઉતાર્ધરાત્રે નિશીથ ઇકોઽવતુ
પદ્મનાભઃ ॥ ૨૦ ॥

ઉત્ર ધનુર્ધારી દેવ મધુસૂદન ભગવાન અપરાહ્ણ
કાળમાં મારી રક્ષા કરો. ત્રણ ધામ (પોતાના તે-
જનાં અભિવ્યક્તિનાં સ્થાન) જેનાં છે (“ગાયો, આમ

અને બ્રાહ્મણ એ ત્રણ તેજનો ક્યારે પણ સ્પર્શ ન કરવો” એમ સ્મૃતિમાં કહ્યું છે.) એવા માધવ ભગવાન્ સાયંકાળમાં મારી રક્ષા કરો. હૃષીકેશ (ઇન્દ્રિયોના સ્વામી) એવા ભગવાન્ પ્રદોષ કાળમાં મારી રક્ષા કરો. પદ્મનાભ ભગવાન્ એકળાજ અર્ધરાત્રપર્યંતના કાળમાં અને નિશિથ કાળમાં મારી રક્ષા કરો. ૨૦

શ્રીવત્સધામાઽપરરાત્ર દેશઃ પ્રત્યુષ દેશોઽસિધરો જનાર્દનઃ
દામોદરોઽવ્યાદનુસંધ્યં પ્રભાતે વિશ્વેશ્વરો ભગવાન્કાલ-
મૂર્તિઃ ॥ ૨૧ ॥

શ્રીવત્સનું ચિહ્ન જેને છે એવા લક્ષ્મીકાન્ત ભગવાન્ પાછલી રાત્રિમાં મારી રક્ષા કરો. તરવાર ધારણ કરનારા જનાર્દન ભગવાન્ અરુણોદયના આરંભમાં મારી રક્ષા કરો. દામોદર ભગવાન્ સંધ્યા સમીપ કાળમાં મારી રક્ષા કરો. કાળમૂર્તિ વિશ્વેશ્વર ભગવાન્ પ્રભાતમાં (સૂર્યોદય સમીપ સમયમાં) મારી રક્ષા કરો. ૨૧

ચક્રં યુગાન્તાનલતિગ્મનેમિ ભ્રમત્સમંતાન્નગવત્પ્રયુક્તમ્ ।
દંઘ્વિભ દંઘ્વરિસૈન્યમાશુ કક્ષં યથા વાતસસ્તો દુતાણઃ

પ્રણય કાળના અગ્નિ સમાન તિક્ષ્ણ ધારા જેની
છે એવા અને ભગવાને પ્રેરેલા એવા હે સુદર્શન
ચક્ર ! તું ચારે તરફ ફરીને જેમ વાયુનો મિત્રરૂપ
અગ્નિ શુષ્ક તૃણ સમૂહને બાળી નાંખેછે તેમજ મારા
શત્રુના સૈન્યને તત્કાલ અતિશય બાળી નાંખ. ૨૨

ગદેઽશનિસ્પર્શનવિસ્ફુલિન્ને નિઘિપિન્ઢ નિઘિપિઢ્યજિતપ્રિ-
યાસિ । કૂળમાણ્ઢવૈનાયકચક્ષરક્ષોભૂતગ્રહાંશ્ચૂર્ણય ચૂર્ણ-
યારીન્ ॥ ૨૩ ॥

વજ્રના જેવા તિક્ષ્ણ સ્પર્શવાલા તણખાઓથી
ભરેલી હે ગદે ! તું ભગવાનને અતિપ્રિય છું, હું પણ
ભગવાનનો દાસ છું માટે તું (મને દુઃખદ) કુખમાંડ,
વૈનાયક, ચક્ષ, રાક્ષસ, ભૂત અને વૃદ્ધ બાલ ગ્રહોને
ભાંગીને ભુકો કરી નાંખ અને શત્રુઓના ચુરેચુરા
કરી નાંખ. ૨૩

ત્વં ચાતુધાનપ્રમથપ્રેતમાતૃપિશાચવિપ્રગ્રહ્વોરહટીન્ ।
દરેન્દ્ર વિદ્વાવય કૃષ્ણપૂરિતો ભીમસ્વનોઽરેર્હદયાનિ
કંપયન્ ॥ ૨૪ ॥

હે શંખરાજ પાંચજન્ય ! સ્વયં શ્રીકૃષ્ણભગવાને

કુંકવાથી મહાભયંકર શબ્દ કરનારો તું શત્રુઓના
હૃદયોને કંપાવતો થકો રાક્ષસો, પ્રમથો, પ્રેતગણ,
માતૃકાગણ, પિશાચ, બ્રહ્મરાક્ષસ અને ઘોરદૃષ્ટિવાલા
બીજા જે કોઈ હોય તે સર્વને નસાડી મૂક. ૨૪

ત્વં તિગ્મધારાસિવરારિસૈન્યમીશપ્રયુક્તો મમ છિંધિ છિંધિ
। ચક્ષૂંષિ ચર્મન શતચન્દ્ર છાદય દ્વિપામઘોનાં હર પાપ-
ચક્ષુષામ્ ॥ ૨૫ ॥

હે તિક્ષ્ણ ધારવાલી શ્રેષ્ઠ તરવાર ! તું ભગવાનના
હસ્તદ્વારા પ્રેરાઈને મારા શત્રુઓના સૈન્યને અતિ-
શય કાપી નાંખ. હે ચંદ્રના જેવી સો કુદડીવાલી
ઢાલ ! તું પાપી એવા શત્રુઓના નેત્રોને ઢાંકી દે.
અને પાપદૃષ્ટિવાલાઓની દૃષ્ટિને હરી લે. ૨૫

યક્ષો ભયં ગ્રહેભ્યોઽભૂત્કેતુભ્યો નૃભ્ય એવ ચ ।
સરીસૃપેભ્યો દંદ્રિભ્યો ભૂતેભ્યોઽષ્વેભ્ય એવ ચ ॥ ૨૬ ॥
સર્વાણ્યેતાનિ ભગવન્નામરૂપાન્નકીર્તનાત્ ।
પ્રયાન્તુ સંક્ષયં સઘો યેઽન્યે શ્રેયઃપ્રતીપકાઃ ॥ ૨૭ ॥

અમને જે યકોથી, ધૂમકેતુ આદિક કેતુઓથી,
ચોરાદિક મનુષ્યોથી, સર્પણ સ્વભાવવાલા=ડાઢોવાલા

સર્પાદિકથી, ખીજ ભૂતોથી અને પાપોથી ભય થાય છે તે સર્વે તથા જેઓ અમારા શ્રેયમાં વિઘ્ન કરનારા છે તે સર્વે ભગવાનનાં હરિકૃષ્ણાદિક નામો, દિવ્યરૂપો અને સુદર્શનાદિક અસ્ત્રોના કીર્તન સ્મરણથી તુર-તજ ક્ષય પામો. ૨૬-૨૭

गरुडो भगवान्तोत्रस्तोभश्छन्दोमयः प्रभुः ।

रक्षत्वशेषकृच्छ्रेभ्यो विष्वक्सेनः स्वनामभिः ॥ २८ ॥

બૃહદ્રથન્તરાદિક સામવેદનાં સ્તોત્રથી સ્તુતિ કરાતા, વેદમૂર્તિ, પ્રભુ, ગરુડ ભગવાન સમગ્ર સંક-ટોમાંથી મારી રક્ષા કરો. વિશ્વક્ષેન ભગવાન પોતાના નામથી સર્વ સ્થલેથી રક્ષણ કરો. ૨૮

सर्वापन्नो हरेर्नामरूपयानायुधानि नः ।

बुद्धीन्द्रियमनःप्राणान् पान्तु पार्षदभूषणाः ॥ २९ ॥

ભગવાનનાં નામ, રૂપ, વાહન અને આયુધો, સર્વ પ્રકારની આપત્તિયોથી અમારા બુદ્ધિ, ઇન્દ્રિય, મન અને પ્રાણને રક્ષા કરો. મુખ્ય પાર્ષદો પણ અમારી રક્ષા કરો. ૨૯

यथाहि भगवानेव वस्तुतः सदसच्च यत् ।

सत्येनानेन नः सर्वे यान्तु नाशमुपद्रवाः ॥ ३० ॥

મૂર્તિમૂર્તિ સર્વ જે આ-જગત છે તે વસ્તુતઃ ભગવાન્ છે. કેમકે સર્વાધાર સર્વાન્તર્યામી પરમેશ્વર-નેજ એક અવલંબન કરીને રહ્યું છે. (સર્વ પ્રકારે આધીન પણે રહ્યું છે) માટે તે યથાર્થ જ છે. આ સત્ય પ્રમાણથી અમારા સર્વે ઉપદ્રવો નાશ પામો. ૩૦

યથૈકાત્મ્યાનુભાવાનાં વિકલ્પરહિતઃ સ્વયમ્ ।

ભૂષણાયુધલિંગાલયા ધત્તે શક્તીઃ સ્વમાયયા ॥ ૩૧ ॥

નખશિખા પર્યન્ત શુદ્ધ ભગવાનની મૂર્તિનાંજ એક દર્શન કરવા ઈચ્છતા ભક્તોને સ્વયં શ્રીહરિ ભૂષણના પણ ભૂષણ હોવાથી ભૂષણજન્ય વિકલ્પે વર્જીત યથાર્થપણે પોતાનું દર્શન આપે છે અને સાલં-કાર ભગવાનની મૂર્તિનાં દર્શન કરવા ઈચ્છતા ભ-ક્તોની ઈચ્છાથી કટક મુકુટ વિગેરે ભૂષણો, શંખાદિ, આયુધો ચતુર્ભુજત્વાદિ લિંગ, અને રામકૃષ્ણાદિક નામવાલી શક્તિઓને ભગવાન્ ધારણ કરે છે. ૩૧ તેનૈવ સત્યમાનેન સર્વજ્ઞો ભગવાન્ હરિઃ ।

પાતુ સર્વૈઃ સ્વરૂપૈર્નઃ સદા સર્વંત્ર સર્વગઃ ॥ ૩૨ ॥

સર્વજ્ઞ, ભગવાન્, સર્વાન્તર્યામી હરિ પરમેશ્વર છે

તે આ-સત્ય પ્રમાણથી ભક્તોની ઈચ્છાને અનુસારે
ધારણ કરેલી પોતાની મૂર્તિઓથી સર્વ કાળમાં અને
સર્વ દેશમાં અમારું રક્ષણ કરો. ૩૨

વિવિધ દિક્ષૂર્ધ્વમધઃ સમંતાદન્તર્બહિર્ભંગવાજ્ઞારસિંહઃ ।
પ્રહાપયંલોકભયં સ્વનેન સ્વતેજસા પ્રસ્તસમસ્તેજાઃ ॥૩૩॥

પોતાના તેજથી સૂર્યાદિકનાં તેજને આચ્છાદિત
કરનારા અને પોતાના ખડખડાટ હાસના ધ્વનિથી
લોકોના ભયને નાશ કરનારા એવા નૃસિંહ ભગવાન્
દિશાઓમાં, વિદિશાઓમાં, ઉંચે, નીચે, શરીરના
અંતઃપ્રદેશમાં, શરીરના બહારના પ્રદેશમાં અને
ચોતરફ અમારી રક્ષા કરો. ૩૩

इति नारायणवर्म समाप्तम्.

શ્રીહનુમત્સ્તોત્રમ્ ।

नमस्ते आजनेयाय वायुपुत्राय भीमते ॥

रामदूताय महते सुग्रीवसचीवाय च ॥ १ ॥

नमोऽस्तु ते महावीर ! महाबलपराक्रम ! ॥

वैरिभયहर्त्राय रावणप्रासदायिने ॥ २ ॥

नमो हरावताराय शिलावृक्षायुधाय च ॥
 रक्षःसैन्यविमर्दाय नमस्तुभ्यं यशस्विने ॥ ३ ॥
 नमो हनुमते तुभ्यं लङ्कानगरदाहिने ॥
 दशग्रीवसुतघ्नाय सीताशोकविनाशिने ॥ ४ ॥
 नमोऽस्तु ते महायोगिन्सदा शुद्धान्तरात्मने ॥
 सीतारामातिहृदाय नमस्तेचिरजीविने ॥ ५ ॥
 नमः कपीन्द्र ! ते नित्यं सर्वरोगविनाशिने ॥
 भूतप्रेतपिशाचादिभयविद्रावणाभिध ! ॥ ६ ॥
 नमस्तुभ्यं रामभद्र ! पुरुप्रेष्ठाय भूयसे ॥
 नमोऽतिस्थूलरूपाय सूक्ष्मरूपधराय च ॥ ७ ॥
 नमोऽखिलभयघ्नाय निर्भयाय महात्मने ॥
 बालार्कद्युतिदेहाय मुष्टिप्रहरणाय च ॥ ८ ॥
 नमो लङ्केश्वरोद्यान-भङ्गविघ्नासिताक्षप ! ॥
 रामनामानुरक्ताय लक्ष्मणप्राणदाय ते ॥ ९ ॥
 नमस्ते विश्ववन्द्याय विजयाय वरीयसे ॥
 भक्तसङ्कटसंहर्त्रे धर्मनिष्ठाय जिष्णवे ॥ १० ॥
 नमो नैष्ठिकवर्याय विजनारण्यवासिने ॥
 भक्ताभीष्टप्रदात्रे च पाण्डवप्रियकारिणे ॥ ११ ॥

નમો ધર્મારિનાશાય વિમલાય ચ ભાસ્વતે ॥
 નિત્યં રામાયણકથા-શ્રવણોત્સુકચેતસે ॥ ૧૨ ॥
 નમો ધાર્મિકસેવ્યાય બ્રહ્મણ્યાય સુરાર્ચિત ! ॥
 તુભ્યં બૃહદ્રતપ્રેષ્ઠ ! સર્વપાપાપહારિણે ॥ ૧૩ ॥
 નમો દારિદ્ર્યદુઃખઘ્ન ! મારુતે ! બન્ધખણ્ડન ! ॥
 સુખદાય શરણ્યાય નમસ્ત ઋષિવૃત્તયે ॥ ૧૪ ॥
 નમો વરદ ! તે નિત્યં રામધ્યાનાદ્યનાકુલ ! ॥
 સુખારાધ્ય ! દુરારાધ્ય ! નમસ્તે દિવ્યરૂપિણે ॥ ૧૫ ॥
 નમોઽર્કપુષ્પહારાય તુભ્યં મામભયં કુરુ ॥
 દર્શનં દેહિ સાક્ષાત્તે નમસ્તે સર્વદર્શિણે ॥ ૧૬ ॥

સ્તોત્રથી ઉદ્ધૃત મન્ત્ર ।

નમો હનુમતે ભયભજનાય સુખં કુરુ ફદ સ્વાહા ॥

જપનો વિધિ ।

જ્યારે કોઈપણ આધ્યાત્મ્યાદિ પીડા આવી પડે
 ત્યારે શ્રીહનુમાનજીનું પ્રથમ યથાવિધિ પૂજન કરી
 પછી ધ્યાન કરી પછી એકાગ્રમનથી અર્થાનુસંધાન

पूर्वक स्तोत्रनो पाठ करवो. पछी स्तोत्रमांथी उद्धृत
 शोडषाक्षर मंत्रनो दश उल्लरवार ७५ करतो अने
 त्थारपछी नीचे लपेला स्तोत्रनो अेक पगे उला
 रढीने पाठ करवो, अे प्रमाणे अेक भसिसुधी करवाथी
 गमेते कष्ट छीय तो निवृत्त थायछे अने धर्मिष्ठत
 इणनी प्राप्ति थायछे,

नीतिप्रवीन सबे निगमागम, शास्त्रमें बुद्धि सबंके अपारा;
 श्रीरघुनाथके मंत्री अनुपहो, ताहिते रामकुं प्रानसें प्यारा।
 प्रौढ शरीर सिंदुरसें सोहत, नैष्ठिकके मध्य इंद्र उदारा;
 श्रीरघुवीरके दूत महाबल, कष्टहरो हनुमान हमारा ॥ १ ॥
 जानकी कारण श्रीरघुनाथके, अतरमें भयो कष्ट अनन्ता;
 टारन ताही सहायक एक हने, मनुजाद महा बलयंता ॥
 जारी निशाचर नाथकी लंक महा मुनि सिद्ध प्रशंसत संता;
 श्रीरघुवीरके दूत महाबल, संकट मोर हरो हनुमंता ॥ २ ॥
 रावनके सुत शक्तिचलाइ सो, आइ लगी अतिशे दुःख
 कारी; कंठमे प्रान रामानुजके हित, लाये संजीवनी ओष-
 धि भारी ॥ लाये उठाइ द्रोणाचल वेगसें, रामके पक्ष-
 की पीरसो टारी; श्रीरघुवीरके दूत महाबल पीरहरो
 हनुमान हमारी ॥ ३ ॥

श्रीरघुनाथके आगमकी सो, वधाइलें भर्त्तकुं वेग
सुनाइ; रामवियोग महादुःखसागर, डुबत भर्त्तसैं मोज
हुं पाइ ॥ जानकीनाथके अँघीसरोजमें, भृंग ज्युं जास
मतिलपटाइ; श्रीरघुनाथके दूत महाबल, संकटमें रहो
मोर सहाइ ॥ ४ ॥

बायुस्वरूप ज्यो केसरी बानर, माननी ताससो अँजनी
नामा; तास महातपरूप भयो सुत, बायु कुमार अति
अभिरामा ॥ वेग खगेश समान बपु दढ, बज्रके अँग
अति बलधामा; श्रीरघुवीरके दूत हरो सब, संकट
मोय करो निष्कामा ॥ ५ ॥

बहुत प्रकारकी डाकनी शाकिनी, भैरवभूत अतिबिक-
राला; कृत्या रु बीर पीशाच निशाचर, जाहिकुं देखी
डरे ततकाला ॥ ज्याहीको मंत्र जपे सुत वित्तद,
टारत ताप रु रोग विशाला; श्रीरघुवीरके दूत सदा मम,
कष्ट हरो हनुमंत कृपाला ॥ ६ ॥

ज्याहिको नाम सुनीके ततक्षण, भागत हे ब्रह्मराक्षसघोरा
ज्याके प्रतापसैं प्रेत पिशाच रु, भागत भूत कबंध

कठोरा; ज्याके प्रतापडरे सब डाकिनी, जोगनी जादु
भगे चहु दूरा ॥ श्रीरघुबीरके दूत महाबल, हे हनुमंत
हरो दुःख मोरा ॥ ७ ॥

आपके भक्त अनन्यहे ताहीके, बांछित कामके पुरन
हारा; दुर्बलदीन रिपुभय व्याकुल, ताहीके हो तुम इष्ट
उदारा ॥ बांछित मोर सो देहु दयानिधि, बंदत हुं
तोय बारही बारा; श्रीरघुबीरके दूत महाबल कष्ट हरो
हनुमंत हमारा ॥ ८ ॥

हाक सुने जबही तुमरी तब, राक्षसकी श्रीय गर्भकुं
त्यागे; जंत्र रु मंत्रके जान जादुगर, नाम तुमार सुनी
डरी भागे ॥ ताहिते संकट नाशकरो कहे, मुक्तदास
प्रभुसो अनुरागें; श्रीरघुबीरके दूत महाबल !, हे हनुमंत
एहि बर मागें ॥ ९ ॥

यह अष्टक जो पढ़े तास सब संकट नासैं
रामदूत हनुमान सदा द्रग आगे भासैं
विघन होत सब नाश मगन होय हरि गुन गावैं
पाप पुंज सब टरत बोहोरी भयमें नही आवे

धन धान्य पुत्र संपतिबडे कृष्णचरन रति पावहीं
मुनि मुक्तकहे सो भक्तके संकट निकट न आवहीं ॥ १० ॥

इति श्रीसहजानंदस्वामिशिष्याग्रगण्य-मुक्तानंदमुनिप्रणीतं
मारुतिस्तोत्रं समाप्तम् ॥

श्रीवासुदेवस्तोत्रम् ।

श्रीवासुदेवविमलामृतधामवासं नारायणं नरकता-
रणनामधेयम् । श्यामं सितं द्विभुजमेव चतुर्भुजं च त्वां
भक्तिधर्मतनयं शरणं प्रपद्ये ॥ १ ॥

शिक्षार्थमत्र निजभक्तिमतां नराणामेकान्तधर्ममखिलं
परिशीलयन्तम् । अष्टाङ्गयोगकलनाश्च महाव्रतानि
त्वां० ॥ २ ॥

श्वासेन साकमनुलोमविलोमवृत्त्या स्वान्तर्बहिश्च भ-
गवत्युरुधा निजस्य । पूरे गतागतजलाम्बुधिनोपमेयं
त्वां० ॥ ३ ॥

बाह्यान्तरिन्द्रियगणश्चसनाधिदैववृत्त्युन्नवस्थितिलयानपि-
जायमानान् । स्थित्वा ततः स्वमहसा पृथगीक्षमाणं
त्वां० ॥ ४ ॥

मायामयाकृतितमोऽशुभवासनानां कर्तुं निषेधमुरुधा भ-
गवत्स्वरूपे । निर्बीजसाङ्ख्यमतयोगगयुक्तिभाजं त्वां० ॥ ५ ॥
दिव्याकृतित्वसुमहस्वसुवासनानां सम्यग्विधिं प्रथयितुं
च पतौ रमायाः । सालाम्बसाङ्ख्यपथयोगसुयुक्तिभाजं
त्वां० ॥ ६ ॥

कामार्ततस्करनटव्यसनिद्विषन्तः स्वस्वार्थसिद्धिमिव चे-
तसि नित्यमेव । नारायणं परमयैव मुदा स्मरन्तं
त्वां० ॥ ७ ॥

साध्वीचकोरशलभास्तिमिकालकण्ठकोकानिजेष्टविषयेषु
यथैव लग्नाः । मूर्त्तौ तथा भगवतोऽत्र मुदातिलग्नं
त्वां० ॥ ८ ॥

स्नेहातुरस्त्वथ भयातुर आमयावी यद्वक्षुधातुरजनश्च
विहाय मानम् । दैन्यं भजेयुरिह सत्सु तथा चरन्तं
त्वां० ॥ ९ ॥

धर्मस्थितैरुपगतैर्बृहता निजैक्यं सेव्यो हरिः सितमहः
स्थितदिव्यमूर्तिः । शब्दाद्यरागिभिरिति स्वमतं वदन्तं
त्वां० ॥ १० ॥

सग्रन्थनित्यपठनश्रवणादिसक्तं ब्राह्मीं च सत्सदसि शा-

सतमत्र विद्याम् । संसारजालपतिताखिलजीवबन्धो !
त्वा० ॥ ११

धर्मस्त्याज्यो न कैश्चिस्त्वनिगमविहितो वासुदेवे च भक्ति-
र्दिध्याकारे विधेया सितघनमहसि ब्रह्मणा स्वस्य चैक्यं ॥
निश्चित्यैवाऽन्यवस्तुन्यणुमपि च रातिं संपरित्यज्य सन्त-
स्तन्माहात्म्याय सेव्या इति वदति निजान् धार्मिको
नीलकण्ठः ॥

श्रीगुरुस्तोत्रम् ।

भवसंभवभीतिभेदनं सुखसंपत्करुणानिकेतनम् ।
व्रतदानतपःक्रियाफलं सहजानन्दगुरुं भजे सदा ॥ १ ॥
करुणामयचारुलोचनं शरणायातजनार्त्तिमोचनम् ।
पतितोद्धरणाय तत्परं सहजानन्दगुरुं ॥ २ ॥
निजतत्त्वपथावबोधनं जनतायाः स्वत एव दुर्गमम् ।
इति चिन्त्य गृहीतविग्रहं सहजानन्दगुरुं ॥ ३ ॥
विधिशंभुमुखैरनिग्रहं भवपाथोधिपरिभ्रमाकुलम् ।
अपिधार्य मनो नरप्रभं सहजानन्दगुरुं ॥ ४ ॥

निजपादपयोजकीर्त्तनं सततं स्याद्भवजीवगोचरम् ।
 इति यः कुरुते क्रतूस्सवं सहजानन्दगुरुं ॥ ५ ॥
 बहिरीक्षणलोकमानुषं निजदत्ताम्बकदर्शिनां हरिम् ।
 भजनीयपदं जगद्गुरुं सहजानन्दगुरुं ॥ ६ ॥
 शरणागतपापपर्वतं गणयित्व न तदीयसद्गुणम् ।
 अणुमप्यतुलं हि मन्यते सहजानन्दगुरुं ॥ ७ ॥
 भववारिधिमोक्षसाधनं गुरुराजप्रकटस्वसंगमम् ।
 प्रकटीकृतवान् कृपावशः सहजानन्दगुरुं ॥ ८ ॥
 भगवन् ! कृपया त्वया कृतं जनतायामुपकारमीदृशम् ।
 क्षमते प्रतिकर्तुमन्न कः कुरुते दीनजनस्ततोऽञ्जलिम् ॥ ९ ॥
 इति श्रीगुरुभजनस्तोत्रम् ।

श्रीहरिध्यानस्तोत्रम् ।

अथ मनसि शनैः स्थिरत्वमाप्ते भगवति मानुषमूर्तिं
 वासुदेवे ॥ निजहृदि पृथगेकमेकमङ्गं चरणतलादि विचि-
 न्त्यमस्य पुंसा ॥ १ ॥
 निजहृदि दृशि गोचरे तदीये ह्यवयव एकक एकके
 पृथक् ॥ चपलमपि मनः स्थिरं विधेयं व्रजति लयं खलु
 तेन तन्मलौघः ॥ २ ॥

ध्वजकमलयवाङ्कुशोर्कुरेखाप्रमुखसुलक्षणलक्षिते च रम्ये
॥ अतिशयमृदुले च यावकाभे चरणतले मनसास्य
चिन्तनीये ॥ ३ ॥

अरुणनखशशाङ्गराजिकान्त्या हतनिजचिन्तकहृत्तमोक्त्रि-
युगमम् ॥ क्रमलघुसमकोमलाङ्गुलीभिर्हतनवपल्लवकान्ति
चास्य चिन्त्यम् ॥ ४ ॥

निजजनमनसः प्रहर्षणार्थं परिधृतनूपुरशिञ्जितातिर-
म्यम् ॥ स्वगतनिजजनाक्षिवृत्तिचोरं चरणयुगं हृदि
चिन्तनीयमस्य ॥ ५ ॥

किसलयमृदुले सुवृत्तजङ्घे क्रमपृथुलेऽथ सुवर्तुलौ च
जानू ॥ करिकरसदृशं समं च पीनं निजहृदि सक्थि-
युगं च चिन्त्यमस्य ॥ ६ ॥

मृदुघनसितसूक्ष्मदीर्घवासः परिदधदुत्तमहैमकाञ्चिनद्धम्
॥ पृथुलकटियुगञ्च चिन्तनीयं निजहृदये चिरमस्य
भक्तभर्तुः ॥ ७ ॥

उदरमपि लसद्वलित्रयान्तर्गतशुभसभ्रमनिम्ननाभिकूपम्।
हृदयमुरुसुगन्धिपुष्पहारं समविततं हृदि चिन्त्यमस्य
तुङ्गम् ॥ ८ ॥

कनककटकशृङ्खलोर्मिकाभिर्लसदरुणाङ्गानिभं करद्वयञ्च ॥

दृढतरमतिरम्यबाहुयुग्मं निजहृदयेऽस्य विचिन्त्यमङ्ग-
दाढ्यम् ॥ ९ ॥

विविधमणिविशुद्धहेमसूत्रग्रथितसुमौक्तिकहारहारिकण्ठः
॥ विगतशशकलङ्क भास्यचन्द्रः स्थिरमनसास्य चिरं च
चिन्तनीयः ॥ १० ॥

मितहसितविसर्पिदन्तकान्तिप्रथनसमुज्ज्वलगण्डयुग्मम-
स्य ॥ नवनलिनदलायतं विचिन्त्यं निजहृदि चञ्चललो-
चनद्वयञ्च ॥ ११ ॥

श्रवणयुगलमस्य कुण्डलश्रीर्बहुविधपुष्पमयावतंसरम्यम् ।
तरदलघुविशालभालराजस्सतिलककुङ्कुमचन्द्रकश्चिन्त्यः
॥ १२ ॥

असिततिलकलक्ष्म दक्षगण्डे तिलकुसुमोत्तमनासिका-
न्तिकेऽस्ति ॥ विलसदसितबिन्दुरस्य वामे श्रवणपुटे
भवतीति चिन्तनीयः ॥ १३ ॥

विविधकुसुमशेखरालिराजत्पटमुकुटञ्च शिरोऽस्य चिन्त-
यित्वा ॥ वदनकमलमेव चिन्तकेन स्मितमधुरं चिर-
कालमस्य चिन्त्यम् ॥ १४ ॥

इति श्रीसत्सङ्गीजीवने खट्वाङ्गोक्तं श्रीहरिध्यानस्तोत्रं संपूर्णम् ।

શ્રીષ્કાદશી પદ.

ઉત્સવની પ્યારી કેશવની, આજ એકાદશી ઉત્સ-
વની; કોટીક ગૌ કેરાં દાન કરે પણ, નાવે તોલે એના
લવની. આજં ૧ મંગળરૂપ સદા સુખકારી, બહાલી-
નિધિ જન વૈશ્રવની, આજં ૨ વચન પ્રમાણે કરે
વૃત જેનું, ત્રાસ મટે મૃત્યુ લવની. આજં ૩
બ્રહ્માનંદ કહે વૃત કરવું, એમ આજ્ઞા સ્વામી ઉદ્ધ-
વની. આજં ૪ ॥ પદ ૧ ॥

હરખ અતિ લેખ્યા કૃષ્ણપતિ, આજ એકાદશી
હરખ અતિ; મનમોહન મારે મંદિર આવ્યા, અધિક
થઈ હું તો પુણ્યવતી. આજં ૧ પિતાંબર આભૂષણ
પહેરી, આલંતો બહાલો હંસગતિ. આજં ૨ પુર-
ષોત્તમ પૂરણ વર પામી, રહી નહિ ખામી હવે એક
રતિ. આજં ૩ બ્રહ્માનંદ કહે હરિવર વરતાં, ચૌદ
ભુવનમાં હું થઈ રે સતી. આજં ૪ ॥ પદ ૨ ॥

માવ મળ્યા તનના તાપ ટળ્યા, આજ એકાદશી
માવ મળ્યા; પૂરવ લવની પ્રીત જાણીને, આવીને
અમપર અઢળ ઢળ્યા. આજં ૧ મુનિવર ધ્યાન
ધરી ધરી થાક્યા, કોઈથી બહાલો નવ જાય કળ્યા.

આજઁ ૨ માં મંદિરિયું પોતાનું રે જાણી, ભૂધર
 સુખ દુઃખ માંહી લજ્યા. આજઁ ૩ બ્રહ્માનંદ કહે
 હરિવર પામી, આનંદ કેરા ઓધ વજ્યા. આજઁ
 ૪ ॥ ૫૬ ૩ ॥

સુકળ કળી હું તો હરિને મળી, આજ એકાદશી
 સુકળ કળી; ચોપ કરી નટનાગર સાડ, સેજ સજ
 કાળુ કુસુમ કળી. આજઁ ૧ રસ બસ હોધ રહી
 રસિયા સંગ, જ્યું મિસરી પય માંહી લળી. આજઁ
 ૨ નિત્ય નિત્ય પ્રેમ રહું ઉર ધરતી, હરિચરણે મન
 વૃત્તિ હળી. આજઁ ૩ બ્રહ્માનંદ કહે હરિવર વરીયા,
 જન્મ મરણ કેરી શંકા ટળી. આજઁ ૪ ॥ ૫૬ ૪ ॥

इति.

